

POLSKIE TOWARZYSTWO ENTOMOLOGICZNE

**WIADOMOŚCI
ENTOMOLOGICZNE**
t. XII, nr 3



POZNAŃ

1993

Wskazówki dla autorów

● „Wiadomości Entomologiczne” zamieszczają oryginalne artykuły materiałowe, artykuły przeglądowe, dyskusyjne, notatki faunistyczne i krótkie doniesienia naukowe, których głównym podmiotem są owady, artykuły metodyczne, historiograficzne (w tym biograficzne), recenzje prac entomologicznych, polemiki, sprostowania itp. oraz sprawozdania, komunikaty i inne materiały kronikarskie z zakresu szeroko pojętej działalności entomologicznej. Prace publikowane są w języku polskim. Dopuszcza się, w uzasadnionych przypadkach, możliwość drukowania oryginalnych prac materiałowych w języku angielskim, z obszernym polskim streszczeniem i objaśnieniami tabel oraz rycin także w języku polskim. Możliwość nieodpłatnego publikowania w „Wiadomościach Entomologicznych” mają tylko pełnoprawni członkowie Polskiego Towarzystwa Entomologicznego.

● Objętość artykułów nadsyłanych do druku nie może przekraczać objętości równoważnej 290 wierszom po maksymalnie 65 znaków (około 10 stron znormalizowanego maszynopisu, włączając w to tabele i ryciny). Artykuły przekraczające ustaloną objętość mogą być przyjęte jedynie po pisemnym zadeklarowaniu przez autora, pokrycia kosztów edycji objętości ponadnormatywnej. Krótkie doniesienia, recenzje, sprawozdania, komunikaty i materiały kronikarskie nie powinny przekraczać 2 stron maszynopisu. Redakcja zastrzega sobie prawo skracania tekstów recenzji, sprawozdań, komunikatów i materiałów kronikarskich oraz poprawiania usterek stylistycznych i dotyczących nazewnictwa, bez uzgodnienia z autorem.

● Osoby nie będące członkami Polskiego Towarzystwa Entomologicznego mają prawo drukowania swoich prac tylko za pełną odpłatnością kosztów edycji.

● Maszynopisy (znormalizowane – z marginesem 4 cm i podwójnym odstępem między wierszami) należy nadsyłać w trzech egzemplarzach, z których jeden musi być oryginałem. Maszynopisy nie mogą zawierać żadnych wyróżnień czcionek (spacji, wersalików, podkreśleń itp.), ani też poprawek robionych atramentem lub ołówkiem. Nadesłany maszynopis powinien zawierać:

- tytuł pracy w języku polskim, pod nim w języku angielskim, zamieszczone na 1/3 wysokości od góry pierwszej strony;
- pełne brzmienie imienia i nazwiska autora(ów) pod tytułem angielskim, pod nazwiskiem dokładny adres (w przypadku krótkich doniesień, recenzji, sprawozdań i komunikatów, imię i nazwisko autora wraz z miejscowością należy umieścić na końcu pracy);
- abstrakt w języku angielskim, zawierający maksymalnie zwięzłe przedstawienie zawartości i wyników pracy (w przypadku oryginalnych prac materiałowych, dyskusyjnych i notatek faunistycznych).

Ponadto do artykułu może być dołączone streszczenie w języku angielskim (dotyczy to w szczególności prac przeglądowych, metodycznych i historiograficznych, w których nie obowiązuje zamieszczanie abstraktu). Dopuszcza się możliwość nadsyłania tytułu, abstraktu i streszczenia wyłącznie w języku polskim, przy czym kosztem ich tłumaczenia, podobnie jak weryfikacji nadesłanych tekstów angielskich, obciążony zostanie autor.

● Rysunki i wykresy należy wykonać czarnym tuszem na kalce technicznej lub białym papierze. Fotografie powinny być czarno-białe, kontrastowe, wykonane na papierze błyszczącym. Na marginesie maszynopisu zaleca się zaznaczyć ołówkiem miejsca, w których mają być umieszczone ryciny i tabele. Ryciny muszą być zblokowane, przy czym liczba bloków winna być ograniczona do koniecznego minimum, a ich wielkość nie powinna przekraczać formatu A3. Ryciny, które były już reprodukowane, należy w opisie odpowiednio oznaczyć. Liczba fotografii i tabel powinna być maksymalnie ograniczona. Rysunki, fotografie i wykresy należy znakować liczbami arabskimi, a ich detale literami, natomiast tabele liczbami rzymskimi. Objaśnienia rycin należy zamieścić oddzielnie, a objaśnienia tabel łącznie z nimi, w języku polskim i angielskim.

POLSKIE TOWARZYSTWO ENTOMOLOGICZNE

**WIADOMOŚCI
ENTOMOLOGICZNE**
t. XII, nr 3



POZNAŃ

1993

Redakcja

Lech Buchholz (sekretarz), Marek Bunalski, Stanisław Burdajewicz (redaktor naczelny), Jerzy M. Gutowski, Janusz Nowacki (zastępca redaktora naczelnego), Andrzej Woźnica

Copyright by Polskie Towarzystwo Entomologiczne
Poznań 1993

ISBN 83-01-08125-2
ISSN 0138-0737

Wydano z pomocą finansową Komitetu Badań Naukowych

Adres redakcji
ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań, tel. 47-44-91 w. 39

Wydanie I. Nakład 500 + 50 egz. Ark. druk. 5. Ark. wyd. 5,5.
Fotoskład ZP WELCOMP – tel. (061) 139-300.
Druk: Drukarnia Kolejowa, ul. Kolejowa 27, Poznań.

TREŚĆ

ARTUR CZEKAJ – Ważki (<i>Odonata</i>) Gorców	155
RAFAŁ BERNARD, ANDRZEJ ŁABĘDZKI – Występowanie <i>Sympetrum pedemontanum</i> (ALLIONI, 1766) (<i>Odonata, Libellulidae</i>) na niżu polskim	163
ANTONI KUŚKA – <i>Cerapheles terminatus</i> (MÉNÉTRIES, 1832) (<i>Coleoptera, Malachiidae</i>) – nowy dla fauny Polski gatunek chrząszcza	173
COLIN JOHNSON, LECH BOROWIEC, JAROSŁAW KANIA, MAREK WANAT – Nowe stanowiska polskich <i>Cryptophagidae</i> (<i>Coleoptera</i>)	175
TOMASZ MAJEWSKI – <i>Caenoscelis fleischeri</i> REITTER, 1889 (<i>Coleoptera, Cryptophagidae</i>) – nowy dla fauny Polski przedstawiciel chrząszczy	187
ZDZISŁAW CMOLUCH – Materiały do poznania ryjkowców (<i>Coleoptera: Apionidae, Curculionidae</i>) Polski. V	189
JAROSŁAW KANIA <i>Strophosoma laterale</i> (PAYKULL, 1792) (<i>Coleoptera, Curculionidae</i>) w Polsce	193
ŁUKASZ PRZYBYŁOWICZ – <i>Chrysura trimaculata</i> (FORSTER, 1853), nowy dla fauny Polski gatunek złotolinki (<i>Hymenoptera, Chrysididae</i>)	197
JAROSŁAW BUSZKO – Badania nad motylami minującymi Polski. XIV. Motyle minujące (<i>Lepidoptera</i>) Ojcowskiego Parku Narodowego	201
ADAM MALKIEWICZ, ROMUALD SZPOR – <i>Epirrhoe tartuensis</i> MOLS, 1965 i <i>Chloroclysta infuscata</i> (TENGSTROM, 1869) – nowe dla fauny Polski gatunki miernikowców (<i>Lepidoptera, Geometridae</i>)	215
JANUSZ NOWACKI, JANUSZ SOSIŃSKI – <i>Spaelotis clandestina</i> (HARRIS, 1841) – nowy dla fauny Polski przedstawiciel sówkowatych (<i>Lepidoptera, Noctuidae</i>)	223
Krótkie doniesienia: 71 Nowe stanowiska trzech rzadkich gatunków chrząszczy (<i>Coleoptera</i>) z Sudetów Wschodnich – L. BOROWIEC; 72 Nowe stanowisko <i>Dendrophagus crenatus</i> (PAYK.) (<i>Coleoptera, Cucujidae</i>) w północno-wschodniej Polsce – K. H. MACIEJEWSKI; 73 Uwagi o występowaniu <i>Strophosoma albolineatum</i> SEIDL. i <i>S. retusum</i> (MRSH.) (<i>Coleoptera, Curculionidae</i>) w Polsce – J. KANIA; 74 Nowe stanowiska rzadkich <i>Micropterigidae</i> (<i>Lepidoptera</i>) – J. BUSZKO; 75 Nowe stanowiska niektórych rzadko występujących w Polsce gatunków motyli (<i>Lepidoptera</i>) – J. SOSIŃSKI	227

CONTENTS

ARTUR CZEKAJ – The dragonflies (<i>Odonata</i>) of the Gorce Mountains	155
RAFAŁ BERNARD, ANDRZEJ ŁABĘDZKI – The occurrence of <i>Sympetrum pedemontanum</i> (ALLIONI, 1766) (<i>Odonata, Libellulidae</i>) in Polish lowlands	163
ANTONI KUŚKA – <i>Cerapheles terminatus</i> (MÉNÉTRIES, 1832) (<i>Coleoptera, Malachiidae</i>) – a species new to the fauna of Poland	173
COLIN JOHNSON, LECH BOROWIEC, JAROSŁAW KANIA, MAREK WANAT – New records of Polish <i>Cryptophagidae</i> (<i>Coleoptera</i>)	175
TOMASZ MAJEWSKI – <i>Caenoscelis fleischeri</i> REITTER, 1889 (<i>Coleoptera, Cryptophagidae</i>) – a beetle new to the Polish fauna	187
ZDZISŁAW CMOLUCH – Materials to the knowledge of the weevils (<i>Coleoptera: Apionidae, Curculionidae</i>) of Poland. V	189
JAROSŁAW KANIA – <i>Strophosoma laterale</i> (PAYKULL, 1792) (<i>Coleoptera, Curculionidae</i>) in Poland	193
ŁUKASZ PRZYBYŁOWICZ – <i>Chrysura trimaculata</i> (FORSTER, 1853), a species of chrysidid wasp (<i>Hymenoptera, Chrysididae</i>) new to the Polish fauna	197
JAROSŁAW BUSZKO – Studies on the mining <i>Lepidoptera</i> of Poland. XIV. Mining <i>Lepidoptera</i> of the Ojców National Park	201
ADAM MALKIEWICZ, ROMUALD SZPOR – <i>Epirrhoe tartuensis</i> MOLS, 1965 and <i>Chloroclysta infuscata</i> (TENGSTROM, 1869) – geometrid species (<i>Lepidoptera, Geometridae</i>) new for Poland	215
JANUSZ NOWACKI, JANUSZ SOSIŃSKI – <i>Spaelotis clandestina</i> (HARRIS, 1841) – a noctuid species (<i>Lepidoptera, Noctuidae</i>) new to the Polish fauna	223
Short communication: 71 New records of three rare beetle species (<i>Coleoptera</i>) from Eastern Sudetes – L. BOROWIEC; 72 A new record of <i>Dendrophagus crenatus</i> (PAYK.) (<i>Coleoptera, Cucujidae</i>) in NE Poland – K. H. MACIEJEWSKI; 73 Notes on the occurrence of <i>Strophosoma albolineatum</i> SEIDL. and <i>S. retusum</i> (MRSH.) (<i>Coleoptera, Curculionidae</i>) in Poland – J. KANIA; 74 New records of some rare <i>Micropterigidae</i> (<i>Lepidoptera</i>) – J. BUSZKO; 75 New localities of some rare Polish <i>Lepidoptera</i> – J. SOSIŃSKI	227

Ważki (*Odonata*) Gorców

The dragonflies (*Odonata*) of the Gorce Mountains

ARTUR CZEKAJ

Zakład Zoologii Systematycznej i Zoogeografii UJ, ul. Ingardena 6, 30-060 Kraków

ABSTRACT. The dragonfly fauna of the Gorce Mountains (West Carpathians Mts.) consists of 24 species, mostly characteristic of small water bodies, *Reopholis* species are practically absent. Twenty one species were caught by the author, the most interesting being: *Sympetrum striolatum*, *Leucorrhinia pectoralis*, *L. rubicunda* and *Sympetrum fonscolombii*, the latter very rare in Poland.

Ważki Karpat Zachodnich były przedmiotem zainteresowania szeregu autorów, między innymi FUDAKOWSKIEGO (1924, 1930), ZAĆWILICHOWSKIEGO (1928a, 1928b, 1931, 1932a, 1932b), RYMARA (1936, 1938), MIELEWCZYKA (1973, 1978). Pewne wiadomości o ważkach Gorców można znaleźć w pracach FUDAKOWSKIEGO (1932) i MIELEWCZYKA (1973).

Celem niniejszego opracowania jest uzupełnienie danych o ważkach Gorców.

Przy opracowywaniu rozmieszczenia ważek, a także ich biologii wykorzystano dodatkowo prace następujących autorów: URBAŃSKIEGO (1948), MIELEWCZYKA (1966, 1969) oraz ŁABĘDZKIEGO i ŁUSZCZAKA (1984).

Charakterystyka terenu badań

Gorce są dobrze wyodrębnioną grupą górską, wchodzącą w skład Beskidów Zachodnich. Charakteryzują je łagodne kopulaste formy wierzchowinowe. Sieć cieków wodnych jest dość bogata. W centralnej części Gorców doliny są krótkie o dużym spadku. Klimat dolin jest bardzo zróżnicowany i zależy od kierunku ich przebiegu oraz stopnia nasłonecznienia. Najzimniejszą jest dolina Kamienicy, bardzo głęboko wcięta i silnie ocieniona.

Metodyka badań

Materiały z terenu Gorców gromadzono w latach 1988–1990, w większości w 1989 roku. Zebrano ogółem 451 ważek (imagines) oraz 150 larw i wylinek. Imagines odławiano siatką entomologiczną, a larwy czerpakiem; wybierano je

również z roślinności wyciągniętej z wody. Imagines umieszczano w kopertkach, larwy zaś konserwowano w 75% alkoholu etylowym. Poprawność oznaczeń sprawdził pan Leon SAWKIEWICZ.

Wykaz stanowisk

1. Jeziorka Zawadowskie położone na północnym stoku Runka w Paśmie Lubania. Górne jezioro znajduje się na wysokości około 780 m n.p.m., dolne około 760 m n.p.m. Otoczone są one lasem szpilkowym, stan wody w jeziorach podlega silnym wahaniom. W latach 1988–1989 woda w górnym jeziorze utrzymywała się przez cały rok, natomiast w pozostałych latach tworzyła niewielką kałużę na dnie zbiornika. Dolne jezioro pojawiało się tylko w okresie wiosennych roztopów. Wymiary górnego jeziora: około 30 x 60 m, głębokości przy najwyższym stanie wody 50–70 cm. Roślinność: cała powierzchnia zarośnięta *Equisetum fluviatile* (L.), oraz *Callitriche polymorpha* LONNR., *Batrachium trichophyllum* (CHAIX.), *Ranunculus flammula* L., *Juncus* sp. i *Carex* sp..
2. Dolina potoku Jaszcz (626 m n.p.m.): młaka przy drodze w Ochotnicy Górnej – Jaszcz Duże.
3. Stawki na wschód od Łopusznej na lewym brzegu Dunajca (550 m n.p.m.). Wymiary większego stawku: 7 x 14 m, głębokość około 60 cm; mniejszego 5 x 8 m, głębokość około 60 cm. Dno stawków muliste, częściowo porośnięte przez *Elodea canadensis* RICH., *Potamogeton* sp., brzegi przez *Typha latifolia* L. i zarośla *Salix* sp.
4. Stawek Pucółowski (950 m n.p.m.) na zboczu Wyszniej, pochodzenia osuwiskowego. Wymiary stawku: około 20 x 40 m, głębokość około 100 cm. Dno porośnięte gęsto mchem *Fontinalis antipyretica* L., strefa przybrzeżna zaś bardzo silnie *Sphagnum* sp., a dodatkowo także *Equisetum* sp., *Carex canescens* L. i *Eleocharis palustris* (L.).
5. Dolina Kamienicy (725 m n.p.m.): stawek koło miejscowości Rzeki – Gołdyny, na prawym brzegu rzeki Kamienicy, obok nasypu drogi. Wymiary: 4 x 8 m, głębokość: 40–50 cm. Dno muliste, w znacznym stopniu porośnięte przez mech *Fontinalis antipyretica* L., brzegi porośnięte przez *Carex* sp., *Juncus* sp. i *Alisma* sp.
6. Dolina Kamienicy – Spaleniec (750 m n.p.m.): mokradło po obu stronach drogi, zarośnięte prawie w całości przez roślinność trawiastą, dwa niewielkie oczka wody o średnicy około 1 m i głębokość 10–15 cm. Brak typowej roślinności wodnej.
7. Dolina Kamienicy – Ustępne (775 m n.p.m.): 400 m na południe od mostu, mokradło na lewym brzegu rzeki.
8. Dolina Kamienicy – Pod Jaworzyną (925 m n.p.m.): stawek przepływowy, powstały podczas budowy mostku na rzece. Wymiary: 8 x 8 m, głębokość około 60 cm. Dno muliste, brak roślinności.

9. Dolina Olszowego Potoku (625 m n.p.m.): droga w pobliżu leśniczówki "Hucisko".
10. Dolina Koniny (650 m n.p.m.): na północ od leśniczówki „Potasznia”, kałuża przy drodze na lewym brzegu Koniny. Wymiary: 0,6 × 1,5 m, głębokość około 20 cm. Roślinność: *Juncus* sp.
11. Lubomierz-Kozery (625 m n.p.m.): dolina potoku Rosocha, młaka pośród pól uprawnych, zarośnięta przez *Carex* sp.

Przegląd gatunków

1. *Lestes dryas* KIRBY. Stanowisko: 1 (16♂♂, 4♀♀).
2. *Lestes sponsa* (HANS.) Stanowiska: 1 (4♂♂, 3♀♀, 7 exuv.), 3 (1♂, 1♀), 4 (16♂♂, 6♀♀, 7 L., 4 exuv.), 5 (8♂♂), 6 (1♂).
3. *Coenagrion hastulatum* (CHARP.) Stanowiska: (11♂♂, 4♀♀), 4 (18♂♂, 8♀♀, 1 L., 3 exuv.), 5 (2♂♂).
4. *Coenagrion puella* (L.). Stanowiska: 1 (28♂♂, 11♀♀, 6 exuv.), 3 (21♂♂, 9♀♀), 4 (2♂♂), 5 (15♂♂, 4♀♀, 2 L.), 6 (2♂♂).
5. *Enallagma cyathigerum* (CHARP.) Stanowiska: 1 (6♂♂, 1♀), 3 (5♂♂, 2♀♀).
6. *Ischnura pumilio* (CHARP.). Stanowiska: 1 (1♂), 5 (2♂♂).
7. *Pyrrhosoma nymphula* (SULZ.) Stanowiska: 5 (3♂♂), 6 (1♂, 2♀♀).
8. *Aeshna cyanea* (MÜLL.). Stanowiska: 1 (5♂♂, 2♀♀), 3 (4♂♂, 3♀♀, 3L., 4 exuv.), 4 (2♂♂), 5 (16♂♂, 4♀♀, 5L., 3 exuv.), 7 (1♂), 9 (1♂), 10 (17L., 2 exuv), 11 (1♂).
9. *Aeshna juncea* (L.). Stanowiska: 4 (31♂♂, 20♀♀, 18 L., 23 exuv.), 5 (2♂♂, 3♀♀), 8 (1♂).
10. *Cordulia aenea* (L.). Stanowiska: 3 (2♂♂), 4 (5 L.).
11. *Somatochlora metallica* (VAND. LIND.) Stanowiska: 3 (3♂♂, 1♀), 5 (1♂).
12. *Libellula quadrimaculata* L. Stanowiska: 1 (3♂♂, 1♀), 5 (1 L.).
13. *Sympetrum danae* (SULZ.). Stanowiska: 1 (7♂♂, 3♀♀, 2 exuv.), 4 (1♂), 5 (3♂♂, 1♀).
14. *Sympetrum flaveolum* (L.). Stanowiska: 1 (19♂♂, 8♀♀, 6 exuv.), 2 (3♂♂), 3 (1♀), 5 (2♂♂, 3♀♀), 11 (1♂).
15. *Sympetrum fonscolombii* (SEL.). Stanowisko: 1 (1♀, 18. VIII. 1989).
16. *Symetrum sanguineum* (MÜLL.). Stanowiska: 1 (14♂♂, 7♀♀), 3 (4♂♂), 5 (2♂, 1♀, 1 L.).
17. *Sympetrum striolatum* (CHARP.). Stanowisko: 5 (3♂♂).
18. *Sympetrum vulgatum* (L.). Stanowiska: 1 (1♂), 5 (2♂♂, 1♀), 9 (1♂).
19. *Leucorrhinia dubia* (VAND. LIND.). Stanowisko: 4 (21♂♂, 9♀♀).
20. *Leucorrhinia pectoralis* (CHARP.). Stanowisko: 1 (1♂).
21. *Leucorrhinia rubicunda* (L.). Stanowisko: 1 (2♂♂).

Omówienie wyników

W faunie ważek Gorców stwierdzono dotychczas 24 gatunki. Trzy z nich były wykazane wcześniej przez MIELEWCZYKA (1973) z doliny Olszowego Potoku: *Sympetma fusca* (VAND. LIND.), *Aeshna mixta* (LATR.) i *Cordulegaster bidentatus* SEL. Liczba ta stanowi 34,3% gatunkowego składu fauny ważek Polski.

Większość gatunków wykazanych z Gorców ma szerokie rozmieszczenie i znana jest z całej Polski. Niektóre z nich występują jednak rzadko, zwłaszcza *S. fonscolombii*, który jest gatunkiem wybitnie południowym, reprezentującym w faunie Polski, element etiopsko-śródziemnomorski i znany jest głównie

Tab. I. Wykaz gatunków ważek (*Odonata*) stwierdzonych w Gorcach.

List of dragonfly species (*Odonata*) recorded from in the Gorce Mts.

Gatunek Species	Stanowisko* – Localit*										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. <i>Lestes dryas</i>	i										
2. <i>L. sponse</i>	i		i	i+1	i	i					
3. <i>Coenagrion hastulatum</i>	i			i+1	i						
4. <i>C. puella</i>	i, e		i	i	i, l	i					
5. <i>Enallagma cyathigerum</i>	i		i								
6. <i>Ischnura pumilio</i>	i				i						
7. <i>Pyrrhosoma nymphula</i>					i	i					
8. <i>Aeshna cyanea</i>	i		i+1	i	i+1		i		i	l, e	i
9. <i>Ae. juncea</i>				i+1	i			i			
10. <i>Cordulia aenea</i>			i	l							
11. <i>Somatochlora metallica</i>			i		i						
12. <i>Libellula quadrimaculata</i>	i				l						
13. <i>Sympetrum danae</i>	i, e			i	i						
14. <i>S. flaveolum</i>	i, e	i	i		i						i
15. <i>S. fonscolombii</i>	i										
16. <i>S. sanguineum</i>	i		i		i, l						
17. <i>S. striolatum</i>					i						
18. <i>S. vulgatum</i>	i				i				i		
19. <i>Leucorrhinia dubia</i>				i+1							
20. <i>L. pectoralis</i>	i										
21. <i>L. rubicunda</i>	i										
Razem Total	15	1	8	8	14	3	1	1	2	1	2

i – imagines, l – larwy (larvae), e – egzuwia (exuviae), i+1 – imagines, larwy (larvae), egzuwia (exuviae)

* Stanowiska (omówione w tekście) * – Localities (discussed in the text)

1 – Jez. Zawadowskie, 2 – Jaszczce, 3 – Staw koło Łopusznej, 4 – Staw Pucółowski, 5 – Staw koło Rzek-Głodyń, 6 – Dol. Kamienicy – Spalaniec, 7 – Dol. Kamienicy – Ustępne, 8 – Dol. Kamienicy – Pod Jaworzyną, 9 – Dol. Olszowego Potoku, 10 – Dol. Koniny, 11 – Lubomierz-Kozery.

z południowych obszarów naszego kraju (MIELEWCZYK, 1966; ŁABĘDZKI, ŁUSZCZAK, 1984). Do rzadszych gatunków stwierdzonych w Gorcach należy *S. striolatum*, znaleziony w dolinie Kamienicy. Zaliczany jest on również do gatunków południowych. Interesującymi gatunkami jest także *I. pumilio*, który w Polsce niżowej, podobnie jak w Gorcach jest spotykany stosunkowo rzadko, natomiast w pobliskich Pieninach należy do gatunków najpospolitszych (MIELEWCZYK, 1978). Wśród ważek stwierdzonych w Gorcach brak jest praktycznie gatunków związanych z wodami płynącymi. Wyjątkiem jest *C. bidentatus*, gatunek typowo górski, podawany przez MIELEWCZYKA (1973) z Potoku Olszowego. Do gatunków reofilnych rzadko spotykanych w Gorcach można zaliczyć także *P. nymphula*.

Tab. II. Pionowe rozmieszczenie ważek (*Odonata*) w Gorcach.Vertical distribution of dragonflies (*Odonata*) in the Gorce Mts.

Gatunek Species	Przedział wysokości* Altitude range*								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. <i>Lestes dryas</i>						+			
2. <i>L. sponsa</i>	+				+	+			+
3. <i>Coenagrion hastulatum</i>					+	+			+
4. <i>C. puella</i>	+				+	+			+
5. <i>Enallagma cyathigerum</i>	+					+			
6. <i>Ischnura pumilio</i>					+	+			
7. <i>Pyrrhosoma nymphula</i>					+				
8. <i>Aeshna cyanea</i>	+		+		+				+
9. <i>Ae. juncea</i>					+				+
10. <i>Cordulia aenea</i>	+								+
11. <i>Somatochlora metallica</i>	+				+				
12. <i>Libellula quadrimaculata</i>					+	+			
13. <i>Sympetrum danae</i>					+	+			+
14. <i>S. flaveolum</i>	+		+		+	+			
15. <i>S. fonscolombii</i>						+			
16. <i>S. sanguineum</i>	+				+	+			
17. <i>S. striolatum</i>					+	+			
18. <i>S. vulgatum</i>			+		+	+			
19. <i>Leucorrhinia dubia</i>									+
20. <i>L. pectoralis</i>						+			
21. <i>L. rubicunda</i>						+			

*Przedziały wysokości (w metrach n.p.m.) – *Altitude ranges (in m a.s.l.)

1 – 500–550; 2 – 551–600; 3 – 601–650; 4 – 651–700; 5 – 701–750; 6 – 751–800; 7 – 801–850; 8 – 851–900; 9 – 901–950.

Znamienną cechą fauny ważek Gorców jest obecność aż trzech gatunków z rodzaju *Leucorrhinia* BRITT. (*L. dubia*, *L. pectoralis*, *L. rubicunda*), podczas gdy w Tatrach występuje tylko jeden (*L. dubia*) (FUDAKOWSKI, 1930), a w Pieninach brak ich zupełnie (MIELEWCZYK, 1978).

W porównaniu z przyległymi jednostkami fizjograficznymi Karpat Zachodnich, Gorce mają stosunkowo małą liczbę gatunków ważek, co wynika przede wszystkim z małej różnorodności zbiorników wodnych. Brak jest tu większych zbiorników wód stojących, a duży spadek potoków, utrudnia a nawet uniemożliwia występowanie wielu gatunków reofilnych.

W tabeli I zestawiono ważki występujące na poszczególnych stanowiskach w Gorcach. Liczba wykazanych gatunków na stanowiskach jest różna i waha się od 1 do 15. Z 21 gatunków tylko 3 stwierdzono na większości stanowisk, 6 występowało tylko na jednym stanowisku. Najbogatszą faunę mają Jeziorka Zawadowskie (15 gatunków) i stawek w dolinie Kamienicy (Rzeki – Gołdyny) (14 gatunków). Z Jeziorkami Zawadowskimi związane są między innymi takie gatunki jak: *S. fonscolombii*, *L. pectoralis* i *L. rubicunda*, a także *L. dryas*. Mniej gatunków stwierdzono w Stawku Pucółowskim (8 gatunków) i stawku koło Łopusznej (8 gatunków). Charakterystycznym gatunkiem dla Stawku Pucółowskiego jest *L. dubia* zaliczana do tyrfobiontów, gdzie znajduje dobre warunki do rozwoju (stawek częściowo zarośnięty *Sphagnum* sp.) (MIELEWCZYK, 1969). Grupę tyrfofili w tym zbiorniku reprezentują *L. sponsa*, *Ae. juncea* i *S. danae*.

W tabeli II przedstawiono zakres wysokości na jakich były poławiane ważki w Gorcach. Największa liczba gatunków (19) rozwija się w przedziale wysokości 701–800 m n.p.m., poniżej 700 m n.p.m. rozwija się 9 gatunków. Natomiast na najwyższym położonym stanowisku (Stawek Pucółowski, 950 m n.p.m.) stwierdzono tylko 8 gatunków. Powyżej wysokości 950 m n.p.m., a także w granicach wysokości 801–900 m n.p.m., nie złowiono żadnej ważki. Niewielkie zasięgi pionowego występowania ważek w Gorcach wynikają ze stosunkowo małego wypiętrzenia tego pasma, jednak decydującą rolę w takim rozmieszczeniu pionowym odgrywa brak zbiorników wodnych, odpowiednich do zasiedlenia przez ważki.

PIŚMIENICTWO

FUDAKOWSKI J., 1924: Ważki (*Odonata*) rowu dunajeckiego. Pol. Pismo Entomol., 3, 3: 6.

FUDAKOWSKI J., 1930: Fauna ważek (*Odonata*) Tatr polskich. Spraw. Kom. Fizjograf., Kraków, 64: 87–174.

FUDAKOWSKI J., 1932: Nowe przyczynki do fauny ważek Polski. Fragm. Faun., 1, 15: 389–411.

ŁABĘDZKI A., ŁUSZCZAK M. J., 1984: A new locality of *Sympetrum fonscolombi* (SEL.) in Poland (*Anisoptera: Libellulidae*). Notul. Odonatol., 2, 3: 50–51.

- MIELEWCZYK S., 1966: Larwy ważek (*Odonata*) Wielkopolskiego Parku Narodowego. Pr. Monogr. Przyr. Wielkop. Parku Nar. Pozn. TPN, 4; 3: 1–40.
- MIELEWCZYK S., 1969: Larwy ważek (*Odonata*) niektórych torfowisk sfagnowych Polski. Pol. Pismo Entomol., 39, 1: 17–81.
- MIELEWCZYK S., 1973: Ważki (*Odonata*) rzeki Raby, niektórych jej dopływów i zbiorników przyrzecznych. Acta Hydrobiol., 15, 4: 379–385.
- MIELEWCZYK S., 1978: Ważki (*Odonata*) Pienin. Fragm. Faun., 22, 6: 265–294.
- RYMAR J., 1936: Przyczynki do fauny ważek (*Odonata*) Małopolski Zachodniej. Spraw. Kom. Fizjogr., Kraków, 70: 129–132.
- RYMAR J., 1938: Ważki Rytra w dolinie Popradu. Spraw. Kom. Fizjogr., Kraków, 71: 283–289.
- URBAŃSKI J., 1948: Krytyczny przegląd ważek (*Odonata* Polski. Ann. UMCSLublin, ser. C, 3, 11: 289–313.
- ZACWILICHOWSKI J., 1928a: Materiały do fauny owadów Polski: Ważki (*Odonata*) Piwnicznej w dolinie Popradu. Spraw. Kom. Fizjogr., Kraków, 62: 65–80.
- ZACWILICHOWSKI J., 1928b: Materiały do fauny owadów Polski: Ważki (*Odonata*) z doliny Skawy. Spraw. Kom. Fizjogr., Kraków, 63: 161–172.
- ZACWILICHOWSKI J., 1930: Dalsze materiały do fauny ważek doliny Skawy. Spraw. Kom. Fizjogr., Kraków, 64: 41–48.
- ZACWILICHOWSKI J., 1931: Ważki z Rymanowa i uzupełnienie do fauny ważek doliny Skawy. Spraw. Kom. Fizjogr., Kraków, 65: 163–166.
- ZACWILICHOWSKI J., 1932a: Ważki z okolic Rabki i Zarytego. Spraw. Kom. Fizjogr., Kraków, 66: 75–76.
- ZACWILICHOWSKI J., 1932b: Ważki z Nowego Targu. Spraw. Kom. Fizjogr., Kraków, 66: 77–80.

Występowanie *Sympetrum pedemontanum* (ALLIONI, 1766) *Odonata*, *Libellulidae*) na niżu polskim*

The occurrence of *Sympetrum pedemontanum* (ALLIONI, 1766) (*Odonata*, *Libellulidae*) in Polish lowlands

RAFAŁ BERNARD¹, ANDRZEJ ŁABĘDZKI²

¹ Zakład Zoologii Ogólnej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, ul. Fredry 10, 61-701 Poznań

² Katedra Entomologii Leśnej AR, ul. Wojska Polskiego 71 C, 60-625 Poznań

ABSTRACT. Literature data and new records of *Sympetrum pedemontanum* in Polish lowlands are presented and referred to information in ASKEW's book. Habitats and abundance of the species at the Polish localities are analysed. Polish and East German data are compared.

Wstęp

Sympetrum pedemontanum (ALLIONI) – jedna z najbardziej oryginalnie ubarwionych krajowych ważek – reprezentuje element eurazjatycki. Często podkreśla się, że jest charakterystyczną dla obszarów wyżynnych i górskich (MIELEWCZYK, 1978; ASKEW, 1988). Obszar występowania tego szablaka rozciąga się w postaci szerokiego pasa od Europy centralnej poprzez Ukrainę i europejską część Rosji, a dalej przez Azję aż do Japonii. W Europie Zachodniej i Południowej znany jest tylko z nielicznych i najczęściej wyspowych stanowisk. Nie odnotowano, jak dotąd, jego obecności w Skandynawii i w Wielkiej Brytanii (ASKEW, 1988).

W Polsce *S. pedemontanum* jest rozpowszechniony głównie w południowej, wyżynno-górskiej części kraju, skąd podawano go z licznych stanowisk (z nowszych prac: URBAŃSKI, 1948; SAWKIEWICZ, ŻAK, 1966; MIELEWCZYK, 1978; ŻAK, ŻAK, 1981; ŁABĘDZKI, 1987, 1989). Na nizinach natomiast, w środkowej i północnej części kraju, gatunek ten spotykany był bardzo rzadko. W związku z tym i uwzględniając również fakt, że przez Polskę przebiega północna granica zasięgu występowania tej ważki, autorzy zdecydowali się podsumować rozproszone dane literaturowe oraz podać nowe, pochodzące z nizin.

* Druk pracy w 100% sfinansowany przez Katedrę Entomologii Leśnej AR w Poznaniu.

W przeglądzie uwzględniono zwarte obszary niżowe położone na północ od linii Zgorzelec – Legnica – Brzeg – Wieluń – Radomsko – Opoczno – Radom – Lubartów – Włodawa. Stanowiska lokalizowano w siatce kwadratów UTM, przy czym w przypadku niektórych pozycji starszej literatury, w których brak szczegółowej lokalizacji (np. „koło Wrocławia”), autorzy podawali kwadrat centralny dla danej miejscowości. Stanowiska, zarówno przytaczane z literatury jak i nowe, uszeregowano według położenia geograficznego w kierunku z zachodu na wschód kraju.

Wykaz stanowisk podawanych w piśmiennictwie

1. Szczecin-Dąbie (koło miejscowości), UTM – VV71.
KRÜGER (1925) podaje, że w latach 80-tych XIX wieku (15 sierpnia) złowiono tam 1 ♂.
2. Jezioro Sitno, Drawieński Park Narodowy, około 7,5 km na W od Tuczna, UTM – WU69 (MUSIAŁ, 1986).
Imagines były łowione na turzycowych łąkach przy północno-zachodnim brzegu jeziora.
3. Człopa, torfowisko przejściowe koło stacji kolejowej, UTM – WU78 (MÜNCHBERG, 1936, 1937).
Stanowisko to zasługuje na szczególną uwagę ze względu na obserwowaną tu wysoką liczebność tego gatunku. W 1936 roku stwierdzono na nim liczny pojaw *S. pedemontanum*, który począwszy od sierpnia był dominującym z tego rodzaju gatunkiem na torfowisku. Na bazie zebranego materiału MÜNCHBERG prowadził hodowlę tej ważki, badając i opisując jej poszczególne stadia rozwojowe (MÜNCHBERG, 1938).
4. Rzeka Gwda, koło Łędyczka, UTM – XV23 (KARL, 1940).
1 samica została złowiona 16 VII 1939 r. w dolinie Gwdy, na skraju przeredzonego zagajnika sosnowego.
5. Miastko, małe jezioro śródpolne, kilka kilometrów na E od miasta, UTM – XV38 (PFAU, 1941).
Ważkę tę obserwowano w latach 1909–1912, a w sierpniu 1912 r. złowiono dwa osobniki.
6. Wrocław (koło miasta), UTM – XS46 (SCHNEIDER, 1885).
Autor podaje jedynie ogólną informację o jednym uszkodzonym osobniku złapanym „niegdyś” przez dr WOCKE późnym latem.
- 7 i 8. Nadleśnictwo Doświadczalne Zielonka (ŁABĘDZKI, 1989).
Złowiono 2 ♂♂ (23 VIII 1986 r.) koło wsi Zielonka, na torfowisku w Hucie Pustej, na skraju uprawy sosnowej, około 7 km na E-SE od Murowanej Gośliny, UTM – XU42 oraz 1 ♂ i 1 ♀ (2 IX 1987 r.) na uprawie sosnowej koło wsi Rakownia, około 2 km na S od Murowanej Gośliny, UTM – XU32.

9. Górzno (okolice miasta), UTM – DD19 (KLIMEK, 1949).
3 ♀♀, 13 VIII 1947 r., leg. J. PRÜFFER. KLIMEK zamieszcza jeszcze dodatkową informację (zapewne również pochodzącą od prof. J. PRÜFFERA), iż „na zrębach leśnych od końca pierwszej połowy sierpnia występowała nierzadko”.
10. Olsztyn, UTM – DE66 (LE ROI, 1911).
Informacja została podana na podstawie zbioru STEINER'a, który działał na przełomie XIX i XX wieku.
11. Zagożdżon, obecnie dzielnica miasta Pionki, UTM – EC30, (PONGRĄCZ, 1919).
12. Węgorzewo (koło miasta), UTM – EF40 (LA BAUME, 1908; LE ROI, 1911).
13. Zwola, ok. 16 km na E od Garwolina, UTM – EC64, (INGENICKIJ, 1893; INGENITZKY, 1898).
S. pedemontanum obserwowany był w większej ilości w lipcu 1891 r. i sierpniu 1892 r. przez W. PROSKURIN'a, który dostarczył INGENICKIJ'emu kilka osobników.
14. Ełk, UTM – EE86, (LE ROI, 1911).
Stanowisko to zostało podane na podstawie danych ze zbioru SANIO, łowiącego ważki w drugiej połowie XIX wieku.
15. Jezioro Białe (droga koło jeziora), koło Jez. Wigry, Wigierski Park Narodowy, UTM – FE39, (SUMIŃSKI, 1925).
1 ♂, 21 VIII 1921 r.
Dodatkowego wyjaśnienia wymaga również informacja DZIĘDZIELEWICZA (1902) o bardzo rzadkim występowaniu *S. pedemontanum* w Wielkopolsce. Powołuje się on na ściśle określoną stronę w pracy: SELYS LONGCHAMPS, HAGEN (1850). Na wymienionej stronie brak jednak informacji o spotkaniu tego gatunku w Wielkopolsce, a jest jedynie krótkie wyjaśnienie, iż podany spis ważek z obszarów Polski i Prus Wschodnich dotyczy ziem pomiędzy „L'Oder et la Duna”. Prawdopodobnie DZIĘDZIELEWICZ zasugerował się wymienieniem rzeki Odry, natomiast nie uwzględnił drugiej rzeki, Dźwiny (= Duna = Düna) płynącej na Łotwie i stanowiącej wówczas granicę wpływów Prus Wschodnich. W innym miejscu pracy SELYS LONGCHAMPS'a i HAGEN'a wspomniano, że uwzględniona została również Kurlandia, wzdłuż której płynie Dźwina. Najprawdopodobniej już URBAŃSKI (1948) dostrzegł tu błąd, ponieważ informację o występowaniu *S. pedemontanum* w Wielkopolsce opatrzył znakiem zapytania.

Wykaz nowych stanowisk

1. Elektrownia wodna Kamienna na rzece Drawie, około 1 km na S-SW od wsi Głusko, Drawieński Park Narodowy, UTM – WU67.
1 ♂, 19 IX 1985 r., leg. J. MUSIAŁ.

2. Jezioro bez oficjalnej nazwy (lokalnie nazywane „Kuchowiec”), na przedłużeniu ku północy Jez. Chojno, 16 km na W od miasta Wronki, UTM – WU74.
1 ♀, 19 VIII 1992 r., leg. R. BERNARD. Śródleśne jezioro eutroficzne, z tendencją do dystrofii. Spore fragmenty brzegów, wyspy i wysepki mają charakter niskotorfowiskowy. W faunie ważek jeziora dominowały gatunki z rodzaju *Sympetrum* NEWMAN oraz *Ischnura elegans* (VANDER LIND.), a zaobserwowany tu skład gatunkowy był najbliższy *coenocium Lestes* – *Sympetrum* – *Aeshna mixta* (JACOB, 1969). Z gatunków towarzyszących na szczególną uwagę zasługuje *Cercion lindenii* (SELYS) – nowy gatunek dla fauny Polski. Jego występowaniu na tym zbiorniku i sąsiednim Jez. Radziszewskim poświęcono odrębną publikację (BERNARD, 1993).
3. Rezerwat „Cisy Staropolskie im. L. Wyczółkowskiego w Wierzchlesie”, koło osady Wierzchlas, w pobliżu Jez. Mukrz, ok. 17 km na SE od Tucholi, UTM – CE03.
1 ♂, 1 ♀ (świeżo po wylęgu, szkliste), 7 IX 1991 r., leg. A. ŁABĘDZKI. Ważki złowiono na skraju drzewostanu i torfowiska niskiego, w odległości ok. 150 m od bramy wejściowej do rezerwatu.
4. Mazury, wieś na skraju Puszczy Boreckiej, około 16 km na NW od Olecka, UTM – EE89.
1 ♀, 10 VIII 1992 r., leg. A. ŁABĘDZKI, podczas odpoczynku na gałązce wierzby szarej na brzegu dużego śródpolnego rozlewiska wodnego.
5. Rezerwat na rzece Kamionce, nieopodal osady Huta, Wigierski Park Narodowy, UTM – FE39.
1 ♂, 14 VIII 1992 r., leg. A. ŁABĘDZKI. Rozlewisko w pobliżu żeremi bobrów.
6. Białowiecki Park Narodowy, oddział 369, UTM – FD94.
1 ♂, 23 VIII 1990 r., leg. A. ŁABĘDZKI. Ważkę złowiono wśród zarośli wierzbowych nad śródleśnym oczkiem wodnym o powierzchni ca 450 m², częściowo zarośniętym trawami i turzycami.
7. Białowieża, w pobliżu nasypu kolejowego, UTM – FD94.
1 ♀, 3 IX 1987 r., leg. A. SZCZERBA.

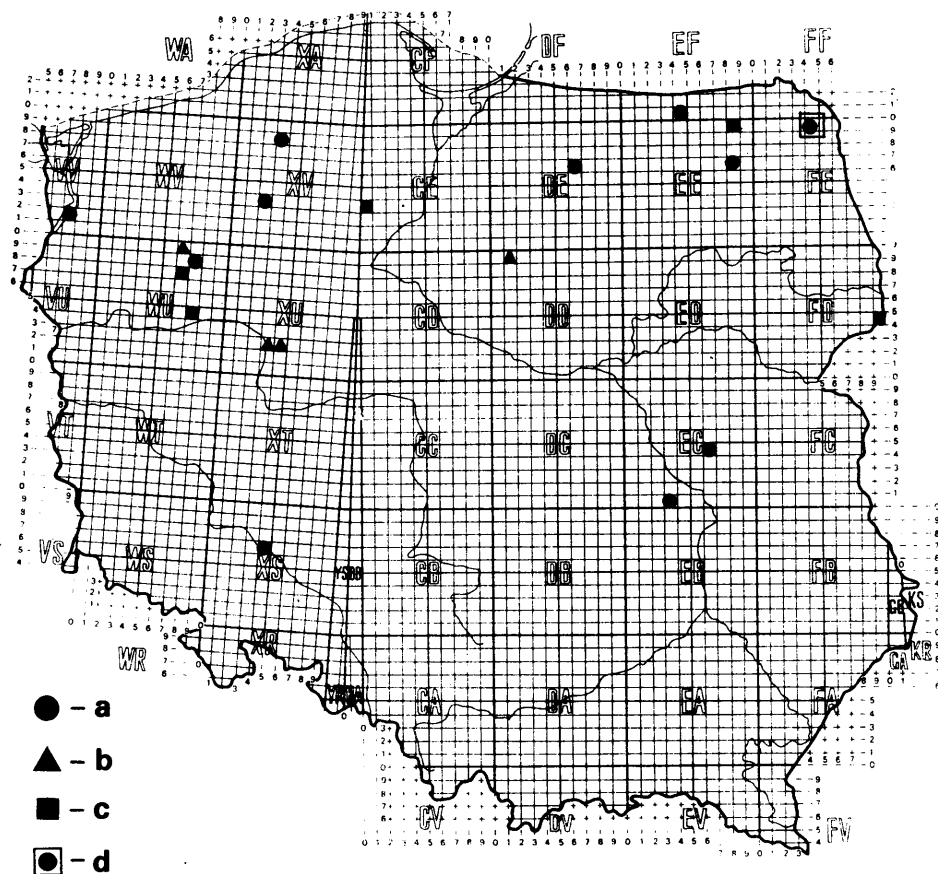
Analiza występowania

Sympetrum pedemontanum występuje na obszarze całej Polski. Dotychczas stwierdzany był głównie w południowej części kraju, skąd znany jest z kilkunastu stanowisk. Natomiast w części środkowej i północnej łowiony był rzadko, w sumie na 22 stanowiskach (15 dotychczas znanych i 7 nowych). Literatura podająca informacje o tym gatunku z terenu Polski liczy ponad 30 pozycji, z tego część w języku niemieckim, i to tak znanych odonatologów jak LE ROI czy MÜNCHBERG. W świetle tych faktów obraz zasięgu *S. pedemontanum* podany przez ASKEW'a (1988) jest całkowicie błędny. Zaznaczenie na mapie

zasięgu na obszarze Polski tylko 2 punktów i znaku zapytania świadczy o całkowitym braku znajomości polskiej, a również częściowym niemieckiej literatury przedmiotu. Jeżeli uwzględnimy także 5 stanowisk z okolic Królewca (WOHLFROMM, 1841; LE ROI, 1911) i przynajmniej 3 stanowiska z Litwy (ZNAMIEROWSKA, 1923; ZNAMIEROWSKA-PRÜFFEROWA, 1927; STANIONYTE, 1963), nie wymieniane przez ASKEW'a, to nieodparcie nasuwa się wniosek, że obszar w postaci ciemnego pasa wyznaczający zasięg tego gatunku powinien objąć całe terytorium Polski. Również na terenie Wschodnich Niemiec ASKEW zaznacza tylko jeden większy rejon występowania *S. pedemontanum*, gdy tymczasem w okresie pisania przez niego książki znanych już było ponad 100 stanowisk (STÖCKEL, 1983). Wydaje się, że zawarte w niej informacje o rozmieszczeniu wielu gatunków ważek (w tym *S. pedemontanum*) na terenie państw Środkowej i Wschodniej Europy wymagają, mimo całej swojej szczegółowości, bardzo krytycznego podejścia.

Sympetrum pedemontanum zasiedla najczęściej różnego rodzaju bagna, mokradła i drobne zbiorniki wodne (ASKEW, 1988). W rezultacie analizy literatury odonatologicznej dotyczącej obszaru Polski stwierdzono, że gatunek ten spotykano w biotopach, które jedynie częściowo można zakwalifikować do kategorii podanych przez ASKEW'a. W Polsce bowiem ważka ta preferuje drobne zbiorniki wodne (młaki, rozlewiska, mokradła, niewielkie jeziora i naturalnego pochodzenia stawki). Przy tym w rejonach wyżynnych i górskich występując w tych środowiskach często towarzyszy różnym ciekom wodnym. Natomiast na nizinach polskich *S. pedemontanum* przeważnie stwierdzano na zbiornikach, bagnach i mokradłach, które przynajmniej częściowo miały charakter niskotorfowiskowy (w jednym przypadku torfowiska przejściowego). Dwukrotnie łowiono ten gatunek nad bystrzymi, czystymi rzekami pomorskimi (Drawa i Gwda). Przypuszczać można, że osobniki tam obserwowane pochodziły z wód sąsiednich (np. stawów i jeziorok położonych niedaleko od Drawy lub rozlewisk rzecznych). Jak podaje SCHORR (1990) ważka ta może wykazywać skłonności reofilne. Na tym tle zaskakująco rysuje się porównanie biotopów *S. pedemontanum* w Polsce i Wschodnich Niemczech. Gatunek ten na obszarze byłej NRD bardzo często zasiedla różnego typu rowy: melioracyjne, doprowadzające i odprowadzające wodę z większych zbiorników, torfowiskowe itp. oraz całe ich systemy. Oprócz tego spotykany jest też nad zbiornikami retencyjnymi, żwirowniami, a nawet obserwowano składanie jaj do kałuży podeszczowej (STÖCKEL, 1983). Autorzy niemieccy, opierając się na skłonnościach tego gatunku do migracji oraz preferowaniu przez niego rowów i innych zbiorników, często świeżo powstałych, z niewielką ilością roślin, uważają wręcz *S. pedemontanum* od początku lat 70-tych za gatunek pionierski (STÖCKEL, 1983). W Polsce dotychczas nie prowadzono badań nad odonatofauną zasiedlającą dość specyficzne środowisko, jakim są różnego rodzaju rowy. Stąd też nie można stwierdzić, czy tendencja do preferowania rowów i ich systemów występuje również w naszych warunkach.

W warunkach polskich dotychczas sprawdzała się powszechna opinia, że *S. pedemontanum* związany jest z wodami rejonów wyżynnych i górskich, rzadko natomiast występuje na niżu (MÜNCHBERG, 1937; MIELEWCZYK, 1978; ASKEW, 1988). Jednakże w ostatnich latach można zaobserwować pierwsze symptomy częstszego zasiedlania przez niego obszarów nizinnych położonych bardziej na północy kraju. Być może, jest to związane z postępującym ociepleniem klimatu, a z pewnością ze zwiększającą się plastycznością tej ważki w wyborze biotopów do rozwoju oraz z obserwowaną ekspansywnością i tendencjami migracyjnymi.



Ryc. Rozmieszczenie *Sympetrum pedemontanum* (ALL.) na niżu polskim: a – dane literaturowe do 1945 r., b - dane literaturowe po 1945 r., c – nowe stanowiska, d – kwadrat z dwoma stanowiskami (nowym i z literatury).

Fig. Distribution of *Sympetrum pedemontanum* (ALL.) in Polish lowlands: a – literature data, up to 1945, b – literature data, after 1945, c – new records, d – square with two localities (new and literature).

Świadectwem ekspansywności tego gatunku, powiązanej z ujawnieniem się charakteru pionierskiego, było odkrycie w latach 70-tych i 80-tych we Wschodnich Niemczech (w większości na nizinach) ponad 100 nowych stanowisk *S. pedemontanum* (STÖCKEL, 1983, 1986; UNRUH, 1984; KÖNIGSTEDT, 1985). Można sądzić, że w latach tych również i w Polsce liczba stanowisk na niżu wzrosła, co znajduje pewne potwierdzenie w podanym w tej pracy wykazie nowych stwierdzeń tego gatunku. Być może, liczba ich byłaby znacznie wyższa, gdyby nie fakt, że w kraju badania prowadziło wówczas (a również i dzisiaj) zaledwie 3-4 odonatologów.

Zarówno dane literaturowe jak i obserwacje własne autorów najczęściej nie wskazują na występowanie na obszarach nizinnych Polski dużych liczebnie populacji *S. pedemontanum*. Przeważnie odnotowywano obecność pojedynczych lub nielicznych osobników. Tylko w przypadku stanowisk podawanych z literatury, oznaczonych numerami 5, 8 i 12 stwierdzono jego występowanie „nierzadkie” lub też przez kilka kolejnych lat. Na tym tle wyraźnie wyróżnia się torfowisko przejściowe koło Człopy, skąd MÜNCHBERG (1936, 1937) donosił o istnieniu licznej populacji tego gatunku. W sierpniu i na początku września należał on do najbardziej charakterystycznych elementów biocenozy torfowiska. Z polskimi danymi wyraźnie kontrastuje zestawienie ze Wschodnich Niemiec (STÖCKEL, 1983) informujące o wielu dużych populacjach *S. pedemontanum*.

Autorzy pragną gorąco podziękować Panu dr Józefowi MUSIAŁOWI z Zakładu Zoologii Ogólnej UAM za udostępnienie do niniejszego opracowania złowionego przez siebie osobnika *Sympetrum pedemontanum*.

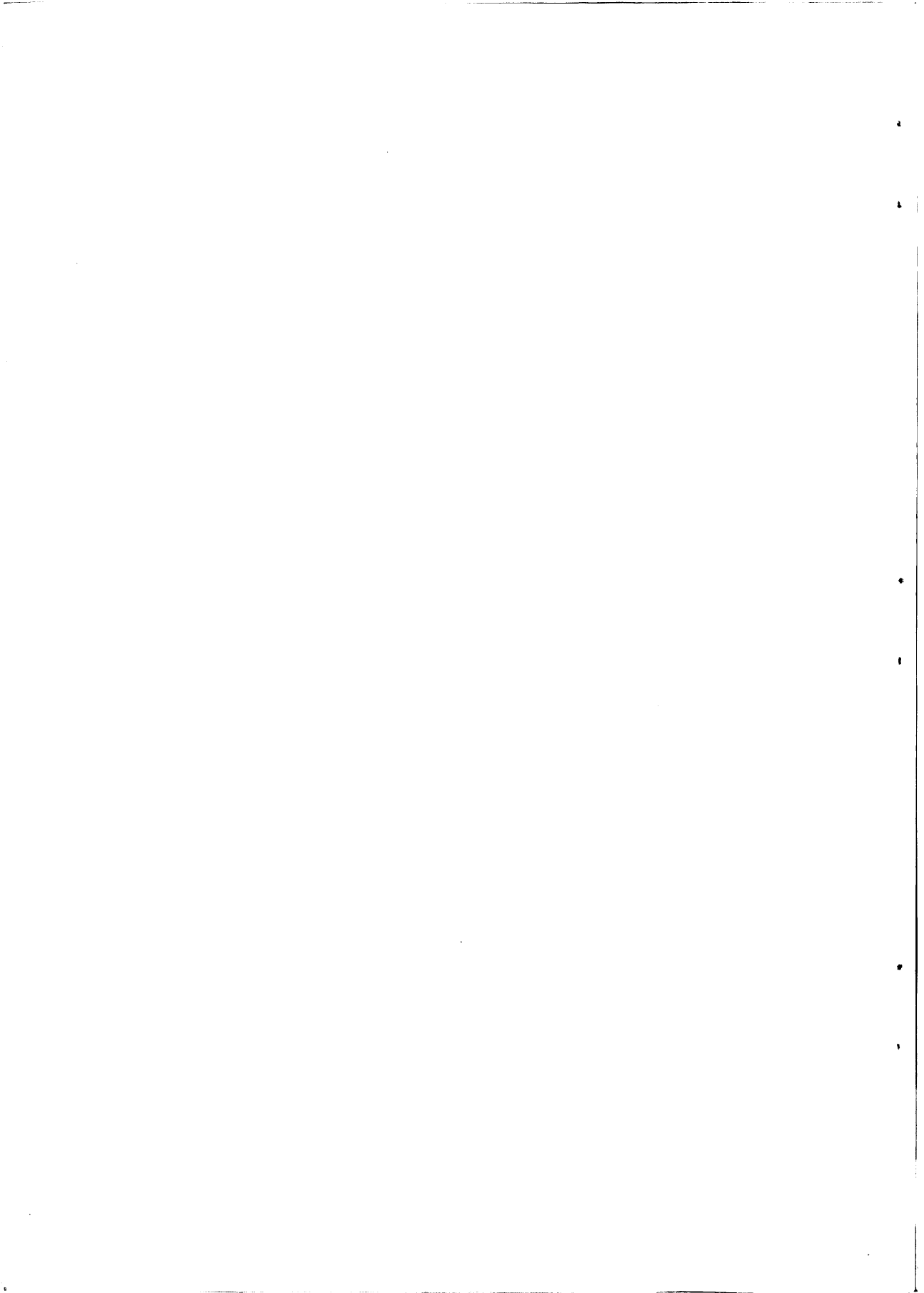
SUMMARY

Sympetrum pedemontanum (ALLIONI) occurs in the whole Poland, at many localities in the South and rarely on central and northern lowlands. In this article the distribution of *S. pedemontanum* on the lowlands of central and northern Poland is presented. Literature data (15 localities) and new records (7 localities, mainly in the northern part of the country) are included. The ASKEW's (1988) information about the distribution of this species in Poland and some neighbouring countries (Germany, Lithuania) is critically reviewed. The recently found localities are probably the first symptom of the more frequent occurrence of this species on the Polish lowlands. This may be connected with, observed in eastern Germany, tendency towards expansion. The comparison of Polish and East German data shown considerable differences in habitats and the population number of this species between the localities in these two countries. On the Polish lowlands *S. pedemontanum* occurs mainly either in small numbers or individually, on pools, small lakes, marshes, swamps and flooded areas, frequently low-moor bog in character.

PIŚMIENICTWO

- ASKEW R. R., 1988: The dragonflies of Europe. Harley Books, Colchester. 291 ss.
- BERNARD R., 1993: *Cercion lindenii* (SELYS) – a new species for the fauna of Poland (*Zygoptera: Coenagrionidae*). Notul. Odonatol., 4, 2: 21–23.
- DZIĘDZIELEWICZ J., 1902: Ważki Galicyi i przyległych krajów polskich. Muz. Dzieduszyckich, Lwów, 5: 1–176.
- INGENICKIJ I., 1893: K' faune i organizacii strekoz' (*Odonata*) Privislanskago Kraja. Varš. Univ. Izv., 1: 1–37.
- INGENITZKY J., 1898: Les Odonates de la Pologne Russe. Mem. Soc. Zool. France, 11: 48–61.
- JACOB U., 1969: Untersuchungen zu den Beziehungen zwischen Ökologie und Verbreitung heimischer Libellen. Faun. Abh. Mus. Tierk. Dresden, 2, 24: 197–239.
- KARL O., 1940: *Sympetrum pedemontanum* ALLIONI, die gebänderte Libelle, wieder in Pommern gefangen. Dohrniana, 19: 106.
- KLIMEK L., 1949: Ważki (*Odonata*) województwa pomorskiego. Stud. Soc. Sci. Tor., E, 2, 1: 1–16.
- KÖNIGSTEDT D., 1985: Nachweise der Gebänderten Heidelibelle (*Sympetrum pedemontanum* [ALL.]) an der Ostseeküste der DDR (*Insecta, Odonata, Libellulidae*). Faun. Abh. Mus. Tierk. Dresden, 13: 111–112.
- KRÜGER L., 1925: Die Odonaten oder Libellen. Eine Einführung in das Studium der Libellen mit einer Übersicht der pommerschen Fauna. Abh. Ber. Pommer. Naturf. Ges., 6: 53–106.
- LA BAUME W., 1908: Zur Kenntnis der Libellenfauna Westpreussens. Schr. Naturf. Ges. Danzig. N. F., 12, 2: 75–83.
- LE ROI O., 1911: Die Odonaten von Ostpreussen. Schr. Phys.-Ökon. Ges. Königsberg, 52: 13–30.
- ŁABĘDZKI A., 1987: Ważki (*Odonata*) Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Fragm. Faun., 31, 8: 111–134.
- ŁABĘDZKI A., 1989: Ważki różnoskrzydłe (*Odonata, Anisoptera*) drzewostanów sosnowych a ich potencjalne możliwości regulacji liczebności szkodliwych owadów leśnych. Prace Kom. Nauk Rol. Kom. Nauk. Leś. PTPN, 68: 39–45.
- MIELEWCZYK S., 1978: Ważki (*Odonata*) Pienin. Fragm. Faun., 2, 6: 265–294.
- MUSIAŁ J., 1986: Ważki (*Odonata*) projektowanego Drawieńskiego Parku Narodowego. W: L. AGAPOW, M. JASNOWSKI (red.) – Przyroda projektowanego Drawieńskiego Parku Narodowego. Materiały z Konferencji Naukowej (30–31 maja 1985 r.). Gorzowskie Towarzystwo Naukowe, Gorzów Wlkp.: 187–193.
- MÜNCHBERG P., 1936: Die Flora des Propstbruches bei Schloppe nebst einigen faunistischen Notizen. Abh. Ber. Naturwiss. Abt. Grenzmark. Ges., 11: 118–124.
- MÜNCHBERG P., 1937: Die Odonaten- und Orthopterenfauna eines grenzmärkischen Zwischenmoeres (Propstbruch bei Schloppe). Arch. Naturg. N. F., 6, 2: 281–298.

- MÜNCHBERG P., 1938: Über die Entwicklung und die Larve der Libelle *Sympetrum pedemontanum* ALLIONI, zugleich ein Beitrag über die Anzahl der Häutungen der Odonatenlarven. Arch. Naturg., N. F., 7, 4: 559–568.
- PFAU J., 1941: Zum Vorkommen der Libelle *Sympetrum pedemontanum* ALL, in Pommern. Dohrmiana, 20: 189.
- PONGRÁČZ A., 1919: Beiträge zur Pseudoneuropteren- und Neuropterenfauna Polens. Annl. Hist.-Nat. Mus. Nation. Hung., 17: 161–177.
- SAWKIEWICZ L., ŻAK M., 1966: Ważki (*Odonata*) Śląska. Roczn. Muz. Górnos Śląsk. – Przyroda, Bytom, 3: 73–132.
- SCHNEIDER W. G., 1885: Verzeichniss der Neuropteren Schlesiens. Z. Ent. (Breslau), N. F., 10: 17–32.
- SCHORR M., 1990: Grundlagen zu einem Artenhilfsprogramm Libellen der Bundesrepublik Deutschland. Ursus, Biltoven. 512 ss.
- SELYS LONGCHAMPS E. DE, HAGEN H. A., 1850: Revue des Odonates ou Libellules d'Europe. Mém. Soc. R. Sci. Liège, 6: I–XXII + 1–408.
- STANIONYTĖ A., 1963: Nekotorye dannye o strekozach (*Odonata*) Litovskoj SSR. Trudy Akad. Nauk Lit. SSR, ser. V, 1, 30: 51–63.
- STÖCKEL G., 1983: Zur derzeitigen Verbreitung von *Sympetrum pedemontanum* ALLIONI (*Odonata*) in der DDR. Ent. Nachr. Ber., 27, 6: 261–266.
- STÖCKEL G., 1986: Nachtrag zur Verbreitung von *Sympetrum pedemontanum* ALLIONI (*Odonata*) in der DDR. Ent. Nachr. Ber., 30, 2: 90.
- SUMIŃSKI S., 1925: Materiały do fauny ważek (*Odonata*) Polski. IV. Ważki zebrane nad Wigrami. Spraw. Kom. Fizjogr., 58/59: 57–60.
- UNRUH M., 1984: Neue Fundorte von *Sympetrum pedemontanum* ALLIONI (*Odonata*). Ent. Nachr. Ber., 28, 5: 220–221.
- URBAŃSKI J., 1948: Krytyczny przegląd ważek (*Odonata*) Polski. Annl. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, (C), 3, 11: 289–317.
- WOHLFROMM F. A., 1841: Entomologische Bruchstücke, mit besonderer Berücksichtigung der Preussischen Fauna. Preuss. Prov. -Bl., 25: 562–571.
- ZNAMIEROWSKA M., 1923: Ważki okolic Wilna. Pr. TPN Wilno, Wydz. Nauk Mat. Przyr., 1, 2: 1–11.
- ZNAMIEROWSKA-PRÜFFEROWA M., 1927: Materiały do znajomości ważek północno-wschodniej Polski. Pr. TPN Wilno, Wydz. Nauk Mat. Przyr., 3, 10: 1–9.
- ŻAK M., ŻAK W., 1981: Ważki (*Odonata*) regionu chrzanowskiego. Stud. Ośr. Dok. Fizjogr., 8: 223–231.



Cerapheles terminatus (MÉNÉTRIES, 1832) (Coleoptera, Malachiidae) – nowy dla fauny Polski gatunek chrząszcza

Cerapheles terminatus (MÉNÉTRIES, 1832) (Coleoptera, Malachiidae) – a species new to the fauna of Poland

ANTONI KUŚKA

Akademia Wychowania Fizycznego, ul. Mikołowska 72 a, 40-510 Katowice

ABSTRACT. *Cerapheles terminatus* (MÉNÉTRIES) has been collected in the nature reserve „Bielinek” on the Odra river and the nature reserve „Stary Przylep” (NW Poland). This are the first reliable findings of this species in Poland.

Cerapheles terminatus (MÉN.) sygnalizowany jest w „Katalogu Fauny Polski” (BURAKOWSKI i in., 1986) jako błędnie wykazany z Pomorza Zachodniego przez HORION’a (1951). Okazuje się jednak, że dwa okazy złowione w różnym czasie i w odległości kilkudziesięciu kilometrów od siebie, świadczą jednoznacznie o tym, że jest to trwały gatunek w faunie Polski. Oba stanowiska to rezerwy z roślinnością stepową występującą tu w zasięgu wilgotnego klimatu morskiego:

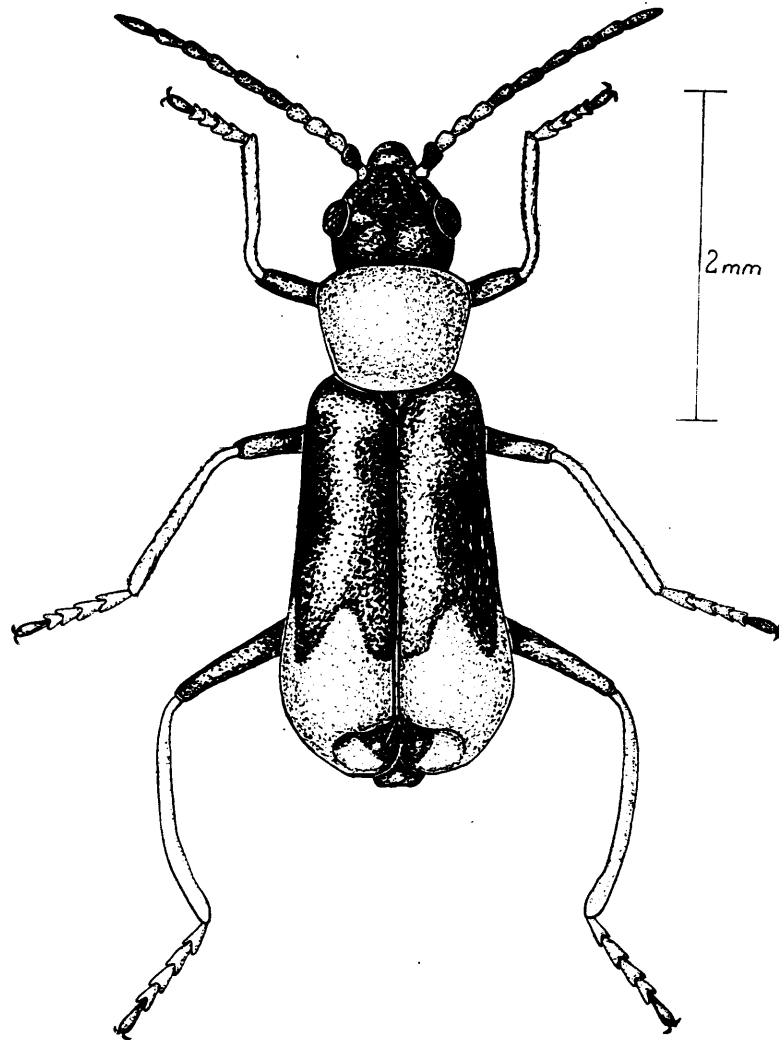
Pojezierze Pomorskie:

- Rezerwat „Bielinek” nad Odrą (VU46), 28 V 1988, i ♀, leg. L. BUCHHOLZ;
- Rezerwat „Stary Przylep” koło Pyrzyc (VU99), 5 V 1990, i ♂, leg. M. BUNALSKI.

Rozwój chrząszczy odbywa się w szczątkach roślin nadwodnych i zwykle łowiono go na wilgotnych łąkach uderzając czerpakiem po trzcinach, pałce wodnej czy kosaćcach. Oba rezerwy są położone na zboczach, w pobliżu których znajdują się zbiorniki wodne i to tłumaczy obecność chrząszczy w biotopach z roślinnością kserotermiczną.

C. terminatus jest rzadkim gatunkiem południowoeuropejskim, na wschodzie dochodzi do Kaukazu i Azji Mniejszej. Do Polski dotarł z całą pewnością od zachodu i jest jednym z nielicznych gatunków rozszerzających swój areał. Niedawno został po raz pierwszy wykazany z kilku stanowisk ze Szwajcarii (ALLENSPACH, WITTMER, 1979), kraju dobrze zbadanego przez wielu entomologów, a jest to przecież chrząszcz wielkości 4 mm, o żółto-zielonym, bardzo charakterystycznym ubarwieniu, łatwy do odróżnienia od innych przedstawicieli rodziny Malachiidae.

Kolegom L. BUCHHOLZOWI i M. BUNALSKIEMU dziękuję za przekazane mi okazy.



Ryc. (Fig.). *Cerapheles terminatus* (MÉNÉTRIES) samiec (male). (Rysunek wykonał (del.) A. CIBA).

PIŚMIENNICTWO

- ALLENSPACH V., WITTMER W., 1979: *Insecta Helvetica, Catalogus, 4 Coleoptera, Cantharoidea, Cleroidea, Lymexyloidea*. Zürich. 139 ss.
- BURAKOWSKI B., MRÓCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1986: *Chrząszcze Coleoptera – Dermestdoidea, Bostrichoidea, Cleroidea i Lymexyloidea*. Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 11: 1-243.
- HORION A., 1951: *Verzeichnis der Käfer Mitteleuropas (Deutschland, Österreich, Tschechoslovakei mit kurzen faunistischen Angaben. 1-2*. Stuttgart. X + 536 ss.

Nowe stanowiska polskich *Cryptophagidae* (Coleoptera)*

New records of Polish *Cryptophagidae* (Coleoptera)

COLIN JOHNSON¹, LECH BOROWIEC², JAROSŁAW KANIA², MAREK WANAT²

¹ Manchester Museum, University of Manchester, Manchester M13 9PL, England

² Instytut Zoologiczny i Muzeum Przyrodnicze Uniwersytetu Wrocławskiego, ul. Sienkiewicza 21,
50-335 Wrocław

ABSTRACT. New records of 51 species of Polish *Cryptophagidae* are given. *Atomaria badia* ER. *A. bescidica* REITT., and *Ephistemus reitteri* CASEY are new to the Polish fauna.

Rodzina *Cryptophagidae* należy do najslabiej poznanych w Polsce. Większość doniesień pochodzi sprzed II Wojny Światowej, a nawet wręcz z XIX wieku. Tymczasem w nomenklaturze i taksonomii tej grupy zaszły w ostatnich latach istotne zmiany, wyjaśniono zawiłą synonimikę, dokonano rewizji lub redeskrypcji gatunków z plemienia *Atomariini* (JOHNSON, 1971, 1973, 1986, 1992a). Ponadto wg. Colina JOHNSON'a, zwłaszcza w rodzaju *Atomaria* STEPH., w starych zbiorach do 1/3 okazów jest błędnie oznaczonych, co pomniejsza znaczenie doniesień w starszych katalogach. Stan ten spowodował, że zdecydowaliśmy podać w tej notatce wszystkie stanowiska okazów z naszych zbiorów. Cechy diagnostyczne nowych dla Polski gatunków podane są w opracowaniu JOHNSON'a (1992b), natomiast dane o rozmieszczeniu i bionomii w atlasie rozmieszczenia *Cryptophagidae-Atomariinae* Wielkiej Brytanii i Irlandii (JOHNSON, 1993).

W pracy zastosowano następujące skróty dla nazwisk zbieraczy: LB – Lech BOROWIEC, JK – Jarosław KANIA, MW – Marek WANAT.

Telmatophilus brevicollis (AUBÉ)

– Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Milicka, 2 VII 1981, 3 ok. (LB), 3 VII 1982, 2 ok., (LB), 17–27 VII 1991, 1 ok. (LB).

Niezbyt częsty gatunek, u nas notowany z 8, głównie południowych krain.

* Druk pracy w 35% sfinansowany przez Instytut Zoologiczny Uniw. Wrocławskiego.

Telmatophilus caricis (OLIVIER)

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Milicka, 16 V 1981, 2 ok. (LB), 2 VII 1981, 2 ok. (LB), 17-27 VII 1991, 2 ok. (LB).
- Podlasie: Dolina Biebrzy, Szostaki, 20 VI 1978, 1 ok. (LB).
- Bieszczady: Ustrzyki Górne, 15 VII 1981, 1 ok. (LB).

Dość częsty gatunek, ale notowany tylko z 11 krain. Nowy dla Podlasia i Bieszczadów.

Telmatophilus shoenherrii (GYLLENHAL)

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Milicka, 16 V 1981, 1 ok. (LB), 17-27 VII 1991, 1 ok. (LB).

Najrzadszy gatunek rodzaju, wykazywany tylko z trzech krain. Nowy dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

Telmatophilus typhae (FALLÉN)

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Milicka, 14 V 1983, 2 ok. (LB).
- Pospolity gatunek, ale notowany tylko z 10 krain.

Pteryngium crenatum (FABRICIUS)

- Góry Świętokrzyskie: Rez. „Zamczysko”, 20 V 1982, 1 ok. (LB).

Bardzo rzadki gatunek, związany głównie z pierwotnymi lasami, notowany z 6 krain. Nowy dla Gór Świętokrzyskich.

Antherophagus nigricornis (FABRICIUS)

- Śląsk Dolny: Wrocław-Rędzin, 30 VI 1990, 1 ok. (LB).
- Bieszczady: Dolina Terebowca, 4 IX 1977, 1 ok. (LB).

Dość rzadki gatunek, znany z 10 krain. Nowy dla Bieszczadów.

Antherophagus pallens (FABRICIUS)

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Milicka, 14 V 1983, 1 ok. (LB).
- Śląsk Dolny: Wrocław-Wojnow, VI 1990, 1 ok. (LB).
- Góry Świętokrzyskie: Grzegorzowice, 20 V 1983, 1 ok. (LB).
- Roztocze: Rez. „Święty Roch”, 19 VI 1990, 1 ok. (LB); Rez. „Czerkies”, 15 VI 1990, 1 ok., (LB); Józefów, 26 VI 1990, 1 ok. (LB); Biała Góra k. Tomaszowa Lubelskiego, 16 VI 1990, 1 ok. (LB).

Dość częsty gatunek, podawany z 14 krain. Nowy dla Gór Świętokrzyskich.

Atomaria (s. str.) *alpina* HEER

- Puszcza Białowieska: Białowieski P. N., 15–27 VI 1991, 3 ok. (LB); oddz. 399, 18 VI 1991, 2 ok. (JK); Rez. Krajobrazowy, 15–27 VI 1991, 3 ok. (LB).
- Góry Świętokrzyskie: Rez. „Zamczysko”, 18 V 1983, 6 ok. (LB).
- Roztocze: Roztoczański P. N., Rez. „Nart”, 24 IX 1987, 2 ok. (LB); Rez. „Czerkies”, 10 VI 1989, 1 ok. (LB); Rez. „Bukowa Góra”, 22–26 VI 1990, 1 ok. (LB).

Rzadki gatunek górski, notowany też z nizinnych lasów o pierwotnym charakterze, wykazywany z 6 krain. Nowy dla Puszczy Białowieskiej, Gór Świętokrzyskich i Roztocza.

Atomaria (s. str.) *badia* ERICHSON

- Puszcza Białowieska: Rez. Krajobrazowy, 15–27 VI 1991, 1 ok. (LB).

Rozmieszczenie słabo poznane, gdyż gatunek ten nie był odróżniany od poprzedniego. W Europie wykazuje borealno-górski typ rozszedlenia, ale spotykany jest też w lasach o pierwotnym charakterze. Nowy dla fauny Polski.

Atomaria (s. str.) *bescidica* REITTER

- Puszcza Białowieska: Białowieski P. N., oddz. 399, 18 VI 1991, 1 ok. (JK).

Gatunek borealno-górski, wszędzie bardzo rzadki. W obecnych granicach Polski nie notowany. Stanowisko w Puszczy Białowieskiej ma wybitnie reliktowy charakter.

Atomaria (s. str.) *elongatula* (ERICHSON)

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Kalisz, 8 IX 1984, w pniu topoli, 1 ok. (MW).
- Śląsk Dolny: Rez. „Zwierzyniec”, 5 IV 1991, 1 ok., 1 VIII 1991, 9 ok. (LB); Wrocław-Wojaków, VI 1990, 2 ok. (LB); Muszkowice, 16 VI 1990, 1 ok. (LB).
- Wyżyna Małopolska: Konewka k. Piotrkowa Trybunalskiego, 19 VIII 1984, 1 ok. (MW).

Rozmieszczenie słabo poznane, gdyż gatunek ten uchodził za synonim *A. alpina* HEER. Z Polski pod tą nazwą wymieniano w ubiegłym wieku okazy z Dolnego Śląska, Pojezierza Mazurskiego, Niziny Sandomierskiej i ogólnikowo z byłych Prus i Galicji Zachodniej. Dane te są jednak niepewne, gdyż w XIX wieku nazwę *A. elongatula* stosowano zamiennie z *A. alpina*. Pewne stanowisko z Puszczy Białowieskiej podał JOHNSON (1978), co zostało przeoczone w „Katalogu Fauny Polski” (BURAKOWSKI i in., 1986). Nasze znaleziska potwierdzają występowanie tego gatunku w Polsce.

Atomaria (s. str.) *fmietarii* (FABRICIUS)

- Puszcza Białowieska: Polana Białowieska, 15–27 VI 1991, 1 ok. (LB).
Rzadki chrząszcz, notowany tylko z 7 krain. Nowy dla Puszczy Białowieskiej.

Atomaria (s. str.) *impressa* ERICHSON

- Puszcza Białowieska: Białowiecki P. N., oddz. 399, 1 ok. (JK).
Bardzo rzadki gatunek, znany tylko z 6 krain. Nowy dla Puszczy Białowieskiej.

Atomaria (s. str.) *linearis* STEPHENS

- Pobrzeże Bałtyku: Rewal, 18–25 1990, 4 ok. (LB).
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Wielka Wieś k. Sieradza, 1 V 1983, 1 ok. (MW).
- Puszcza Białowieska: Białowieża, 11 VI 1983, 1 ok. (MW).
- Śląsk Dolny: Muszkowice, 16 VI 1990, 1 ok. (LB); Stary Górnik, 5 IV 1991, 2 ok. (LB); Wąwóz Myśluborski, 30 V 1992, 2 ok. (LB),
- Wyżyna Małopolska: Rez. „Skorocice” k. Wiślicy, 4 VI 1982, 2 ok. (MW); Chotel Czerwony k. Buska Zdroju, 20 VI 1984, 2 ok. (MW); Skotniki k. Pińczowa, 21 V 1983, 1 ok. (MW); Pińczów, 12 V 1991, 1 ok. (JK).
- Roztocze: Krasnobród, 16–25 VI 1990, 2 ok. (LB).
Jeden z najpospolitszych gatunków, uważany za szkodnika buraka, wykazywany z 19 krain.

Atomaria (s. str.) *nigrirostris* STEPHENS

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Łęczyca k. Płocka, 14 X 1978, 1 ok. (MW); Ruda Milicka, 25 VII– 8 VIII 1989, 1 ok. (LB).
- Śląsk Dolny: Miękinia k. Wrocławia, V 1982, 1 ok. (LB); Wrocław-Wojnów, 20 VIII 1989, 1 ok. (LB), VI 1990, 1 ok. (LB); Muszkowice, 16 VI 1990, 1 ok. (LB).
Dość pospolity gatunek, wykazywany z 8 krain pod nazwą *A. fuscicollis* MANN.

Atomaria (*Anchicera*) *analisis* ERICHSON

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Łęczyca k. Płocka, 14 X 1978, 1 ok. (MW).
- Śląsk Dolny: Muszkowice, 16 VI 1990, 2 ok. (LB); Wrocław-Wojnów, VI 1990, 1 ok. (LB), Kotowice k. Wrocławia, VI 1990, 1 ok. (LB); Stary Górnik, 5 IV 1991, 1 ok. (LB); Zimna Woda, 16 V 1992, 1 ok. (LB).
- Wyżyna Małopolska: Chotel Czerwony k. Buska Zdroju, 20 VII 1984, 2 ok. (MW).

- Góry Świętokrzyskie: Grzegorzowice k. Nowej Słupi, 17 VII 1984, 3 ok. (MW).
 - Wyżyna Lubelska: Tarnogóra, 28 VI 1990, 2 ok. (LB).
- Nieczęsty gatunek, wykazywany z 8 krain. Nowy dla Wyżyny Małopolskiej, Gór Świętokrzyskich i Wyżyny Lubelskiej.

Atomaria (Anchicera) apicalis ERICHSON

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Milicka, 25 VII–8 VIII 1989, 3 ok. (LB).
 - Puszcza Białowieska: Białowieża, nad Narewką, 21 VII 1982, 1 ok. (MW), 13 VI 1983, 1 ok. (MW).
 - Wyżyna Małopolska: Łódź, Park Matejki, 31 V 1983, 1 ok. (MW); Rzepki k. Piotrkowa Trybunalskiego, 2 IV 1983, 1 ok. (MW); Inowłódz k. Piotrkowa Trybunalskiego, 24 V 1983, 1 ok. (MW).
- Pospolity gatunek, ale u nas znany tylko z 9 krain. Nowy dla Puszczy Białowieskiej i Wyżyny Małopolskiej.

Atomaria (Anchicera) atra (HERBST)

- Puszcza Białowieska: Polana Białowieska, 15–27 VI 1991, 1 ok. (LB); Rez. Krajobrazowy, 15–27 VI 1991, 1 ok. (LB).
 - Wyżyna Lubelska: Gródek k. Hrubieszowa, 30 IV 1984, 5 ok. (MW).
 - Roztocze: Biała Góra k. Tomaszowa Lubelskiego, 6 IX 1978, 1 ok. (MW).
- Dość częsty gatunek, notowany z 9 krain. Nowy dla Puszczy Białowieskiej i Wyżyny Lubelskiej.

Atomaria (Anchicera) atricapilla STEPHENS

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Milicka, 3 VII 1982, 1 ok. (LB).
 - Puszcza Białowieska: Białowieża, Park Pałacowy, 13 VI 1983, 1 ok. (MW).
 - Śląsk Dolny: Mietków, 1 VII 1990, 2 ok. (LB); Wrocław-Wojnów, VI 1990, 4 ok. (LB); Rez. „Zwierzyniec” k. Oławy, 13 IV 1991, 1 ok. (LB).
 - Wyżyna Małopolska: Łódź, lotnisko, łęg, 3 IV 1982, 1 ok. (MW); Modlica k. Łodzi, 14 VII 1984, 1 ok. (MW); Rez. „Skorocice” k. Wiślicy, 4 VI 1982, 1 ok. (MW); Chotel Czerwony k. Buska Zdrój, 22 V 1983, 2 ok. (MW), 20 VII 1984, 6 ok. (MW); Rzepki k. Pabianic, 2 IV 1983, 1 ok. (MW); Inowłódz k. Piotrkowa Trybunalskiego, pastwisko, 19 VII 1983, 1 ok. (MW); Pińczów, 12 V 1991, 1 ok. (JK); Rez. „Skowronno” k. Pińczowa, 19 VII 1984, 5 ok. (MW).
 - Wyżyna Lubelska: Tarnogóra, 1 V 1984, 1 ok. (MW).
 - Roztocze: Hutki, 15 VI 1990, 1 ok. (LB); Krasnobród, 16–25 VI 1990, 1 ok. (LB).
- Pospolity gatunek, ale u nas znany tylko z 8 krain. Nowy dla Wyżyny Lubelskiej i Roztocza.

Atomaria (Anchicera) basalis ERICHSON

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Milicka, 25 VII–8 VIII 1989, 5 ok. (LB).
 - Nizina Mazowiecka. Pyrzyce k. Płocka, 14 X 1978, 1 ok. (MW).
 - Puszcza Białowieska: Białowieża, łąki, 13 VI 1983, 1 ok. (MW); Polana Białowieska, 22 VII 1982, 1 ok. (LB).
 - Śląsk Dolny: Wrocław-Mokry Dwór, 15 IV 1990, 1 ok. (LB); Wrocław-Wojnów, VI 1990, 1 ok. (LB).
- Nieczęsty gatunek, wykazywany tylko z 5 krain. Nowy dla Niziny Mazowieckiej i Puszczy Białowieskiej.

Atomaria (Anchicera) clavigera GANGLBAUER

- Puszcza Białowieska: Białowieża, 20 VII 1982, 1 ok. (MW); Rez. Krajobrazowy, 15–27 VI 1991, 1 ok. (LB).
- Bardzo rzadki gatunek, notowany tylko z 4 krain. Nowy dla Puszczy Białowieskiej.

Atomaria (Anchicera) fuscata SCHÖNHERR

- Pobrzeże Bałtyku: Rewal, 18–25 VII 1990, 1 ok. (LB); Dąbki k. Koszalina, 20–25 VIII 1991, 1 ok. (JK).
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Milicka, 2 VII 1981, 1 ok. (LB), 25 VII–8 VIII 1989, 2 ok. (LB), 10–15 VII 1990, 1 ok. (JK).
- Puszcza Białowieska: Polana Białowieska, 22 VII 1982, 1 ok. (LB); Białowieża, 24 VII 1982, 3 ok. (MW), 10 VI 1983, 1 ok. (MW), 12 VI 1983, 1 ok. (MW), 15 VI 1983, 1 ok. (MW), 15 VI 1991, 6 ok. (JK).
- Śląsk Dolny: Wrocław-Mokry Dwór, 27 VIII 1989, 1 ok. (LB); Wrocław-Wojnów, VI 1990, 1 ok. (LB); Chrzastawa Wielka k. Wrocławia, 1 V 1992, 1 ok. (LB); Muszkowice, 28 IV 1983, 1 ok. (LB).
- Wyżyna Małopolska: Łódź, lotnisko. łęg, 3 IV 1982, 2 ok. (MW); Łódź, Park Matejki, 31 V 1983, 1 ok. (MW); Chotel Czerwony k. Buska Zdroju, 6 VI 1984, 2 ok. (LB).
- Góry Świętokrzyskie: Rez. „Zamczysko”, 20 V 1982, 1 ok. (LB).
- Wyżyna Lubelska: Gródek k. Hrubieszowa, 30 IV 1984, 1 ok. (MW).
- Roztocze: Krasnobród, 16–25 VI 1990, 1 ok. (LB); Biała Góra k. Tomaszowa Lub., 24 VII 1978, 1 ok. (MW), 24 VIII 1982, 1 ok. (LB); Kąty II, 25 VIII 1982, 1 ok. (LB).

Jeden z najpospolitszych gatunków, ale notowany tylko z 9 krain. Nowy dla Puszczy Białowieskiej, Wyżyny Małopolskiej, Gór Świętokrzyskich i Wyżyny Lubelskiej.

Atomaria (Anchicera) gutta NEWMAN

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Milicka, 25 VII – VIII 1989, 1 ok. (LB).

Nieczęsty gatunek, znany tylko z 4 krain. Nowy dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

Atomaria (Anchicera) lewisi REITTER

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Młogoszyn k. Płocka, pod korą wierzby, 17 VI 1982, 1 ok. (MW); Ruda Milicka, 25 VII – 8 VIII 1989, 5 ok. (LB), 10–15 VII 1990, 1 ok. (JK).
- Puszcza Białowieska: Białowieża, 28 VIII 1982, 1 ok. (MW), 15 VI 1983, 3 ok. (MW), 27 VI 1991, 1 ok. (JK).
- Śląsk Dolny: Wrocław-Wojnow, 24 IX 1989, 2 ok. (LB); Wzgórza Kiełczyńskie, 15 IX 1982, 1 ok. (LB).
- Wyżyna Małopolska: Chotel Czerwony k. Buska Zdroju, 5 VIII 1983, 1 ok. (LB); 20 VII 1986, 1 ok. (MW); Rez. „Grabowiec” k. Pińczowa, 1 VI 1982, 1 ok. (MW); Łódź, lotnisko, łęg, 3 IV 1982, 2 ok. (MW), 13 V 1982, 1 ok. (MW); Łódź-Górki Stare, 28 VIII 1983, 1 ok. (MW).
- Roztocze: Krasnobród, 16–25 VI 1990, 1 ok. (LB); Rez. „Czerkies”, 15 VI 1990, 1 ok. (LB).

Zawleczony do Anglii z Dalekiego Wschodu w 1938 roku. Obecnie stał się jednym z najpospolitszych europejskich gatunków, ale z Polski podany tylko z Wyżyny Małopolskiej.

Atomaria (Anchicera) mesomela (HERBST)

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ktery k. Młogoszyna, 17 VIII 1982, 1 ok. (MW).
- Puszcza Białowieska: Białowieża, 15 VI 1983, 1 ok. (MW).
- Śląsk Dolny: Dąbrowa Niemodlińska k. Opola, 23 IX 1975, 1 ok. (LB).
- Wyżyna Małopolska: Dłutów k. Pabianic, 29 VI 1980, 1 ok. (MW); Rez. „Żądłowice” k. Inowłódza, 6 IV 1983, 9 ok. (MW), 26 VI 1983, 2 ok. (MW); Teofilów k. Spały, 8 X 1983, Rzepki k. Pabianic, 2 IV 1983, 3 ok. (MW).

Dość pospolity gatunek, wykazywany z 9 krain. Nowy dla Puszczy Białowieskiej i Wyżyny Małopolskiej.

Atomaria (Anchicera) morio KOLENATI

- Puszcza Białowieska: oddz. 161–163, 24 VI 1991, 2 ok. (LB, JK).

Bardzo rzadki gatunek, notowany tylko z Dolnego Śląska i Beskidu Wschodniego.

Atomaria (Anchicera) peltata KRAATZ

- Śląsk Dolny: Stary Górnik k. Wrocławia, 5 IV 1991, 1 ok. (LB).
Rzadki gatunek, notowany z 7 krain.

Atomaria (Anchicera) pusilla PAYKULL

- Puszcza Białowieska: Białowieża, 13 VI 1983, 1 ok. (MW); 15 VI 1991, 1 ok. (JK), 15-27 VI 1991, 2 ok. (LB); Rez. Krajobrazowy, 15-27 VI 1991, 2 ok. (LB).
- Śląsk Dolny: Muszkowice k. Henrykowa, 16 V 1990, 1 ok. (LB).
- Wyżyna Małopolska: Bogucice, 20 V 1992, 1 ok. (LB).
- Roztocze: Krasnobród, 16-25 VI 1990, 1 ok. (LB).
Dość pospolity gatunek, notowany z 8 krain. Nowy dla Puszczy Białowieskiej i Wyżyny Małopolskiej.

Atomaria (Anchicera) rubella HEER

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Milicka, 25 VII-8 VIII 1989, 1 ok. (LB).
- Puszcza Białowieska: Białowieża, łąka przy Białowieskim P. N., 23 VII 1982, 1 ok., Park Pałacowy, 10 VI 1983, 1 ok. (MW).
- Śląsk Dolny: Wrocław-Wojnów, VI 1990, 1 ok. (LB).
- Wyżyna Małopolska: Sługocice k. Piotrkowa Tryb., 18 VIII 1984, 1 ok. (MW).
- Wyżyna Lubelska: Tarnogóra k. Izbicy, 28 VI 1990, 2 ok. (LB).
- Sudety Zachodnie: Góry Stołowe, Karłów, 20 V 1976, 1 ok. (LB).
Pospolity gatunek, ale z Polski notowany tylko z 6 krain pod nazwą *A. berolinensis* KRAATZ. Nowy dla Puszczy Białowieskiej, Wyżyny Małopolskiej i Wyżyny Lubelskiej.

Atomaria (Anchicera) rubida REITTER

- Sudety Zachodnie: Góry Sowie, Jugów, 27 V 1979, 1 ok. (LB).
Szeroko rozmieszczony, ale rzadko łowiony gatunek. Z Polski wykazany pod nazwą *A. cognata* auctt. z 5 krain.

Atomaria (Anchicera) testacea STEPHENS

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Milicka, 25 VII - 8 VIII 1989, 8 ok. (LB).
- Puszcza Białowieska: Rez. Krajobrazowy, 15-27 VI 1991, 1 ok. (LB).
- Śląsk Dolny: Wrocław-Wojnów, 20 VIII 1989, 6 ok. (LB).
- Roztocze: Biała Góra k. Tomaszowa Lubelskiego, 29 IV 1984, 1 ok. (MW); Krasnobród, 16-26 VI 1990, 1 ok. (LB).
Pospolity gatunek, wykazywany z 8 krain. Nowy dla Puszczy Białowieskiej i Roztocza.

Ephistemus reitteri CASEY

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Milicka, 25 VII – 8 VIII 1989, 3 ok. (LB).
- Wyżyna Małopolska: Łódź-Łagiewniki, 17 III 1982, 1 ok. (MW); Pińczów-Skowronno, 10–15 V 1991, 1 ok. (LB).

Szeroko rozmieszczony w Europie gatunek, ale do niedawna nie odróżniany od następnego. Nowy dla fauny Polski.

Ephistemus globulus (PAYKULL)

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Milicka, 25 VII – 8 VIII 1989, 1 ok. (LB).
- Śląsk Dolny: Wrocław-Mokry Dwór, 15 IV 1990, 1 ok. (LB).
- Wyżyna Małopolska: Chotel Czerwony k. Buska Zdroju, 22 V 1983, 1 ok. (MW).

Pospolity gatunek, notowany z 10 krain, ale część danych może się odnosić do *E. reitteri* CASEY.

Cryptophagus acutangulus GYLLENHAL

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Milicka, 25 VII – 8 VIII 1989, 6 ok. (LB); 17–27 VII 1991, 4 ok. (LB).
- Śląsk Dolny: Wrocław-Karłowice, 2 VIII 1989, 1 ok. (JK); Wrocław-Świniary, 27 IV 1991, 1 ok. (LB), 29 IX 1992, 1 ok. (LB); Stary Górnik k. Wrocławia, 5 IV 1991, 3 ok. (LB); Muszkowice k. Henrykowa, 16 V 1990, 1 ok. (LB).

Dość częsty gatunek, ale notowany tylko z 10 krain.

Cryptophagus badius STURM

- Puszcza Białowieska: Rez. Krajobrazowy, 16 VI 1991, 5 ok. (JK), 21 VI 1991, 1 ok. (JK); Białowieski P. N., oddz. 399, 18 VI 1991, 1 ok. (JK); oddz. 161, 24 VI 1991, 1 ok. (JK).

Częsty gatunek, notowany z 11 krain. Nowy dla Puszczy Białowieskiej.

Cryptophagus cellaris SCOPOLI

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Milicka, 25 VII – 8 VIII 1989, 5 ok. (LB).

Pospolity gatunek synantropijny, znany z 11 krain.

Cryptophagus confusus BRUCE

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Komarówka k. Sułowa, 11 IV 1992, 3 ok. (LB).

Nieczęsty gatunek, notowany z 5 krain. Nowy dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

Cryptophagus distinguendus STURM

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Milicka, 25 VII – 8 VIII 1989, 2 ok. (LB), 17–27 VII 1991, 1 ok. (LB).
- Puszcza Białowieska: Białowieski P. N., oddz. 399, 18 VI 1991, 1 ok. (JK), 20 VI 1991, 1 ok. (JK).
- Śląsk Dolny: Wrocław-Wojnów, 6 III 1992, 7 ok. (LB).
- Roztocze: Krasnobród, 16–25 VI 1990, 1 ok. (LB).

Dość częsty gatunek, ale u nas notowany tylko z 8 krain. Nowy dla Puszczy Białowieskiej i Roztocza.

Cryptophagus dentatus HERBST

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Milicka, 16 V 1975, 1 ok. (LB), 19 VI 1982, 1 ok. (LB):
- Puszcza Białowieska: Rez. Krajobrazowy, 15–27 VI 1991, 2 ok. (LB).
- Śląsk Dolny: Wrocław-Wojnów, VI 1990, 3 ok. (LB); Wrocław-Świnia, 27 IV 1991, 1 ok. (LB), 24 IV 1992, 3 ok. (LB); Rez. „Zwierzyniec” k. O awy, 1 VIII 1991, 1 ok. (LB).

Dość pospolity gatunek, notowany z 13 krain.

Cryptophagus dorsalis SAHLBERG

- Pobrzeże Bałtyku: Orzechowo k. Ustki, 3 VIII 1988, 1 ok. (LB).
 - Wyżyna Małopolska: Justynów k. Łodzi, 17 IV 1982, 1 ok. (MW).
- Nieczęsty gatunek, znany z 9 krain. Nowy dla Wyżyny Małopolskiej.

Cryptophagus laticollis LUCAS

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Milicka, 25 VII – 8 VIII 1989, 3 ok. (LB), 17–27 VII 1991, 1 ok. (LB).
- Śląsk Dolny: Muszkowice k. Henrykowa, 16 V 1990, 1 ok. (LB).

Szeroko rozmieszczony, ale rzadki gatunek. Z Polski wykazywany pod nazwą *C. affinis* STURM z 10 krain.

Cryptophagus lycoperdi (SCOPOLI)

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Milicka, 25 VII – 8 VIII 1989, 5 ok. (LB).

Dość częsty gatunek, ale z uwagi na skryty tryb życia rzadko łowiony. Notowany z 13 krain.

Cryptophagus pilosus GYLLENHAL

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Milicka, 25 VII – 8 VIII 1989, 1 ok. (LB).

- Śląsk Dolny: Zimna Woda k. Legnicy, 16 V 1992, 1 ok. (LB); Wrocław-Świniary, 27 IV 1991, 1 ok. (JK).
Pospolity gatunek, znany z 14 krain.

Cryptophagus pseudodentatus BRUCE

- Puszcza Białowieska: Białowieża, 15–27 VI 1991, 2 ok. (LB).
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Milicka, 25 VII 1982, 1 ok. (LB), 17–27 VII 1991, 1 ok. (LB).
- Śląsk Dolny: Muszkowice k. Henrykowa, 28 IV 1983, 1 ok. (LB), 16 V 1990, 4 ok. (LB);
- Wyżyna Małopolska: Bogucice k. Pińczowa, 20 V 1992, 1 ok. (LB); Rez. „Skorocice” k. Wiślicy, 21 V 1983, 1 ok. (MW).
Pospolity gatunek, ale często nie odróżniany od pokrewnych. U nas notowany tylko z 4 krain. Nowy dla Puszczy Białowieskiej i Wyżyny Małopolskiej.

Cryptophagus pubescens STURM

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ruda Milicka, 25 VII – 8 VIII 1989, 1 ok. (LB).
Nieczęsty gatunek, znany z 11 krain. Nowy dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

Cryptophagus quercinus KRAATZ

- Puszcza Białowieska: Białowiecki P. N., oddz. 399, 20 VI 1991, 1 ok. (JK).
- Roztocze: Rez. „Bukowa Góra”, 14 VI 1990, 1 ok. (LB).
Rzadki gatunek, związany ze starymi drzewami, zwłaszcza dębami, wykazywany z 6 krain. Nowy dla Puszczy Białowieskiej i Roztocza.

Cryptophagus saginatus STURM

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Komarówka k. Sułowa, 11 IV 1992, 1 ok. (LB); Ruda Milicka, 6–7 V 1989, 1 ok. (LB).
- Wyżyna Małopolska; Pasturka k. Pińczowa, 21–22 V 1992, 1 ok. (LB).
Dość częsty gatunek, znany z 12 krain. Nowy dla Wyżyny Małopolskiej.

Cryptophagus scanicus (LINNAEUS)

- Puszcza Białowieska: Białowieża, 15–27 VI 1991, 1 ok. (LB).
- Roztocze: Rez. „Nart”, 24 IX 1987, 1 ok. (LB i D. IWAN).
Częsty gatunek, wykazywany z 15 krain. Nowy dla Puszczy Białowieskiej.

Cryptophagus schmidti STURM

- Wyżyna Małopolska: Rez. „Chotel Czerwony” k. Buska Zdroju, 30 IV 1990, 1 pk. (JK).
Niezczęsty gatunek, znany z 7 krain.

Cryptophagus sculellatus NEWMAN

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Komarówka k. Sułowa, 11 IV 1992, 1 ok. (LB).
- Puszcza Białowieska: oddz. 161, 24 VI 1991, 1 ok. (JK); Białowieski P. N., 15–27 VI 1991, 1 ok. (LB); oddz. 399, 18 VI 1991, 2 ok. (JK); Rez. Krajobrazowy, 15–27 VI 1991, 1 ok. (LB), 16 VI 1991, 1 ok. (JK), 21 VI 1991, 1 ok. (JK).
Częsty gatunek, chociaż notowany tylko z 13 krain. Nowy dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

Cryptophagus subfumatus KRAATZ

- Śląsk Dolny: Wrocław, w piwnicy na gnijących ziemniakach, 23 XII 1975, 2 ok. (LB), mieszkanie, 3 II 1976, 1 ok. (LB); Masyw Ślęży, Radunia, 17 IV 1976, 1 ok. (LB).
Dość częsty gatunek synantropijny, wykazywany z 8 krain.

PIŚMIENNICTWO

- BURAKOWSKI B., MROCKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1986: Chrząższe *Coleoptera* – *Cucujoidea*, część 1. Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 2: 1–266.
- JOHNSON C., 1971: The forgotten genus *Curelius* CASEY in relation to *Ephistemus* STEPHENS, with keys to the Palearctic species (*Col. Cryptophagidae*). Ent. Blatt., 66: 159–162.
- JOHNSON C., 1973: The *Atomaria gibbula* group of species (*Coleoptera, Cryptophagidae*). Reichenbachia, 14: 125–141.
- JOHNSON C., 1978: New or little-known species of *Atomaria* (*Coleoptera: Cryptophagidae*) from Northern and Central Europe. Ent. Scand., 9: 26–30.
- JOHNSON C., 1986: New synonymy and changes in the nomenclature of European *Cryptophagidae* (*Coleoptera*). Ent. Gazette, 37: 129–132.
- JOHNSON C., 1992a: Further changes in the nomenclature of European *Atomaria* STEPHENS (*Col. Cryptophagidae*) Ent. Gazette, 43: 145–146.
- JOHNSON C., 1992b: *Cryptophagidae*. W: G. A. LOHSE, W. H. LUCHT-Die Käfer Mitteleuropas 13 (2. Supplementband). Goecke & Evers Verlag, Krefeld: 114–134.
- JOHNSON C., 1993: Provisional atlas of the *Cryptophagidae-Atomariinae* (*Coleoptera*) of Britain and Ireland. Biological Records Centre, Huntingdon. 91 ss.

Caenoscelis fleischeri REITTER, 1889 (*Coleoptera, Cryptophagidae*)
– nowy dla fauny Polski przedstawiciel chrząszczy

Caenoscelis fleischeri REITTER, 1889 (*Coleoptera, Cryptophagidae*) – a beetle new
to the Polish fauna

TOMASZ MAJEWSKI

ul. Garncarska 35, 62-600 Koło

ABSTRACT. *Caenoscelis fleischeri* REITT. was collected in Białowieża Primeval Forest. It is the first record of this species from Poland.

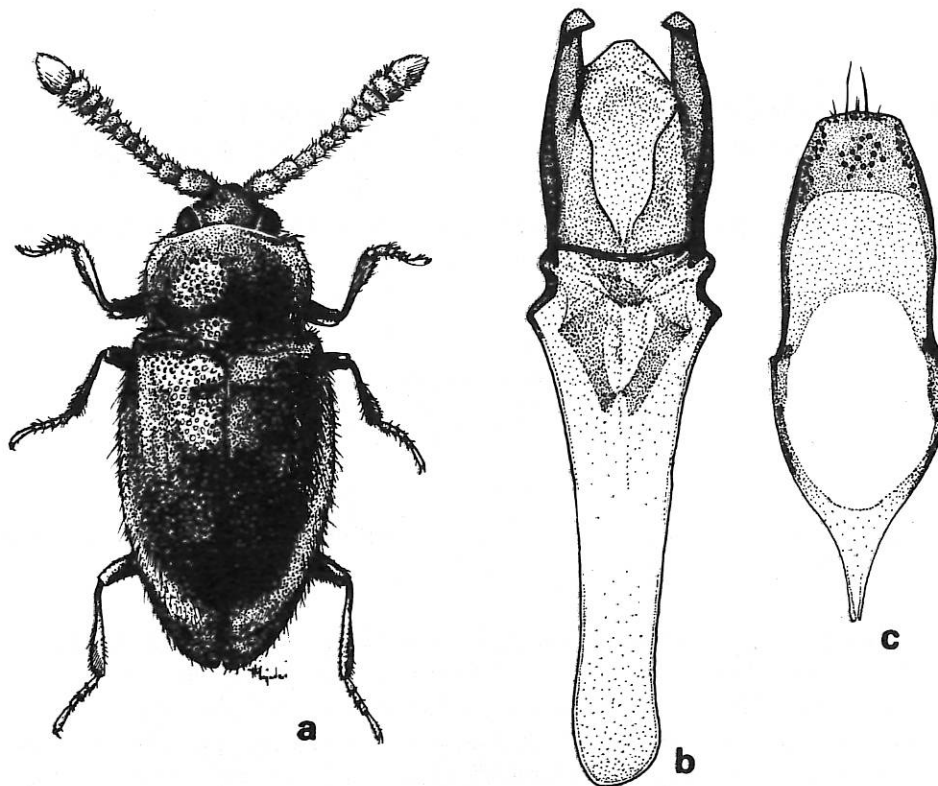
Rodzina *Cryptophagidae* należy do najslabiej zbadanych grup chrząszczy. Dane o rozsiedleniu są skąpe i w większości wymagają potwierdzenia nowymi materiałami. Wiele gatunków związanych jest ze środowiskami lasów pierwotnych, nieliczne występują w środowiskach synantropijnych. Niewielkie rozmiary ciała, podobieństwo większości gatunków, duża zmienność osobnicza oraz skryty tryb życia nie przyczyniają się do lepszego ich poznania.

Z rodzaju *Caenoscelis* THOMSON, 1863 do niedawna podawano z Polski tylko *C. ferruginea* C. R. SAHLBERG, 1820 (BURAKOWSKI i in., 1986). Ostatnio wykazano występowanie drugiego gatunku *C. subdeplanata* BRISOUT DE BARNEVILLE, 1882 (KANIA, 1991). Trzeci gatunek *C. fleischeri* REITT. obejmował swym zasięgiem południowo-wschodnią część Karpat i Węgry. (LOHSE, 1967). Jeden okaz samca tego gatunku złowiono również w Polsce:

– Białowiecki Park Narodowy, oddz. 399C, 14 VI 1992, złowiony w pułapkę foliową zainstalowaną w ramach badań monitoringowych Puszczy Białowieckiej (leg. J. M. GUTOWSKI).

Stanowisko to leży daleko od znanego dotychczas zasięgu i sugeruje borealno-górski charakter występowania tego gatunku. Okaz dowodowy znajduje się w kolekcji autora.

Pragnę podziękować Panu Jerzemu GUTOWSKIEMU za przekazanie materiałów z badań monitoringowych Puszczy Białowieckiej.



Ryc. (Fig.). *Caenoscelis fleischeri* REITT.: a – chrząszcz (adult), b – prącie (penis), c – paramery (parameres).

PIŚMIENNICTWO

- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1986: Chrząszcze *Coleoptera* – *Cucujoidea*, cz. 1. Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 12: 1-266.
- KANIA J., 1991: *Caenoscelis subdeplanta* BRISOUT DE BARNEVILLE, 1882 (*Coleoptera*, *Cryptophagidae*) nowy gatunek chrząszcza dla fauny Polski. *Wiad. Entomol.*, 10: 219–220.
- LOHSE G. A., 1967. 55. Familie: *Cryptophagidae*. W: FREUDE H., HARDE K. W., LOHSE G. A. – *Die Käfer Mitteleuropas* Bd. 7., Goecke & Evers Verlag, Krefeld. 7: 110–158.

Materiały do poznania ryjkowców (*Coleoptera: Apionidae, Curculionidae*) Polski. V

Materials to the knowledge of the weevils (*Coleoptera: Apionidae, Curculionidae*) of Poland. V

ZDZISŁAW CMOLUCH

Zakład Zoologii Instytutu Biologii UMCS, ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin

ABSTRACT. New localities of Poland and notes on 1 rare apionid and 9 curculionid species are given.

Praca ta jest kontynuacją badań nad ryjkowcami Polski ze szczególnym uwzględnieniem jej południowo-wschodnich obszarów. Omawia gatunki znane z niewielu stanowisk w kraju. Materiały pochodzą przede wszystkim ze zbiorowisk leśnych i kserotermicznych Roztocza Środkowego oraz biotopów kserotermicznych Wyżyny Lubelskiej i Sandomierskiej.

APIONIDAE

Apion melancholicum WENECKER, 1864

– Wyżyna Lubelska: Rudnik koło Kraśnika, 31 VIII 1974, 2 ♀♀, na *Trifolium pratense* L.

Żyje na różnych gatunkach z rodzaju *Lathyrus* L. Nowy dla wyżej wymienionego regionu. Rzadki gatunek, znany z niewielu stanowisk w 5 krajach Polski (BURAKOWSKI i in., 1992; KUŚKA, 1973; SMRECZYŃSKI, 1965). Nadto PETRYSZAK (1981, 1982) wymienia go z Beskidu Zachodniego i Pienin.

CURCULIONIDAE

Otiorhynchus apfelbecki STIERLIN, 1887

– Roztocze: Kosobudy, lasy kosobudzkie koło rez. „Maziarki”, 27 V 1989, 1 ♀ (leg., det., coll., A. KUŚKA).

- Beskid Sądecki: Tylicz, Przełęcz Tylicka, 12 VIII 1971, 1 ♀ (leg. autor)
SMRECZYŃSKI (1966) odnotowuje go z okolic Przemyśla, ostatnio wykazał go KANIA (1991) z Roztocza (rez. „Czerkies”).

Simo hirticornis (HERBST, 1795)

- Roztocze: Turzyniec, Jeliczny dół, *Abietetum polonicum*, 10 V 1989, 1 ♀ (leg. A. LIANA); Szczebrzeszyn, Piekiełko, grąd 1 VII 1988, 8 exx. (leg., det., coll., A. KUŚKA).

Notowany z 8 krain na obszarze Polski.

Peritelus familiaris BOHEMAN, 1834

- Wyżyna Sandomierska: Gieraszwice. Występował od połowy maja do końca lipca 1980 r. w zespołach *Koelerio-Festucetum sulcatae* i *Festuca ovina-Silene otites*. Maksimum pojawu przypadło na koniec maja i pierwszą połowę czerwca. Łącznie w 10 próbach zebrano 35 exx.

Gatunek kserotermofilny, wykazany z dwóch stanowisk z Niziny Sandomierskiej (Mielec, Przeworsk) i Roztocza – Biała Góra k. Tomaszowa Lub. (BILIŃSKI, 1977; CMOLUCH, 1987).

Barypeithes interpositus ROUBAL, 1920

- Roztocze: Szczebrzeszyn, Piekiełko, grąd, 1 VII 1988, 1 ♀ (leg., det., A. KUŚKA).

Rzadki gatunek, stwierdzony z Orlich Gór koło Sanoka (SMRECZYŃSKI, 1966).

Tropiphorus elevatus (HERBST, 1795)

- Roztocze: Kosobudy, rezerwat „Jarugi”, 18 VIII 1987, 1 ex; Zwierzyniec, Jeliczny dół, 10 V 1989 (leg. A. LIANA).
- Pogórze Środkowo-beskidzkie: Babica, 22 VI 1974, 1 ex.
- Beskid Żywiecki: Rajacza, łąka, 12 V 1971, 1 ex.

Gatunek dość szeroko rozprzestrzeniony w Polsce, skąd wykazany jest z 17 krain.

Bagous aliciae CMOLUCH, 1983

- Roztocze: Kąty II, Wieprzecka Góra, na zboczu z kępą *Veratrum* L. i *Cerasus fruticosa* (PALL.) WORONOW, 8 VII 1990, 1 ♂ (leg., det., coll., A. KUŚKA).

Jest to drugie stanowisko tego gatunku w Polsce. Odławiany bywa w pojedynczych okazach od połowy maja do pierwszej dekady lipca. Prawdopodobnie preferuje stanowiska ciepłe i słoneczne. Z tego typu siedliska został niedawno opisany z południowo-wschodniej części Wyżyny Lubelskiej (Opoka Duża).

Odnalezienie powyższego okazu na Roztoczu wskazuje, że takson ten jest szerzej rozmieszczony, zatem można oczekiwać odnalezienia go w innych regionach południowo-wschodniej Polski. Na uwagę zasługuje również fakt, iż gatunek ten odnotowuje SZYPUŁA (1992) z tego samego stanowiska.

Thamiocolus signatus GYLLENHAL, 1813

– Wyżyna Sandomierska: Dwikozy, Góra Panieńska, w zespole *Stipetum capillatae*, 27 VI 1989, 2♀♀.

Gatunek preferujący środowiska kserotermiczne. Wykazany z 13 krain, głównie z obszaru południowej Polski.

Ceutorhynchus paszlawszkyi KUTHY, 1890

– Wyżyna Sandomierska: Dwikozy, Góra Panieńska, w zespole *Stipetum capillatae*, 18 V 1989, 1 ♂ i 1 ♀.

Gatunek rzadki i kserotermofilny, jak dotąd wykazany w Polsce z 4 stanowisk kserotermicznych (Stawska Góra, Łabunie, Kąty, Tarnogóra) na Wyżynie Lubelskiej (CMOLUCH, 1963, 1971). Nowy dla Wyżyny Małopolskiej.

Ceutorhynchus transsylvanicus SCHULTZE, 1897

– Roztocze: Józefów k. Zamościa. Występował w pojedynczych okazach od pierwszych dni czerwca do połowy lipca w zespołach *ThalictroSalvietum pratensis*, *Origano-Brachypodietum* i *Trifolio-Agrimonetum*. Łącznie w 6 próbach zebrano 9 exx. (coll. autor).

Nowy dla powyższego regionu. Kserotermofilny, jak dotychczas stwierdzony w Polsce tylko z Wyżyny Lubelskiej (SMRECZYŃSKI, 1974). Element pontyjski.

Ceutorhynchus euphorbiae CH. BRISOUT, 1869

– Roztocze: Ulów (Wapielnia), runo grądu, 30 VI 1988, 1 ♂ (leg., det., coll., A. KUŚKA).

Gatunek mezohigrofilny. Żyje na roślinach z rodzaju *Myosotis* L. Rzadki, z Polski znany z nielicznych stanowisk z 7 krain. Nowy dla Roztocza.

Serdecznie dziękuję Pani doc. dr hab. Annie LIANIE i Panu dr Antoniemu KUŚCE za przekazanie niektórych danych do niniejszego opracowania.

PIŚMIENNICTWO

- BILIŃSKI S., 1977: *Peritelus familiaris* BOHEMAN, 1834 (*Coleoptera*, *Curculionidae*) nowy dla fauny Polski gatunek ryjkowca. *Przegl. Zool.*, 21, 1: 34–36.

- BURAKOWSKI B., MROCKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1992: Chrząszcze – *Coleoptera*, Ryjkowcowate prócz ryjkowców-*Curculionoidea* prócz *Curculionidae*. Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 18: 1–324.
- CMOLUCH Z., 1963: Badania nad fauną ryjkowców (*Coleoptera, Curculionidae*) roślinnych zespołów kserotermicznych południowo-wschodniej części Wyżyny Lubelskiej. *Annales UMCS, sec. C*, 17 (1962): 1–75.
- CMOLUCH Z., 1971: Studien über Rüsselkäfer (*Coleoptera, Curculionidae*) xerothermer Pflanzenassoziationen der Lubliner Hochebene. *Acta Zool. Cracov.*, 16: 29–216.
- CMOLUCH Z., 1987: Ryjkowce (*Coleoptera, Curculionidae*) roślinnych zbiorowisk kserotermicznych Białej Góry koło Tomaszowa Lubelskiego. *Annales UMCS, sec. C*, 39 (1984): 187–197.
- KANIA J., 1991: Nowe stanowiska i uwagi o polskich *Curculionoidea* (*Coleoptera: Apionidae, Curculionidae*). *Wiad. Entomol.*, 10, 3: 187–188.
- KUŚKA A., 1973: Materiały do znajomości ryjkowców (*Coleoptera, Curculionidae*) Śląska. *Pol. Pismo Ent.*, 43: 717–727.
- PETRYSZAK B., 1981: Uwagi o ryjkowcach (*Coleoptera, Curculionidae*) Małych Pienin. *Zesz. Nauk. UJ., Praca Zool.*, 27: 159–175.
- PIETRYSZAK B., 1982: Ryjkowce (*Curculionidae, Coleoptera*) Beskidu Sądeckiego. *Rozprawy habilitacyjne UJ, Kraków*: 1–204.
- SMRECZYŃSKI S., 1965: Chrząszcze – *Coleoptera*, Ryjkowce – *Curculionidae*, Wstęp i podrodzina *Apionidae*. *Klucze do Oznaczenia Owadów Polski, Warszawa, XIX, 98a*: 1–80.
- SMRECZYŃSKI S., 1966: Chrząszcze – *Coleoptera*, Ryjkowce – *Curculionidae*. Podrodziny: *Otiorhynchinae, Brachyderinae, Brachyderinae*. *Klucze do Oznaczenia Owadów Polski, Warszawa, XIX, 98b*: 1–130.
- SMRECZYŃSKI S., 1974: Chrząszcze – *Coleoptera*, Ryjkowce – *Curculionidae*, Plemiona: *Barini, Coryssomerini, Ceutorhynchini*. *Klucze do Oznaczenia Owadów Polski, Warszawa, XIX, 98e*: 1–180.
- SZYPUŁA J., 1992: Nowe stanowiska kilku rzadkich ryjkowców (*Coleoptera, Curculionidae*) w Polsce. *Wiad. Entomol.*, 11, 1: 60.

Strophosoma laterale (PAYKULL, 1792) (Coleoptera, Curculionidae)
w Polsce

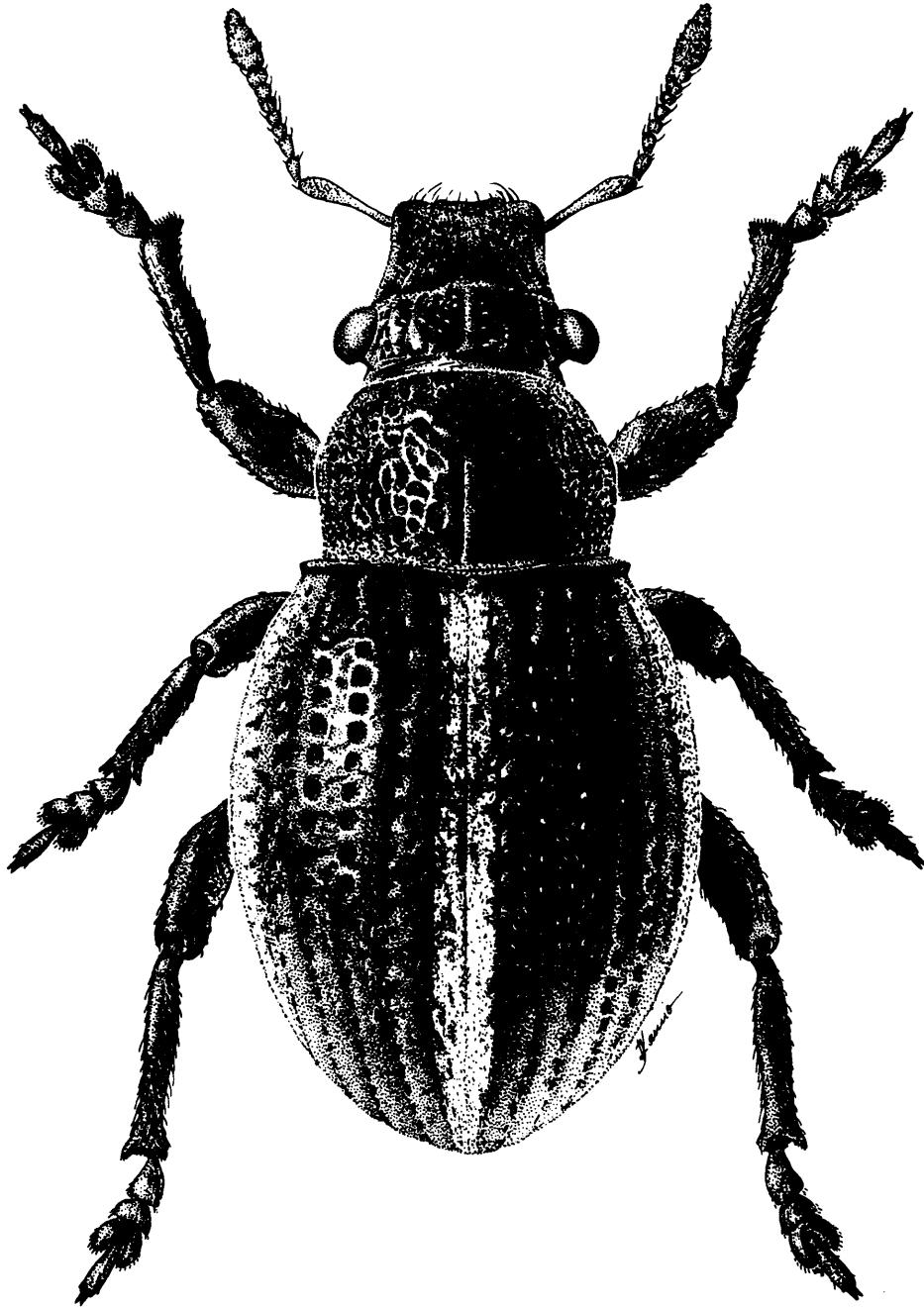
Strophosoma laterale (PAYKULL, 1792) (Coleoptera, Curculionidae) in Poland

JAROSŁAW KANIA

Instytut Zoologiczny Uniwersytetu Wrocławskiego, ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław

ABSTRACT. The paper contains general data on the distribution of *Strophosoma laterale* (PAYKULL, 1792) in Poland. It has been collected in Gruszczyca near Sułów (Nizina Wielkopolsko-Kujawska); also in the POLENTZ's collection there are specimens from Oleśnica (Lower Silesia). The record from Roztocze (Eastern Poland) was based on a misidentified specimen of *Strophosoma capitatum* (DE GEER, 1775).

W najnowszych opracowaniach *Curculionidae* Środkowej Europy *Strophosoma laterale* (PAYK.) (Ryc.) nie jest uwzględniana jako przedstawiciel fauny Polski. Najpierw SMRECZYŃSKI (1966) cytując dawne doniesienia ze Śląska nie umieszcza tego gatunku na liście krajowych ryjkowców. Później DIECKMANN (1980) opierając się na pracy SMRECZYŃSKIEGO i na nieprawidłowo oznaczonych okazach dowodowych ze zbioru LETZNER'a wyklucza występowanie *S. laterale* w Polsce. Tymczasem chrząszcz ten podawany był z naszego kraju kilkunastokrotnie (w XIX wieku i na początku tego stulecia) ze Śląska, Karkonoszy, Kotliny Jeleniogórskiej, Raciborza i Mosiny k. Poznania (BURAKOWSKI, informacja ustna). TENENBAUM (1918) podaje również *S. laterale* z Roztocza (Nart), lecz wyżej wspomniani autorzy nie ustosunkowali się do informacji o tym stanowisku, które biorąc pod uwagę atlantycki charakter rozmieszczenia gatunku, wydaje się mało prawdopodobne. Istotnie, w skomasowanej części kolekcji palearktycznego zbioru *Curculionidae* (Muzeum i Instytut Zoologii PAN w Warszawie) znajdują się dwa okazy *S. capitatum* (DE GEER, 1775) ze zbioru F. FEJFERA oznaczone jako *S. laterale*. Jeden z nich z etykietą „12 III [1] 907, Lubel. g.” mógł być podstawą doniesienia. Drugi nosi późniejszą datę – „VIII [1] 921, (Zamojskie)” – niż data opublikowania pracy. Ogólnikowe doniesienia ze Śląska mogą również budzić wątpliwości. Nie wiadomo bowiem, czy dane te rzeczywiście dotyczą dzisiejszych terenów Polski. Z danych w piśmiennictwie najbardziej prawdopodobne wydaje się stanowisko w Mosinie (SCHUMANN, 1908) zwłaszcza, że SZULCZEWSKI (1922) potwierdza istnienie okazu dowodowego.



Ryc. (Fig.). *Strophosoma laterale* (PAYK.)

W kolekcji POLENTZ'a (Muzeum Przyrodnicze we Wrocławiu) znajdują się dalsze 3 okazy z Oleśnicy (Ohlau) i 3 okazy z Pradziada (Altfatergeb.) w Czechach, wszystkie zebrane pod koniec ubiegłego wieku.

Ostatnio odłowiono ten gatunek w Gruszczyce k. Sułowa (Nizina Wielkopolsko-Kujawska): 11 IV 1992, 1 ok. wytrząśnięty z wiązki słomy w pobliżu paśnika dla zwierzyny płowej w lesie sosnowym (leg. L. BOROWIEC et J. KANIA); 1 V 1992, 1 ok. (leg. A. MALKIEWICZ), oraz 29 VII 1992, 4 ok., oraz wiele szczątków, (leg. J. KANIA) wysiane z gleby spod wrzosu.

Brak nowych doniesień prawdopodobnie wynika ze skrytego, nocnego trybu życia *S. laterale*. Przy zastosowaniu odpowiednich metod połowu (czerpakowanie w nocy lub wysiewanie) należy spodziewać się dalszych okazów potwierdzających występowanie tego gatunku w Polsce.

Pragnę serdecznie podziękować p. dr B. BURAKOWSKIEMU za udzielenie cennych informacji o *S. laterale* a pp. dr M. WANATOWI (Muzeum Przyrodnicze we Wrocławiu) i dr A. ŚLIPIŃSKIEMU (Muzeum i Instytut Zoologii PAN w Warszawie) za udostępnienie okazów z kolekcji.

PIŚMIENNICTWO

- DIECKMANN L., 1980: Beiträge zur Insektenfauna der DDR: Coleoptera – *Curculionidae* (*Brachycerinae*, *Otiorhynchinae*, *Brachyderinae*). Beitr. Ent., **30**, 1: 145–310.
- SCHUMANN [E.], 1908: Coleopteren der Provinz Posen. Z. Naturw. Abt. Dtsch. Ges. Posen, Posen **15**: 40–50.
- SMRECYŃSKI S., 1966: Ryjkowce – *Curculionidae*. Klucze do Oznaczania Owadów Polski, Warszawa, **XIX**, **98b**: 1–130.
- SZULCZEWSKI J. W., 1922: Chrząszcze Wielkopolski. Prace Kom. Mat. – Przynr. PTPN, B. Poznań, **1**, 3–4: 183–243.
- TENENBAUM Sz., 1918: Dodatek do spisu chrząszczy z Ordynacji Zamoyskiej. Pam. Fizyogr., Warszawa, **25**. 35 ss.



Chrysura trimaculata (FOERSTER, 1853), nowy dla fauny Polski
gatunek złotolitki (*Hymenoptera*, *Chrysididae*)

Chrysura trimaculata (FOERSTER, 1853), a species of chrysidid wasp (*Hymenoptera*, *Chrysididae*) new to the Polish fauna

ŁUKASZ PRZYBYŁOWICZ

Osiedle Bohaterów Września 65/13, 31-621 Kraków

ABSTRACT. *Chrysura trimaculata* was found in Roztocze and Małopolska Upland. This is the first reliable record of this species from Poland.

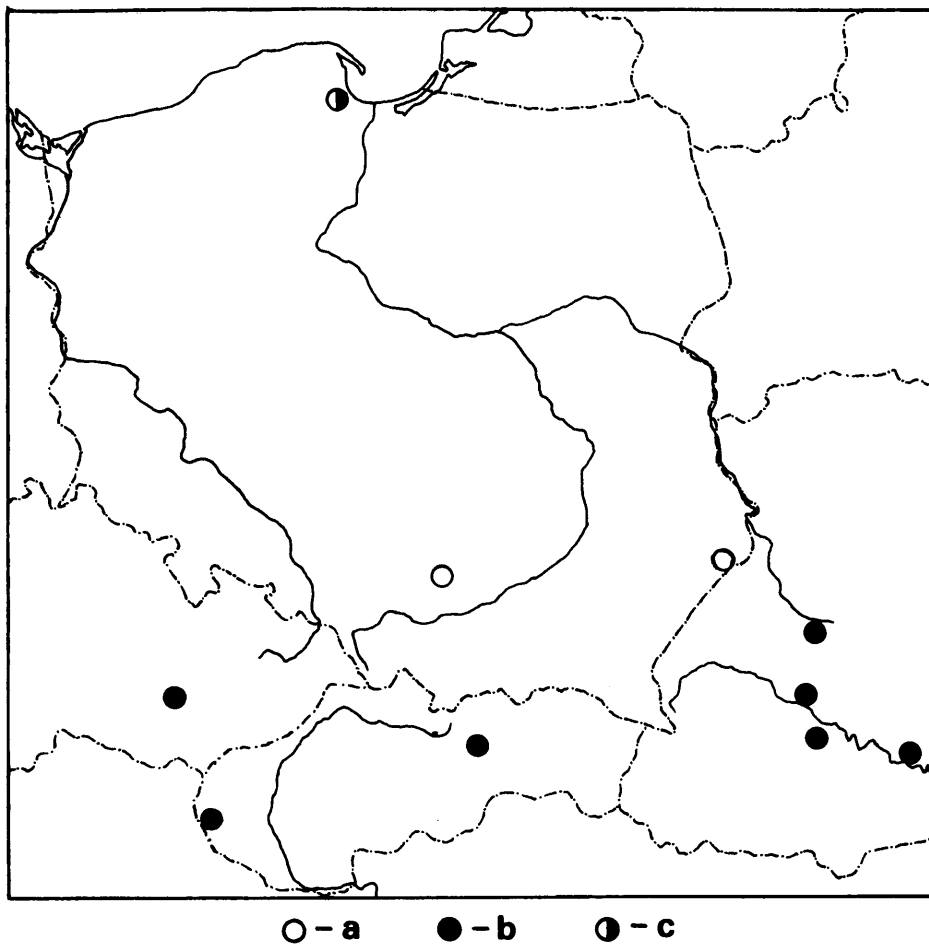
Holarctyczny rodzaj *Chrysura* DAHLBOM został wyodrębniony z rodzaju *Chrysis* L. w roku 1845. Polscy autorzy nie rozróżniali jednak tych rodzajów i dlatego zarówno w kluczu NOSKIEWICZA i PUŁAWSKIEGO (1958) jak i w katalogu BANASZAKA (1980) rodzaj *Chrysura* DAHLB. włączony jest do rodzaju *Chrysis* L. Obejmuje on 102 gatunki, z których większość (około 90%) zamieszkuje Palearktykę, pozostałe żyją w Ameryce Północnej a jeden *Ch. schultzei* (MOSCARY, 1920) zasiedla Afrykę Południową (KIMSEY, BOHART, 1990). Do fauny Polski zaliczono 4 gatunki (BANASZAK, 1980): *Ch. simplex* (DAHLBOM, 1854), *Ch. radians* (HARRIS, 1776), *Ch. austriaca* (FABRICIUS, 1804) i *Ch. hirsuta* (GERSTAECKER, 1869). Dane dotyczące: *Ch. trimaculata* (FOERSTER, 1853), *Ch. dichroa* (DAHLBOM, 1854) i *Ch. cuprea* (ROSSI, 1790) uznano za niewystarczająco udokumentowane i dlatego gatunki te nie zostały uznane, jako stwierdzone w Polsce.

Chrysura trimaculata zasiedla centralną Europę i basen Morza Śródziemnego sięgając dalej na wschód aż po Kaukaz. Północna granica zasięgu gatunku przebiega przez środkowe Niemcy, Czechy i Słowację (gdzie nie przekracza Karpat i Sudetów) oraz Ukrainę (Podole). Dotychczas brak było pewnych stwierdzeń z terenu Polski. Dane BRISCHKE'go z okolic Kartuz woj. Gdańsk z 1886 roku zostały uznane przez BANASZAKA (1980) za wątpliwe i wymagające potwierdzenia, jako że znacznie odbiegają od znanego zasięgu gatunku. Został on jednak obecnie stwierdzony w Polsce na dwóch stanowiskach. Podział na krainy zoogeograficzne przyjęto za „Katalogiem fauny Polski”.

– Roztocze: Korhynie ad Jarczów (UTM-FA88), 10 V 1987, 1 ex., leg. D. KUBISZ;

– Wyżyna Małopolska, rez. „Biała Góra” ad Tunel (DA28), 27 V 1990, 2 exx., leg. A. PALACZYK.

Biologia *Ch. trimaculata*, podobnie jak większości *Chrysididae* jest poznana fragmentarycznie. Przyjmuje się, że jest ona pasożytem pszczół: *Osmia bicolor* (SCHR.), *O. aurulenta* (PANZ.) i *O. spinulosa* (K.) zakładających gniazda w pustych skorupkach ślimaków (np. *Helix pomatia* L., *Cepaea nemoralis* (L.)). Pasożyty zimują w stadium larwy lub poczwarki, a imago ukazuje się bardzo wcześniej (w Czechach i na Słowacji już pod koniec marca). Występują dwie



Ryc. Rozmieszczenie stanowisk *Chrysura trimaculata* (FOERST.) w Polsce i w najbliższym sąsiedztwie jej granic: a – nowe stanowiska; b – stanowiska z literatury; c – stanowisko wątpliwe.

Fig. Distribution of the localities of *Chrysura trimaculata* (FOERST.) in Poland and near it's border: a – new localities; b – literature localities; c – doubtfull locality.

generacje różniące się wielkością i porą pojawu. Owady generacji wiosennej są większe (8–11 mm) a letniej mniejsze (6–7 mm) (BALTHASAR, 1954).

Nowe stanowiska *Ch. trimaculata* świadczą, że zasięg gatunku jest przesunięty na północ bardziej niż wskazywały na to wcześniejsze dane (Ryc.). W Polsce zamieszkuje środowiska kserotermiczne. Istnieje duże prawdopodobieństwo znalezienia go na innych stanowiskach w południowej części kraju.

Autor pragnie złożyć serdeczne podziękowania Panu profesorowi W. LINSENMAIER'owi za weryfikację oznaczenia okazu z Roztocza a Panom D. KUBISZOWI i A. PALACZYKOWI za udostępnienie materiałów.

PIŚMIENNICTWO

- BALTHASAR V., 1954: Zlatenky – *Chrysoidea* (Red: Blanokridli – *Hymenoptera*). Fauna CSR, Praha, 3: 1–271.
- BANASZAK J., 1980: Złotolitki (*Chrysididae*). Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXVI, 3: 1–52.
- KIMSEY L. S., BOHART R. M., 1990: The Chrysidid Wasps of the World. Oxford University Press, Oxford – New York – Toronto. 652 ss.
- NOSKIEWICZ J., PUŁAWSKI W., 1958: Błonkówki – *Hymenoptera*, Złotolitki – *Chrysididae*, *Cleptidae*. Klucze do Oznaczania Owadów Polski, Warszawa, XXIV, 55–56: 1–64.



Badania nad motylami minującymi Polski. XIV. Motyle minujące
(*Lepidoptera*) Ojcowskiego Parku Narodowego*

Studies on the mining *Lepidoptera* of Poland. XIV. Mining *Lepidoptera* of the
Ojców National Park

JAROSŁAW BUSZKO

Instytut Biologii UMK, Zakład Ekologii Zwierząt, ul. Gagarina 9, 87-100 Toruń

ABSTRACT. A faunistic list of 159 species of mining *Lepidoptera* collected in the Ojców National Park is given.

Motyle minujące nazwę swoją zawdzięczają specyficznej trybowi życia gąsienic, które drążą w epidermie lub subepidermalnej tkance miękkiszowej korytarze zwane minami. Ze względu na drobne rozmiary motyli, oligofagizm gąsienic i stosunkowo stałe cechy morfologiczne min, dla zbierania motyli minujących stosuje się inne metody niż te, które są przyjęte dla większości motyli. Prowadzi to niestety często do traktowania motyli jako przedmiotu badań hyponomologicznych, a nie lepidopterologicznych. Dla stwierdzenia występowania gatunku wystarczy bowiem obecność śladów jego żerowania, czyli miny. Tym bardziej, że u motyli z tej grupy o wiele łatwiej jest znaleźć minę niż prowadzące skryty tryb życia imago.

Ojcowski Park Narodowy (OPN) należy do lepiej zbadanych obiektów przyrodniczych w Polsce. Motyle zbierane były tu jednak nieregularnie, a motyle minujące – jedynie jako jedna z grup owadów minujących, i to z ograniczeniem do roślinności runa (BEIGER, 1960). Nieliczne informacje dotyczące motyli minujących oparte o przygodnie łowione imago znajdują się w opracowaniu obejmującym Kraków i okolice (RAZOWSKI, PALIK, 1969). Ogółem w ubiegłym okresie znanych było z OPN zaledwie 25 gatunków motyli minujących. Wiele z nich, zwłaszcza *Coleophoridae*, nosi stare nazwy, synonimikę których wyjaśnia w swojej pracy RAZOWSKI (1990).

* Druk pracy w 100% sfinansowany przez Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Własne badania składu gatunkowego motyli minujących w OPN prowadzono od początku maja do początku października 1988. W tym celu wytypowano 17 stanowisk reprezentujących najbardziej typowe zbiorowiska roślinne Parku (Ryc.). W wyniku tych badań poszerzono listę motyli minujących znalezionych w OPN, która obecnie, łącznie z poprzednio opublikowanymi danymi, obejmuje 159 gatunków. Większość informacji faunistycznej pochodzi z poszukiwania min. Nieliczne gatunki zebrano w postaci imago, stosując metody „koszenia” siatką entomologiczną po roślinności zielnej i połowu „na światło”.

Zbiorowiska roślinne oznaczano posługując się przewodnikiem MATUSZKIEWICZA (1981), wykorzystując ponadto opracowania botaniczne OPN dotyczące roślin naczyniowych (MICHALIK, 1978) i zbiorowisk roślinnych (MEDWECKA-KORNAŚ, 1977).

Wykaz gatunków

Używane skróty: M – mina, I – imago, AF – olsy, łągi, FC – buczyna karpacka, TC – grądy, PQ – lasy i bory mieszane, PT – zbiorowiska cieniolutnej roślinności naskalnej, XT – zbiorowiska roślinności kserotermicznej, NW – zbiorowiska roślinności nadwodnej, CA – łąki, SA – zbiorowiska roślinności ruderalnej, sady, parki itp. Środowiska przejściowe oznaczano wymieniając graniczące ze sobą środowiska typowe i przedzielając je ukośną kreską.

ERIOCRANIIDAE

Eriocrania subpurpurella (HAW.) – Ojców, Dąbrówka, Wąwóz Korytania, Pieskowa Skała – M: 3/V–1/VI, *Quercus robur* L., TC, PQ.

OPOSTEGIDAE

Opostega salaciella (TREIT.) – Ojców – I: 2–3/VII, NW.

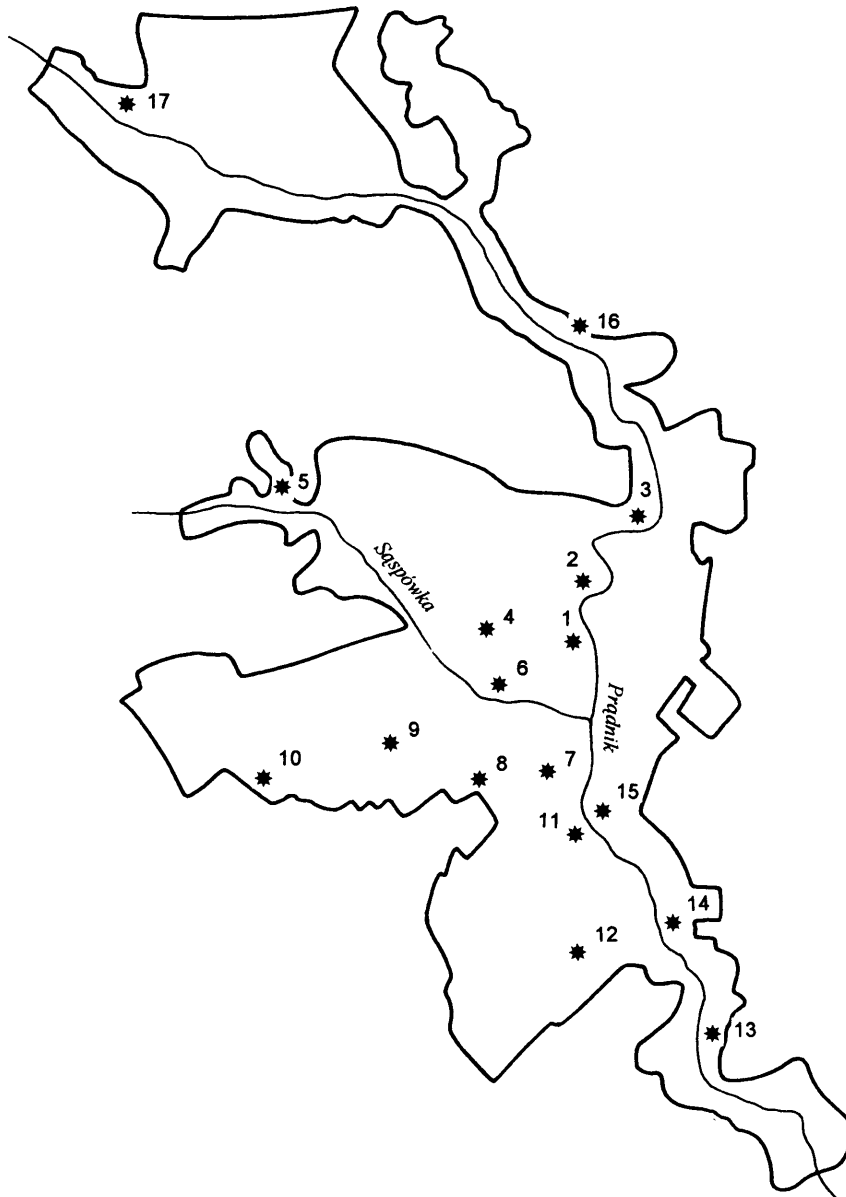
Opostega crepusculella Zell. – Ojców, Dolina Sąspowska, Ogrojec, Pieskowa Skała – I: 2–3/VII, NW.

NEPTICULIDAE

Stigmella tiliae (FREY) – Ojców, Złota Góra, Dolina Sąspowska, Wąwóz Korytania – M: 2–3/VII, 1/X, *Tilia cordata* MILL. *T. platyphyllos* SCOP., TC, TC/XT, SA.

Stigmella betulicola (STT.) – Złota Góra, Dąbrówka – M: 2/VII, 1/X, *Betula pendula* ROTH., PQ/CA.

Stigmella glutinosae (STT.) – Ojców – M: 1/X, *Alnus glutinosa* (L.) GAERTN., AF.



Ryc. (Fig.). Rozmieszczenie stanowisk zbioru min w obrębie Ojcowskiego Parku Narodowego (Distribution of sampling sites within the Ojców National Park): 1- Ojców, 2- Góra Zamkowa, 3- Górkowa, 4- Złota Góra, 5- Koziańnia, 6- Dolina Saspowska, 7- Góra Chełmowa, 8- Dąbrówka, 9- Wąwóz Jamki, 10- Łaziska, 11- Wąwóz za Krakowską Bramą, 12- Wąwóz Korytania, 13- Ogrojec, 14- Góra Smardzewska, 15- Góra Koronna, 16- Grpdzisko, 17- Pieskowa Skała.

- Stigmella microtheriella* (STT.) – Ojców, Góra Zamkowa, Złota Góra, Dolina Sąspowska, Góra Chełmowa, Wąwóz Jamki, Wąwóz Korytania, Ogrojec, Góra Koronna, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Corylus avellana* L., *Carpinus betulus* L., TC, PC.
- Stigmella prunetorum* (STT.) – Łaziska, Ogrojec, Góra Smardzewska, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Prunus spinosa* L., *P. domestica* ssp. *insititia* JUSLEN, PQ/XT, TC/SA.
- Stigmella malella* (STT.) – Łaziska, Pieskowa Skała – M: 2/VII, 1/X, *Malus domestica* BORKH., PQ/CA.
- Stigmella catharticella* (STT.) – Góra Zamkowa, Dolina za Krakowską Bramą – M: 2/VII, 1/X, *Rhamnus cathartica* L., TC.
- Stigmella anomalella* (GOEZE) – Ojców, Złota Góra, Dolina Sąspowska, Dąbrówka, Łaziska, Ogrojec, Góra Smardzewska, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Rosa canina* L., *R. rubiginosa* L., *R. tomentosa* SM., TC/XT, TC/SA, PQ/CA, PQ/SA, XT.
- Stigmella paradoxa* (FREY) – Ogrojec – M: 2/VI, *Crataegus monogyna* JACQ., TC/XT.
- Stigmella crataegella* (KLIM.) – Ojców, Złota Góra, Góra Chełmowa, Dąbrówka, Łaziska, Wąwóz Korytania, Ogrojec, Góra Koronna, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, *Crataegus monogyna* JACQ., *C. laevigata* (POIR) DC., *C. curvisepala* LINDM., PQ, TC, SA.
- Stigmella magdalenae* (KLIM.) – Złota Góra, Dąbrówka, Łaziska, Wąwóz Korytania, Góra Koronna – M: 2–3/VII, *Sorbus aucuparia* L., PQ.
- Stigmella nylandriella* (TGSTR.) – Ojców, Złota Góra, Góra Chełmowa, Dąbrówka, Łaziska, Góra Koronna, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Sorbus aucuparia* L., PQ.
- Stigmella oxyacanthella* (STT.) – Ojców, Złota Góra, Pieskowa Skała – M: 1/X, *Crataegus monogyna* JACQ., *Malus domestica* BORKH., *M. sylvestris* MILL., PQ/SA, SA.
- Stigmella pyri* (GLITZ) – Złota Góra – M: 1/X, *Pyrus communis* L., PQ/SA.
- Stigmella minusculella* (H. – S.) – Ojców, Złota Góra – M: 2/VII, 1/X, *Pyrus communis* L., TC/SA.
- Stigmella desperatella* (FREY) – Ojców, Góra Zamkowa, Łaziska, Wąwóz Korytania, Ogrojec, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Malus sylvestris* MILL., *M. domestica* BORKH., TC, PQ/CA.
- Stigmella hybnerella* (HBN.) – Ojców, Góra Zamkowa, Złota Góra, Góra Chełmowa, Dąbrówka, Łaziska, Wąwóz Korytania, Góra Koronna, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Crataegus monogyna* JACQ., *C. laevigata* (POIR.) DC., *C. curvisepala* LINDM., TC/SA, PQ, PQ/XT.
- Stigmella floslactella* (HAW.) – Góra Zamkowa, Koziarnia, Dolina Sąspowska, Góra Chełmowa, Wąwóz Jamki, Wąwóz Korytania, Góra Koronna, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Corylus avellana* L., TC, PQ, PQ/XT.

- Stigmella carpinella* (HEIN.) – Ojców, Złota Góra, Wąwóz Korytania – M: 2–3/VII, *Carpinus betulus* L., TC, PQ.
- Stigmella tityrella* (STT.) – Ojców, Góra Zamkowa, Złota Góra, Wąwóz Jamki, Dolina za Krakowską Bramą, Wąwóz Korytania, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Fagus silvatica* L., FC, PQ, TC.
- Stigmella salicis* (STT.) – Góra Zamkowa, Złota Góra, Dąbrówka, Łaziska, Wąwóz Korytania, Góra Smardzewska, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Salix caprea* L., TC, PQ.
- Stigmella obliquella* (HEIN.) – Ojców – M: 2/VII, *Salix fragilis* L., AF, SA.
- Stigmella trimaculella* (HAW.) – Ojców – M: 3/VII, *Populus* × *canadensis* MOENCH, SA.
- Stigmella assimilella* (ZELL.) – Złota Góra, Łaziska, Wąwóz Korytania – M: 2–3/VII, 1/X, *Populus tremula* L., PQ, PQ/CA.
- Stigmella sorbi* (STT.) – Ojców, Dolina Sąspowska, Dąbrówka, Wąwóz Korytania, Góra Koronna – M: 2/VI, *Sorbus aucuparia* L., *Cotoneaster integerrima* MED., TC, PQ, XT.
- Stigmella plagicolella* (STT.) – Ojców, Łaziska, Wąwóz Korytania, Ogrojec, Góra Smardzewska, Góra Koronna, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Prunus spinosa* L., *P. domestica* ssp. *insititia* JUSLEN, TC/XT, XT/SA.
- Stigmella lemniscella* (ZELL.) – Ojców, Góra Chełmowa, Wąwóz Jamki, Łaziska, Wąwóz Korytania, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Ulmus glabra* HUDS., *U. laevis* PALL., PQ, TC.
- Stigmella splendidissima* (H. – S.) – Złota Góra, Góra Chełmowa, Dąbrówka, Wąwóz Jamki, Wąwóz Korytania, Góra Smardzewska – M: 2–3/VII, 1/X, *Rabus idaeus* L. *R. plicatus* WEIHE et NEES., *R. hirtus* W. K., *Geum urbanum* L., *Agrimonia eupatoria* L., PQ. Ponadto podawany przez BEIGER (1960) z Doliny Sąspowskiej, Wąwozu za Krakowską Bramą i Góry Koronnej z *Fragaria vesca* L., *F. viridis* DUCH. i *Geum urbanum* L.
- Stigmella aeneofasciella* (H. – S.) – Ojców, Dąbrówka, Łaziska, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Agrimonia eupatoria* L., PQ/CA, TC/CA, SA.
- Stigmella incognitella* (H. – S.) – Złota Góra, Grodzisko – M: 1/X, *Malus domestica* BORKH., PQ/SA.
- Stigmella hemargyrella* (KOLL.) – Ojców, Góra Zamkowa, Złota Góra, Dolina Sąspowska, Góra Chełmowa, Dąbrówka, Wąwóz Jamki, Łaziska, Wąwóz za Krakowską Bramą, Wąwóz Korytania, Góra Koronna, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Fagus silvatica* L., FC, PQ, TC.
- Stigmella speciosa* (FREY) – Złota Góra, Wąwóz za Krakowską Bramą, Pieskowa Skała – M: 1/X, *Acer pseudoplatanus* L., FC, TC.
- Stigmella lonicerarum* (FREY) – Góra Zamkowa, Wąwóz Jamki – M: 1/X, *Lonicera xylosteum* L., TC.

- Stigmella ruficapitella* (HAW.) – Ojców, Złota Góra, Dąbrówka, Łaziska, Wąwóz Korytania, Ogrojec, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Quercus robur* L., *Q. petraea* (MATT.) LIEBL., ZC, PQ.
- Stigmella roborella* (JOH.) – Pieskowa Skała – M: 1/X, *Quercus robur* L., TC/XT.
- Parafomoria helianthemella* (H. – S.) – Grodzisko – M: 2–3/VII, *Helianthemum nummularium* (L.) MILL., XT. W sąsiedztwie OPN znaleziony na skałce Grodzisko koło Jerzmanowic.
- Bohemannia pulverosella* (STT.) – Łaziska, Grodzisko – M: 2–3/VII, *Malus domestica* BORKH., PQ/CA, PQ/SA.
- Ectoedemia sericopeza* (ZELL.) – Ojców, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, *Acer platanoides* L., TC/SA, SA.
- Ectoedemia septembrella* (STT.) – Góra Zamkowa, Złota Góra, Wąwóz Jamki, Łaziska – M: 2–3/VII, *Hypericum perforatum* L., *H. maculatum* CR., TC/CA, PQ/CA. Ponadto podawany przez BEIGER (1960) z Doliny Sąspowskiej i Stodolisk, M: 2/VI–1/VII, TC, PQ.
- Ectoedemia liebwerdella* ZIMM. – Dąbrówka, Łaziska, Góra Koronna, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Fagus sylvatica* L., FC, FC/CA, TC/CA. Bardzo liczny na stanowisku w Pieskowej Skale. Gatunek znany był poprzednio tylko z Góry Miłek na Pogórzu Kaczawskim (BORKOWSKI, 1975).
- Ectoedemia* sp. (? *longicaudella* KLIM.) – Pieskowa Skała – M: 3/VII, *Quercus robur* L., TC/XT.
- Ectoedemia angulifasciella* (STT.) Dąbrówka, Łaziska – M: 1/X, *Rosa canina* L., PQ/CA.
- Ectoedemia argyropeza* (ZELL.) – Złota Góra, Łaziska, Grodzisko – M: 1/X, *Populus tremula* L., PQ/CA.
- Ectoedemia albifasciella* (HEIN.) – Ojców, Złota Góra, Dąbrówka, Łaziska, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 1/X, *Quercus robur* L., *Q. petraea* (MATT.) LIEBL., PQ, TC, PQ/CA, TC/CA.
- Ectoedemia occultella* (L.) – Złota Góra, Dąbrówka – M: 1/X, *Betula pendula* ROTH., PQ/CA.

HELIOZELIDAE

- Heliozela resplendella* (STT.) – Ojców – M: 1/X, *Alnus glutinosa* (L.) GAERTN., AF.
- Antispila metallella* (DEN. et SCHIFF.) – Łaziska, Wąwóz za Krakowską Bramą, Wąwóz Korytania, Ogrojec, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, *Cornus sanguinea* L., TC/CA, PQ/CA.

TISCHERIIDAE

- Tischeria ekebladella* (BJERK.) – Ojców, Złota Góra, Dąbrówka, Wąwóz Korytania, Ogrojec, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Quercus robur* L., *Q. petraea* (MATT.) LIEBL., TC, PC.

Tischeria heinemanni WCK. – Góra Chełmowa, Wąwóz Korytania, Grodzisko – M: 1/X, *Rubus plicatus* WEIHE et NEES, *R. hirtus* W. K., PQ, PQ/CA. Ponadto podawany przez BEIGER (1960) z Góry Koronnej, M: 3/VIII, *Agrimonia eupatoria* L., XT.

PSYCHIDAE

Teichobia verhuellera H. S. – Dolina Sąspowska, Sfinks, Góra Koronna – M: 2/IX, *Asplenium ruta-muraria* L., *A. trichomanes* L., PT (BEIGER, 1960). Podawany z Ojcowa także przez innych autorów (RAZOWSKI, PALIK, 1969).

GRACILLARIIDAE

- Micrurapteryx kollariella* (ZELL.) – Górkowa – M: 2/VII, *Cytisus capitatus* SCOP., XT.
- Caloptilia elongella* (L.) – Ojców, Dolina Sąspowska, Pieskowa Skała – M: 1/X, *Alnus glutinosa* (L.) GAERTN., AF.
- Caloptilia betulicola* (M. HER.) – Dąbrówka – M: 1/X, *Betula pendula* ROTH., PQ/CA.
- Caloptilia stigmatella* (FABR.) – Ojców, Dolina Sąspowska, Łaziska, Wąwóz Korytania, Góra Smardzewska, Pieskowa Skała – I: 2/VII, M: 2–3/VII, 1/X, *Salix alba* L., *S. fragilis* L., *S. purpurea* L., *S. caprea* L., TC, PQ, AF/CA, SA.
- Caloptilia alchimiella* (SCOP.) – Ojców, Łaziska, Ogrojec, Pieskowa Skała – M: 2/VII, 1/X, *Quercus robur* L., TC, PQ, PQ/CA.
- Caloptilia fribergensis* (FRITSCH) – Ojców, Góra Zamkowa, Złota Góra, Koziarnia, Dolina Sąspowska, Góra Chełmowa, Dąbrówka, Wąwóz Jamki, Łaziska, Dolina za Krakowską Bramą, Wąwóz Korytania, Ogrojec, Góra Smardzewska, Góra Koronna, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, *Acer pseudoplatanus* L., FC, TC, PQ. W Polsce poza OPN gatunek znany jest tylko z Pienin (BUSZKO, 1992).
- Gracillaria syringella* (FABR.) – Ojców, Złota Góra, Dolina Sąspowska, Góra Chełmowa, Dąbrówka, Wąwóz Jamki, Wąwóz za Krakowską Bramą, Wąwóz Korytania, Góra Smardzewska, Góra Koronna, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Fraxinus excelsior* L., *Syringa vulgaris* L., *Ligustrum vulgare* L., AF, PQ, SA.
- Calybites auroguttella* (STEPH.) – Ojców, Góra Zamkowa, Wąwóz Jamki, Łaziska, Wąwóz Korytania, Góra Smardzewska, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Hypericum perforatum* L., *H. maculatum* CR., PQ/CA, TC/CA, XT. Ponadto podawany przez BEIGER (1960) z Góry Koronnej, 3/VI, PQ.
- Callisto denticulella* (THNBG.) – Ojców, Złota Góra, Łaziska, Wąwóz Korytania, Góra Koronna, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, *Malus sylvestris* MILL., *M. domestica* BORKH., TC, PQ/SA.

- Parornix betulae* (STT.) – Dąbrówka – M: 2/VII, *Betula pendula* ROTH., PQ/CA.
- Parornix fagivora* (FREY) – Góra Zamkowa, Złota Góra, Dąbrówka, Góra Koronna – M: 3/VII, 1/X, *Fagus sylvatica* L., FC, TC.
- Parornix carpinella* (FREY) – Ojców, Góra Zamkowa, Koziarnia, Dolina Sąspowska, Wąwóz Korytania, Góra Koronna, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Carpinus betulus* L., TC.
- Parornix devoniella* (STT.) – Ojców, Góra Zamkowa, Złota Góra, Dolina Sąspowska, Góra Chełmowa, Wąwóz Korytania, Ogrojec, Góra Smardzewska, Góra Koronna, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Corylus avellana* L., TC, PQ.
- Parornix anglicella* (STT.) – Ojców, Góra Zamkowa, Złota Góra, Góra Chełmowa, Dąbrówka, Łaziska, Wąwóz Korytania, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Crataegus monogyna* JACQ., *C. laevigata* (POIR.) DC., *C. curvisepala* LINDM., *C. intricata* LANGE, PQ/CA, TC/CA, SA.
- Parornix scoticella* (STT.) – Złota Góra, Góra Chełmowa, Dąbrówka, Łaziska, Góra Koronna – M: 2–3/VII, 1/X, *Sorbus aucuparia* L., PQ.
- Parornix finitimella* (ZELL.) – Łaziska, Góra Koronna, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Prunus spinosa* L., PQ/XT, TC/XT.
- Parornix torquillella* (ZELL.) – Łaziska, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 1/X, *Prunus spinosa* L., PQ/XT, XT.
- Phyllonorycter harrisella* (L.) – Ojców, Dąbrówka, Wąwóz Korytania – M: 2/VII, 1/X, *Quercus robur* L., *Q. petraea* (MATT.) LIEBL., TC, PQ.
- Phyllonorycter heegeriella* (ZELL.) – Dąbrówka, Wąwóz Korytania – M: 3/VII, 1/X, *Quercus robur* L., TC.
- Phyllonorycter tenerella* (JOANN.) – Góra Zamkowa, Koziarnia, Wąwóz Korytania, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2/VII, 1/X, *Carpinus betulus* L., TC.
- Phyllonorycter quercifoliella* (ZELL.) – Ojców, Złota Góra, Pieskowa Skała – M: 3/VII, 1/X, *Quercus robur* L., PQ, TC.
- Phyllonorycter oxyacanthae* (FREY) – Ojców, Góra Chełmowa, Wąwóz Korytania, Góra Koronna, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Crataegus monogyna* JACQ., *C. laevigata* (POIR.) DC., *C. curvisepala* LINDM., *C. intricata* LANGE, PQ/CA, TC/CA, SA.
- Phyllonorycter sorbi* (FREY) – Złota Góra, Dolina Sąspowska, Góra Chełmowa, Dąbrówka, Łaziska, Wąwóz Korytania, Góra Smardzewska, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Sorbus aucuparia* L., *Prunus padus* L., PQ, AF.
- Phyllonorycter blancardella* (FABR.) – Ojców, Łaziska, Wąwóz Korytania, Ogrojec, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Malus domestica* BORKH., *M. sylvestris* MILL., TC/CA, PQ/CA, SA.
- Phyllonorycter spinicolella* (ZELL.) – Ojców, Łaziska, Wąwóz Korytania, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Prunus spinosa* L., TC/XT, PQ/XT.

- Phyllonorycter cerasicolella* (H. – S.) – Złota Góra, Dąbrówka, Łaziska – M: 2/VII, 1/X, *Prunus avium* L., PQ.
- Phyllonorycter salictella* (ZELL.) – Ojców, Wąwóz Korytania, Pieskowa Skała – M: 3/VII, 1/X, *Salix purpurea* L., TC/CA, AF/SA.
- Phyllonorycter dubitella* (H. – S.) – Łaziska, Wąwóz Korytania, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Salix caprea* L., PQ/CA.
- Phyllonorycter hilarella* (ZELL.) – Ojców, Złota Góra – M: 1/X, *Salix caprea* L., TC, PQ, PQ/SA.
- Phyllonorycter ulmifoliella* (HBN.) – Złota Góra, Dąbrówka, Wąwóz Korytania, Pieskowa Skała – M: 3/VII, 1/X, *Betula pendula* ROTH., PQ/CA, TC/CA.
- Phyllonorycter rajella* (L.) – Ojców, Dolina Sąspowska, Łaziska, Wąwóz za Krakowską Bramą, Pieskowa Skała – I: 1/V, M: 2–3/VII, 1/X, *Alnus glutinosa* (L.) GAERTN., AF.
- Phyllonorycter maestingella* (MÜLL.) – Ojców, Góra Zamkowa, Złota Góra, Dolina Sąspowska, Dąbrówka, Łaziska, Wąwóz za Krakowską Bramą, Wąwóz Korytania, Góra Koronna, Pieskowa Skała – I: 1/V, M: 2–3/VII, 1/X, *Fagus sylvatica* L., FC, TC, PQ.
- Phyllonorycter coryli* (NIC.) – Góra Zamkowa, Wąwóz Jamki, Góra Koronna, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Corylus avellana* L., TC, PQ.
- Phyllonorycter esperella* (GOEZE) – Góra Zamkowa, Wąwóz Korytania, Grodzisko – M: 3/VII, 1/X, *Carpinus betulus* L., TC.
- Phyllonorycter nigrescentella* (LOGAN) – Góra Zamkowa, Góra Koronna – M: 2–3/VII, *Lathyrus vernus* (L.) BERNH., TC. Ponadto podawany przez BEIGER (1960) z Doliny Sąspowskiej, Góry Chełmowej, Wąwozu za Krakowską Bramą i Góry Koronnej, M: 3/VI, 2/IX, *L. vernus* (L.) BERNH. i *Vicia sepium* L., TC, PQ.
- Phyllonorycter medicaginella* (GRSM.) – Góra Zamkowa, Wąwóz Korytania, Grodzisko – M: 3/VII, 1/X, *Medicago lupulina* L., *Melilotus officinalis* (L.) PALL., PQ/SA, XT.
- Phyllonorycter lautella* (ZELL.) – Złota Góra, Wąwóz Korytania – M: 3/VII, 1/X, *Quercus robur* L., TC.
- Phyllonorycter lantanella* (SCHR.) – Ojców, Pieskowa Skała – M: 1/X, *Viburnum opulus* L., AF.
- Phyllonorycter emberizaepennella* (BOUCHÉ) – Ojców, Góra Zamkowa, Góra Chełmowa, Dąbrówka, Łaziska, Wąwóz Korytania, Góra Koronna, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Lonicera xylosteum* L., *Symphoricarpos albus* (L.) S. F. BLAKE, TC, PQ, SA.
- Phyllonorycter tristrigella* (HAW.) – Pieskowa Skała – M: 1/X, *Ulmus glabara* HUDS., TC.
- Phyllonorycter schreberella* (FABR.) – Pieskowa Skała – M: 1/X, *Ulmus glabra* HUDS., TC.

- Phyllonorycter stettinensis* (NIC.) – Dolina Sąspowska – M: 1/X, *Alnus glutinosa* (L.) GAERTN., AF.
- Phyllonorycter froelichiella* (ZELL.) – Ojców – M: 1/X, *Alnus glutinosa* (L.) GAERTN., AF.
- Phyllonorycter nicellii* (S.) – Góra Zamkowa, Wąwóz Korytania, Góra Smardzewska, Góra Koronna, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Corylus avellana* L., TC, PQ.
- Phyllonorycter kleemannella* (FABR.) – Ojców – M: 1/X, *Alnus glutinosa* (L.) GAERTN., AF.
- Phyllonorycter platanoidella* (JOANN.) – Złota Góra, Góra Chełmowa, Wąwóz Korytania, Ogrojec, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Acter platanoides* L., PQ, TC.
- Phyllonorycter geniculella* (RAG.) – Ojców, Góra Zamkowa, Złota Góra, Dolina Sąspowska, Góra Chełmowa, Dąbrówka, Wąwóz Jamki, Wąwóz Korytania, Ogrojec, Góra Koronna, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Acer pseudoplatanus* L., FC, TC, PQ.
- Phyllonorycter connexella* (ZELL.) – Ojców, Pieskowa Skała – I: 3/VII, M: 1/X, *Salix fragilis* L., AF/SA.
- Phyllonorycter sagitella* (BJERK.) – Złota Góra, Łaziska, Góra Koronna – M: 2–3/VII, 1/X, *Populus tremula* L., PQ/CA.
- Phyllonorycter pastorella* (ZELL.) – Ojców – I: 2/VII, M: 1/X, *Salix fragilis* L., AF/SA.

PHYLLOCNISTIDAE

- Phyllocnistis saligna* (ZELL.) – Pieskowa Skała – M: 1/X, *Salix purpurea* L., AF/CA.

ROESLERSTAMMIIDAE

- Roeslerstammia erxlebelli* (FABR.) – Ojców – I: VI, PQ. (RAZOWSKI, PALIK, 1969).

BUCCULATRICIDAE

- Bucculatrix nigricomella* (ZELL.) – Grodzisko – M: 3/VII, *Leucanthemum vulgare* LAM., CA.
- Bucculatrix noltei* PETRY – Ojców, Wąwóz Korytania, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, *Artemisia vulgaris* L., SA.
- Bucculatrix frangutella* (GOEZE) – Ojców, Złota Góra, Dolina Sąspowska, Dąbrówka, Łaziska, Góra Koronna, Grodzisko, Pieskowa Skała – M: 2–3/VII, 1/X, *Rhamnus cathartica* L., *R. frangula* L., TC/XT, PQ, AF.
- Bucculatrix bechsteinella* (BECH. et SCHARF.) – Ojców, Grodzisko – M: 2–3/VII, *Crataegus monogyna* JACQ., TC/XT, PQ/XT, XT.

- Bucculatrix cidarella* (ZELL.) – Ojców, Dolina Sąspowska – M: 1/X, *Alnus glutinosa* (L.) GAERTN., AF.
Bucculatrix thoracella (THNBG.) – Góra Zamkowa, Dolina Sąspowska, Wąwóz Korytania – M: 2–3/VII, *Tilia cordata* MILL., *Acer platanoides* L., TC. Poprzednio podawany z Ojcowa (RAZOWSKI, PALIK, 1969).

LYONETIIDAE

- Lyonetia clerkella* (L.) – Ojców, Dolina Sąspowska – M: 2/VII, 1/X, *Prunus padus* L., AF.

CEMIOSTOMIDAE

- Leucoptera lustratella* (H. – S.) – Góra Zamkowa, Łaziska – M: 1/X, *Hypericum perforatum* L., *H. maculatum* CR., TC/XT, PQ/CA.
Leucoptera lotella (STT.) – Ojców – M: 1/VIII, *Coronilla varia* L., XT (BEIGER, 1960; BUSZKO, ŚLIWIŃSKI, 1979).
Leucoptera laburnella (STT.) – Ojców, Łaziska, Ogrojec – M: 2–3/VII, *Genista tinctoria* L., PQ/XT, PQ/CA. Ponadto podawany przez BEIGER (1960) z Wąwozu Korytania, Wąwozu za Krakowską Bramą i Góry Koronnej, PQ, PQ/XT, XT, SA.
Leucoptera heringiella TOLL – Górkowa – I: 1/V, M: 2–3/VII, 1/X, *Cytisus capitatus* SCOP., XT. Ponadto podawany przez BEIGER (1960) z Ojcowa i Góry Koronnej, M: 2/VI, 1/VIII, XT, SA.

ELACHISTIDAE

- Perittia herrichiella* (H. – S.) – Góra Zamkowa, Ogrojec, Góra Koronna – M: 2–3/VII, *Lonicera xylosteum* L., TC.
Stephensia brunichella (L.) – Ojców, Wąwóz Korytania – M: 2–3/VII, *Calamintha vulgaris* (L.) DRUCE, XT.
Elachista gleicheneella (FABR.) – Ojców – M: 1/V, *Carex silvatica* HUDS., TC.
Elachista regificella SIRC. – Dolina Sąspowska, Góra Chełmowa, Wąwóz za Krakowską Bramą, Góra Koronna – M: 2–3/VI, *Luzula pilosa* (L.) WILLD., PQ, TC, FC (BEIGER, 1960).
Elachista luticomella ZELL. – Góra Zamkowa, Złota Góra – M: 1/V, *Dactylis glomerata* L., PQ, TC.
Elachista albifrontella (HBN.) – Góra Zamkowa, Złota Góra, Grodzisko – M: 1/V, *Deschampsia cespitosa* (L.) BEAUV., CA/TC.
Elachista subnigrella DOUGL. – Grodzisko – M: 1/V, *Avenula pubescens* (HUDS.) DUMORT, TC/XT.
Elachista humilis ZELL. – Dolina Sąspowska – M: 1/V, *Deschampsia cespitosa* (L.) BEAUV., CA/TC.

- Elachista argentella* (CL.) – Złota Góra, Grodzisko – M: 1/V, *Festuca rubra* L., *Avenula pubescens* (HUDS.) DUMORT., PQ/CA, XT.
Elachista pollinariella ZELL. – Ojców, Złota Góra, Grodzisko – M: 1/V, *Festuca rubra* L., CA, XT.
Elachista subocellea (STEPH.) – Górkowa – I: 2/VII, XT. Podawany również z Ojcowa, I: VI (RAZOWSKI, PALIK, 1969).
Elachista festucicolella ZELL. – Ojców – I: 3/VII, SA (BUSZKO, 1991).
Elachista gangabella ZELL. – Grodzisko – M: 1/X, *Brachypodium pinnatum* (L.) BEAUV., TC/XT.
Biselachista trapeziella (STT.) – Złota Góra – M: 1/V, *Luzula pilosa* (L.) WILLD., PQ.

COLEOPHORIDAE

- Coleophora flavipennella* (DUP.) – Ojców – I: 2/VII, TC/SA.
Coleophora alnifoliae (BAR.) – Ojców – I: 2/VII, TC/SA.
Coleophora serratella (L.) – Ojców – I: 2/VII, TC/SA.
Coleophora spinella (SCHR.) – Łaziska – M: 2/VI, *Malus domestica* BORKH., PQ/CA.
Coleophora viminetella ZELL. – Złota Góra, Grodzisko – M: 1/V, 1/X, *Salix caprea* L., PQ.
Coleophora violacea (STRÖM) – Ojców – M: 1/X, *Cornus sanguinea* L., TC.
Coleophora albitarsella ZELL. – Góra Koronna – M: 2/VI, *Origanum vulgare* L., XT (BEIGER, 1960).
Coleophora lineolea (HAW.) – Góra Koronna – M: 2/VI, *Stachys recta* L., XT (BEIGER, 1960).
Coleophora hemerobiella (SCOP.) – Ojców – M: 2/VII, *Pyrus communis* L., SA.
Coleophora colutella (FABR.) – Góra Koronna – M: 3/V, *Coronilla varia* L., XT (BEIGER, 1960; RAZOWSKI, 1990).
Coleophora saturatella (STT.) – Wąwóz Korytania – M: 1/VII, *Genista tinctoria* L., XT (BEIGER, 1960; RAZOWSKI, 1990).
Coleophora coronillae ZELL. – Grodzisko – I: 2/VII, XT.
Coleophora albicostella (DUP.) – Góra Koronna – M: 3/V, *Fragaria vesca* L., XT (BEIGER, 1960).
Coleophora currucipennella ZELL. – Ojców – I: 2/VII, TC/SA.
Coleophora serpylletorum E. HER. – Grodzisko, Pieskowa Skała – I: 3/VII, XT.
Coleophora auricella (FABR.) – Ogrojec – I: 2/VII, XT. Ponadto podawany przez BEIGER (1960) z Góry Koronnej, M: 2/VI, *Stachys recta* L., XT.
Coleophora ornatipennella (HBN.) – Grodzisko – I: 2/VII, XT.
Coleophora laricella (HBN.) – Złota Góra – M: 1/V, *Larix decidua* MILL., PQ.
Coleophora ramosella ZELL. – Góra Koronna – M: 3/V, *Solidago virga-aurea* L., XT (BEIGER, 1960; RAZOWSKI, 1990).

Coleophora trochilella (DUP.) – Ojców – M: 2/VI, *Leucanthemum vulgare* LAM., SA (BEIGER, 1960; RAZOWSKI, 1990).

Coleophora solitariella ZELL. – Dolina Sąspowska – M: 3/VI, *Stellaria holostea* L., TC (BEIGER, 1960).

BATRACHEDRIDAE

Batrachedra pinicolella (ZELL.) – Ojców – I: 2/VII, TC/SA.

MOMPHIDAE

Mompha langiella (HBN.) – Wąwóz za Krakowską Bramą – M: 2/IX, *Chamaenerion angustifolium* (L.) SCOP., PQ (BEIGER, 1960).

Mompha locupletella (DEN. et SCHIFF.) – Ojców, Góra Zamkowa, Ogrojec – M: 2/VII, *Epilobium parviflorum* SCHREB., NW, TC.

Mompha raschkiella (ZELL.) – Żłota Góra, Wąwóz Korytania – M: 2–3/VII, *Chamaenerion angustifolium* (L.) SCOP., PQ/CA.

Mompha miscella (DEN. et SCHIFF.) – Dolina Sąspowska, Grodzisko – M: 2–3/VII, *Helianthemum nummularium* (L.) MILL., XT.

Mompha lacteella (STEPH.) – Ojców – I: 3/VII, NW.

GELECHIIDAE

Chrysoesthia drurella (FABR.) – Ojców – M: 2/VII, *Chenopodium album* L., SA. Ponadto podawany przez BEIGER (1960) również z Ojcowa, M: 3/VI, *Chenopodium hybridum* L., SA.

Exoteleia dodecella (L.) – Ojców, Dąbrówka – I: 3/VII, M: 2/VII, *Pinus silvestris* L., PQ.

PIŚMIENNICTWO

BEIGER M., 1960: Owady minujące Ojcowskiego Parku Narodowego. Prace Kom. Biol. PTPN, **32**: 1–154.

BORKOWSKI A., 1975: Studien an Nepticuliden (*Lepidoptera*). Teil VI. Die Verbreitung der Nepticuliden in Polen. Pol. Pismo Ent., **45**: 487–535.

BUSZKO J., 1991: Studies on the mining *Lepidoptera* of Poland. IX. New records of *Elachistidae*. Pol. Pismo Ent., **60**: 139–151.

BUSZKO J., 1992: Studies on the mining *Lepidoptera* of Poland. XI. Remarks on some rare *Gracillariidae*. Pol. Pismo Ent., **61**: 65–70.

BUSZKO J., ŚLIWIŃSKI Z., 1979: Nowe dla fauny Polski i rzadko spotykane gatunki motyli (*Lepidoptera*). Pol. Pismo Ent., **49**: 653–662.

- MEDWECKA-KORNAŚ A., 1977: Zespoły roślinne. W: Przyroda Ojcowskiego Parku Narodowego. *Studia Naturae*, B, **28**: 199–235.
- MICHALIK S., 1978: Rośliny naczyniowe Ojcowskiego Parku Narodowego. *Studia Naturae*, A, **16**: 1–171.
- RAZOWSKI J., 1990: Motyle (*Lepidoptera*) Polski. Cz. 16 – *Coleophoridae*. Monogr. Fauny Polski, Kraków, **18**: 1–270.
- RAZOWSKI J., PALIK E., 1969: Fauna motyli okolic Krakowa. *Acta Zool. Cracov.*, **14**: 217–310.

Epirrhoe tartuensis MOLS, 1965 i *Chloroclysta infuscata* (TENGSTROM, 1869) – nowe dla fauny Polski gatunki miernikowców
(*Lepidoptera*, *Geometridae*)

Epirrhoe tartuensis MOLS, 1965 and *Chloroclysta infuscata* (TENGSTROM, 1869)
– geometrid species (*Lepidoptera*, *Geometridae*) new for Poland

ADAM MALKIEWICZ¹, ROMUALD SZPOR²

¹ Instytut Zoologiczny Uniwersytetu Wrocławskiego, ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław

² Osiedle Kolorowe 18c/6, 58-200 Dzierżoniów

ABSTRACT. Two boreal species of geometrid moths have been recorded from Poland. Comparative remarks on closely related species are given. *Epirrhoe tartuensis* was found in Puszcza Białowieska Forest (UTM: FD83, FD94) which is the most southern locality of this species in Europe. *Chloroclysta infuscata* was discovered on peat bogs near Czarny Dunajec (DV17). Besides the record from Southern Bohemia it is the second relict locality of the species in Central Europe.

W ostatnich latach stwierdzono występowanie kilku borealnych gatunków motyli na obszarze Polski, szczególnie w jej północno-wschodniej części (BUSZKO, ŚLIWIŃSKI, 1979; BUSZKO, RYNARZEWSKI, 1992).

Przeglądając zbiory motyli R. SZPORA znaleźliśmy dwa nieznanne dotychczas z Polski gatunki *Geometridae* o tym typie rozszedlenia. Dodatkowe dane i okazy udostępnił mgr. Janusz SOSIŃSKI, za co składamy mu w tym miejscu podziękowanie. Za wykonanie rysunków skrzydeł dziękujemy również mgr. Jarosławowi KANI.

Epirrhoe tartuensis MOLS, 1965

- Puszcza Białowieska: (FD83), 12 VI 1973 – 1 ok.; 20 VI 1973 – 2 ok.; 25 VI 1974 – 1 ok. – wszystkie samce, leg. R. SZPOR; wypłoszone w dzień na turzycowisku.
- Białowieża – Krzyże: (FD94), 27 VI 1984 – 12 ok. – 7 samców i 5 samic; 25 VI 1985 – 1 ok. – samiec; 7 VI 1986 1 ok. – samiec, leg. J. SOSIŃSKI; łowione na światło lampy rtęciowej.

Gatunek ten jest znany z zachodniej Syberii, a w Europie z południowej Finlandii, Estonii, Łotwy i północnej Litwy (KAZLAUSKAS, 1984; SKOU, 1986).

W północnej części zasięgu występuje w jednym pokoleniu w końcu czerwca i w lipcu, lecz w Polsce może pojawić się już w pierwszej połowie czerwca.

Informacje na temat bionomii *E. tartuensis* znajdują się w opisie oryginalnym gatunku (MOLS, 1965). Rośliną żywicielską gąsienic są różne gatunki przytulii (*Galium* sp.), ale najczęściej *Galium mollugo* L. Gąsienica jest jasnobieżowa, na stronie brzusznej jaśniejsza. Tylne brzegi segmentów są często czerwonawe. Linia grzbietowa czarna, ciągła na segmentach 1, 2, 3 i 9, 10, 11, a w środkowej części ciała podzielona na krótkie klinowate plamy. Linia podgrzbietowa bladeżółta, bardzo wyraźna. Ciemna linia przetchlinkowa przebiega trochę powyżej przetchlinek. Różowa linia brzuszna cienka, ale wyraźna. Poczwarka o długości 10–11 mm zimuje w luźnym oprzędzie na ziemi. Zimowanie może być wielokrotne.

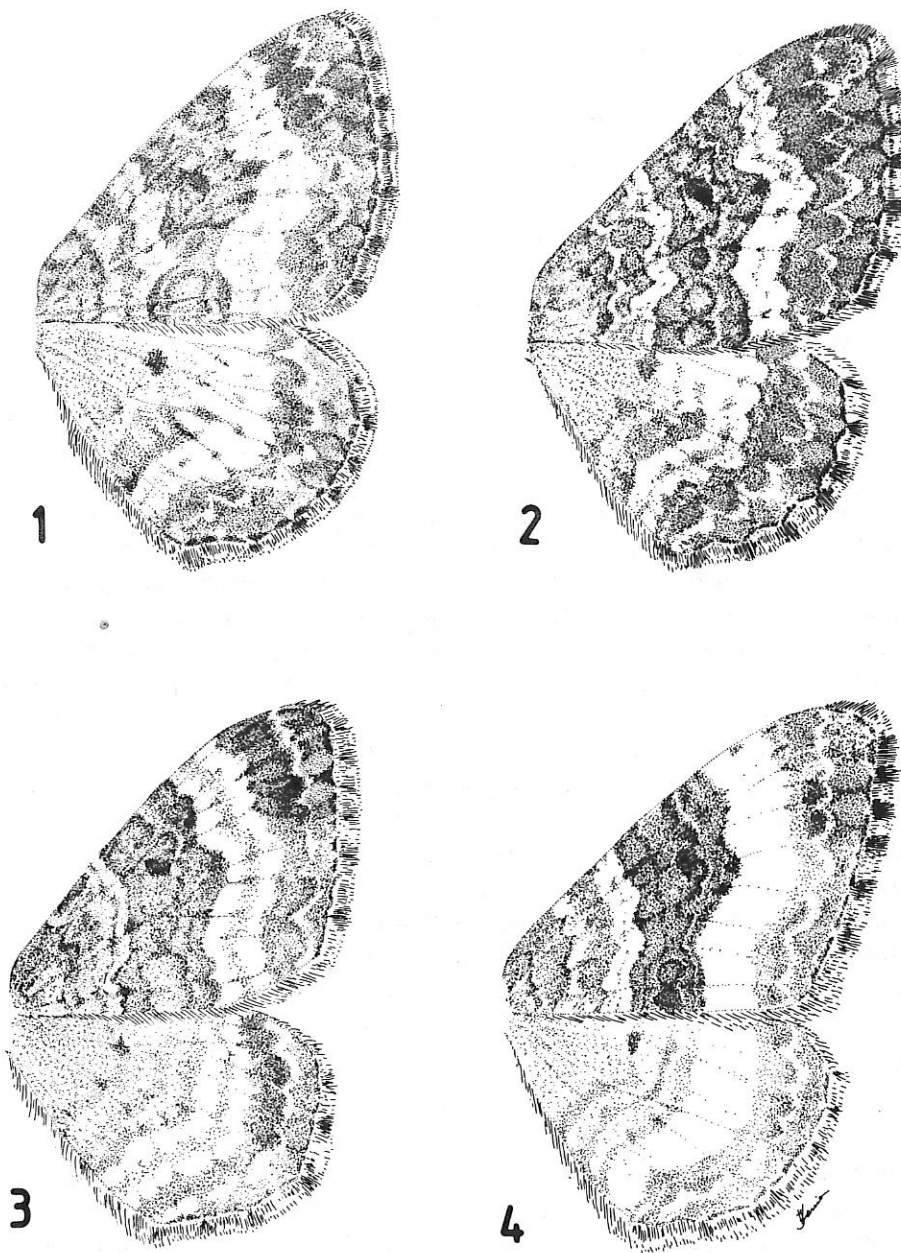
Dokładny opis cech diagnostycznych wraz z ilustracją różnic w budowie aparatów kopulacyjnych obu płci w porównaniu z bliźniaczym gatunkiem *Epirrhoe alternata* (MÜLL), podają MOLS (1965) i SKOU (1986). W niniejszych badaniach jednak, nie stwierdzono stałych cech różniących narządy kopulacyjne *E. tartuensis*, *E. alternata*, i *E. rivata* (HBN.).

Ze względu na duże podobieństwo wymienionych trzech gatunków, uznaliśmy za właściwe zamieszczanie klucza do oznaczania według cech zewnętrznych.

Klucz do oznaczania gatunków według cech zewnętrznych

1. Biała przepaska ograniczająca od zewnątrz pole środkowe przedniego skrzydła szeroka, o lekko falistych brzegach, przedzielona jedynie małą ciemną plamką przy brzegu przednim (Ryc. 4) *E. rivata* (HBN.)
- Biała przepaska ograniczająca od zewnątrz pole środkowe przedniego skrzydła węższa, o bardziej falistych brzegach, przedzielona ciemnymi punktami na żyłkach, czasem zlanymi w ciągłą linię 2.
2. W polu środkowym wyraźne smugi białego tła. Ciemne pole zewnętrzne jednakowo intensywnie ubarwione na całej szerokości obu skrzydeł. W polu tym występują jasnobrązowe plamki na wszystkich żyłkach obu skrzydeł (Ryc. 1, 2) *E. tartuensis* MOLS
- Pole środkowe całe szarobrązowe, niekiedy z białymi nakreśleniami. Pole zewnętrzne ciemniejsze w przedniej połowie obu skrzydeł z brązowymi plamkami tylko na żyłkach M1, M2, M3 przedniego skrzydła (Ryc.3) *E. alternata* (MÜLL.)

Dla *E. tartuensis* typowe jest również kasztanowobrązowe ubarwienie większości elementów desena na czysto białym tle, podczas gdy u dwóch pozostałych porównywanych tu gatunków desień jest szarobrązowy lub szary.



Ryc. 1-4. Wierzch skrzydeł *Epirrhoe* spp.: 1 - *E. tartuensis* MOLS (samiec); 2 - *E. tartuensis* MOLS (samica); 3 - *E. alternata* (MÜLL); 4 - *E. rivata* (HBN.).

Fig. 1-4. Upper side of wings of *Epirrhoe* spp.: 1 - *E. tartuensis* MOLS (male); 2 - *E. tartuensis* MOLS (female); 3 - *E. alternata* (MÜLL.); 4 - *E. rivata* (HBN.).

Odróżnienie tych trzech gatunków w terenie jest dodatkowo utrudnione przez fakt, że okresy ich pojawu w stadium motyla mogą pokrywać się, bowiem wylot *E. tartuensis* i *E. rivata* następuje w czerwcu, tj. pod koniec pojawu pierwszego pokolenia motyli *E. alternata*.

Chloroclysta infuscata (TENGSTROM, 1869)

– Czarny Dunajec: (DV17), 8 VII 1962 – 1 ok., 14 VII 1962 – 2 ok., wszystkie samce, leg. R. SZPOR; w dzień na torfowisku wysokim (wys. ok. 700 m n.p.m.)

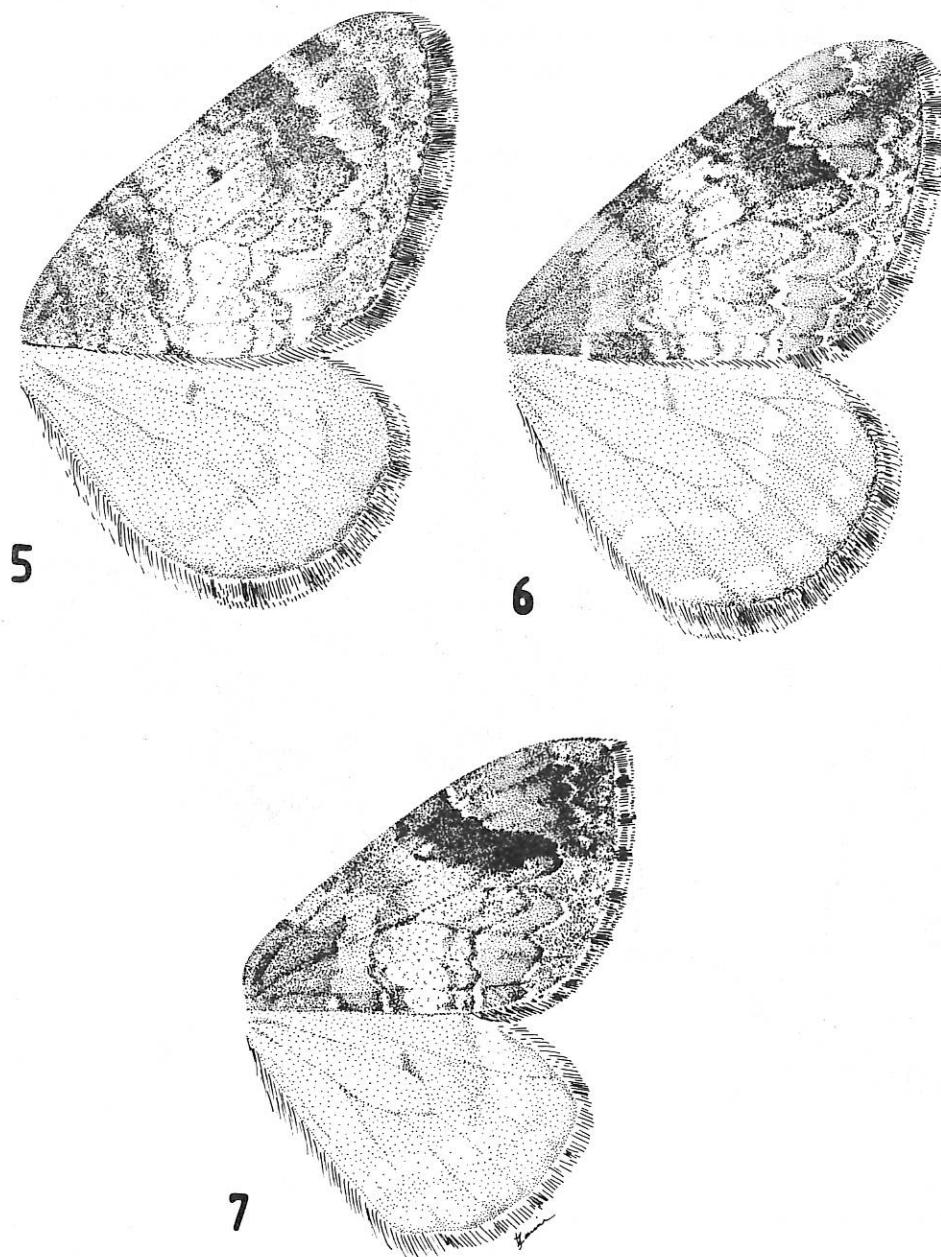
Gatunek jest rozsiedlony we wschodniej Azji, na Zabajkalu, w północnej Syberii oraz w Skandynawii, Estonii i Łotwie. Poza ciągłym zasięgiem w Europie został znaleziony na trzech stanowiskach w południowych Czechach (KRAMPL, 1991)

Typowym środowiskiem występowania *Ch. infuscata* są torfowiska i lasy szpilkowe na terenach bagiennych. Jako rośliny żywicielskie gąsienic podawane były: borówka bagienna (*Vaccinium uliginosum* L.), borówka czarna (*Vaccinium myrtillus* L.) i bagno zwyczajne (*Ledum palustre* L.). Gąsienica żeruje wczesną jesienią i po przezimowaniu, na wiosnę. Motyle pojawiają się w jednym pokoleniu od końca czerwca do końca lipca, i mają tendencję do aktywności dziennej, chociaż były też łowione w nocy do światła. Poruszają się charakterystycznym spokojnym lotem (SULCS, VIIDALEPP, 1972).

Identyfikacja trzech bardzo do siebie podobnych i zmiennych gatunków – *Ch. infuscata*, *Ch. truncata* (HUFN.) i *Ch. citrata* (L.), może sprawiać trudności, szczególnie że w kluczu BŁESZYŃSKIEGO (1965) zostały błędnie podane cechy desenia skrzydła dwóch ostatnich. HEYDEMENN (1929) i KRAMPL (1991) analizują pewne zróżnicowanie aparatów kopulacyjnych tych gatunków. Są to jednak różnice minimalne, podlegające zmienności indywidualnej, widoczne dopiero przy studiach porównawczych dużej liczby okazów.

Klucz do oznaczania gatunków według cech zewnętrznych

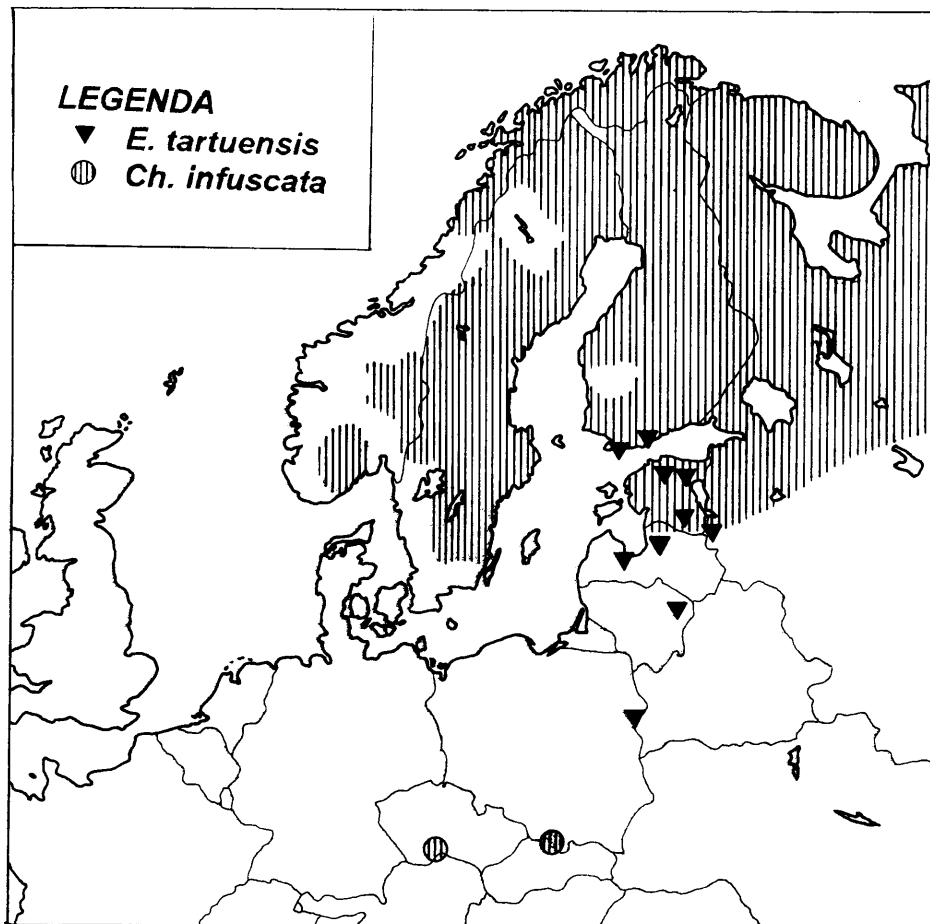
1. Przepaska zewnętrzna skrzydła przedniego ograniczająca od zewnątrz pole środkowe silnie wygięta na zewnątrz. Ciemna przepaska na spodzie tylnego skrzydła ostro załamana pośrodku. (Ryc. 7) ***Ch. citrata*** (L.)
- Przepaska zewnętrzna skrzydła przedniego ograniczająca od zewnątrz pole środkowe łagodnie wygięta na zewnątrz. Ciemna przepaska zewnętrzna na spodzie tylnego skrzydła nie załamana pośrodku. 2



Ryc. 5-7. Wierzch skrzydeł *Chloroclysta* spp.: 5 - *Ch. infuscata* (TENGSTROM); 6 - *Ch. truncata* (HUFN.); 7 - *Ch. citrata* (L.).

Fig. 5-7. Upper side of wings of *Chloroclysta* spp.: 5 - *Ch. infuscata* (TENGSTROM); 6 - *Ch. truncata* (HUFN.); 7 - *Ch. citrata* (L.).

2. Na skrzydle przednim pole nasadowe dwubarwne, w części wewnętrznej czarnobrunatne, w części zewnętrznej brązowe o różnych odcieniach. Skrzydło tylne z rzędem białych plam przy brzegu zewnętrznym (Ryc. 6)
 *Ch. truncata* (HUFN.)
- . Na skrzydle przednim pole nasadowe jednobarwne, szare, ciemno przypuszone, przedzielone podwójną ciemną linią. Skrzydło tylne bez plam przy brzegu zewnętrznym. (Ryc. 5) *Ch. infuscata* (TENGSSTR.)



Ryc. 8. Zachodnia część zasięgu *Chloroclysta infuscata* (TENGSSTR.) oraz jego stanowiska w Polsce i w Czechach. Stanowiska *Epirrhoe tartuensis* MOLS w Europie.

Fig. 8. Western part of the distribution area of *Chloroclysta infuscata* (TENGSSTR.) and its localities in Poland and Bohemia. Localities of *Epirrhoe tartuensis* MOLS in Europe.

Chloroclysta infusata poza wymienionymi cechami odznacza się kremowo-żółtym tłem pola środkowego skrzydła przedniego, którego przypruszenie może mieć różną intensywność. U tego gatunku zmienność w ubarwieniu skrzydeł jest niewielka, w przeciwieństwie do dwóch pozostałych gatunków, które są wybitnie polimorficzne.

Trzy wymienione gatunki różnią się również pod względem fenologii. *Ch. truncata* pojawia się w dwóch pokoleniach: koniec V–VII, początek VIII–X (w górach w jednym pokoleniu: VI–XI). *Ch. infusata* występuje więc w postaci motyla w okresie kiedy nie latają osobniki *Ch. truncata*, względnie kończy lot pierwsze pokolenie. *Ch. citrata* natomiast ma jedną generację, ale znacznie wydłużoną w czasie, bo od połowy VII do końca IX.

Polskie stanowiska *E. tartuensis*, i *Ch. infusata* są położone w bezpośrednim sąsiedztwie granic państwowych z Białorusią i ze Słowacją, dlatego przypuszczalnie oba gatunki występują również w tych krajach, szczególnie że środowiska z jakimi są związane, znajdują się też po drugiej stronie granicy.

W Czechach, podobnie jak w Czarnym Dunajcu, *Ch. infusata* został znaleziony na torfowiskach wysokich i w takim środowisku można się spodziewać jego występowania w innych częściach Polski. Prawdopodobne jest również występowanie w Polsce gatunku *Chloroclysta latefasciata* (STAUDINGER, 1889) mającego najbliższe stanowiska w południowej Szwecji i na Łotwie, który jest związany z lasami świerkowymi.

Podane tutaj dwa borealne gatunki miernikowców łączy reliktowy, postglacjalny charakter, na co wskazują nie tylko dane o ich rozsiedleniu, lecz również typ biotopów w jakich występują. Obydwa mają też eurytopowe, sympatryczne gatunki bliźniacze, które są prawdopodobnie młodsze i bardziej progresywne w rozwoju ewolucyjnym. Posiadanie tego typu bliskich krewniaków jest charakterystyczne dla szeregu borealnych gatunków motyli znalezionych w Europie Środkowej (KRAMPL, 1992).

PIŚMIENNICTWO

- BLESZYŃSKI S., 1965: Miernikowce – *Geometridae*, podrodzina *Hydriomeninae*. Klucze do Oznaczania Owadów Polski. Warszawa, XXVII, 46b: 1–305.
- BUSZKO J., RYNARZEWSKI T., 1992: *Blepharita bathensis* (LUTZAU, 1901) (*Lepidoptera*, *Noctuidae*) w Polsce. *Wiad. Ent.*, 11: 21–26.
- BUSZKO J., ŚLIWIŃSKI Z., 1979: Nowe dla fauny Polski i rzadko spotykane gatunki motyli (*Lepidoptera*). *Pol. Pismo Entomol.*, 49: 653–662.
- HEYDEMANN F., 1929: Monographie der palaarktischen Arten des Subgenus *Dystroma* HBN. (*truncata-citrata* Gruppe) der Gattung *Cidaria* (*Geometridae*, *Lepidoptera*). *Mitt. Munch. Entomol. Ges.*, 19: 207–292.
- KAZLAUSKAS R., 1984: Lietuvos drugiai. Vilnius. 190 ss.

- KRAMPL F., 1991: Relict occurrence of the boreal species *Chloroclysta infuscata* in central Europe (*Lepidoptera*, *Geometridae*). *Acta Entomol. Bohemoslov.*, **88**: 381–389.
- KRAMPL F., 1992: Boreal macro-moths in central Europe (Czechoslovakia) and their ecogeographical characteristics (*Lepidoptera*: *Geometridae*, *Noctuidae*, *Notodontidae*). *Acta Entomol. Bohemoslov.*, **89**: 237–262.
- MOLS T., 1965: Eine neue Spannerart – *Epirrhoe tartuensis* sp. n. (*Lep.*, *Geometridae*). *Ann. Ent. Fenn.*, **31**: 46–52.
- SKOU P., 1986: The Geometroid Moths of North Europe (*Lepidoptera*: *Drepanidae* and *Geometridae*). *Entomonograph* 6, E. J. Brill/Scandinavian Science Press, Lepiden-Copenhagen. 348 ss.
- SULCS A., VIDALEPP J., 1972: Verbreitung der Grossschmetterlinge im Balticum IV. Spanner (Fam. *Geometridae*). *Dtsch. Entomol. Z. (N. F.)*, **19**: 151–209.

Spaelotis clandestina (HARRIS, 1841) – nowy dla fauny Polski
przedstawiciel sówkowatych (*Lepidoptera, Noctuidae*)

Spaelotis clandestina (HARRIS, 1841) – a noctuid species (*Lepidoptera, Noctuidae*) new to the Polish fauna

JANUSZ NOWACKI¹, JANUSZ SOSIŃSKI²

¹ Katedra Entomologii AR, ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań

² Osiedle Jagiellońskie 100/9, 61-221 Poznań

ABSTRACT. *Spaelotis clandestina* (HARRIS) was found in Białogóra on the Baltic coast, in „Las Piwnicki” reserve near Toruń and in Rybakówka in the Roztocze National Park. The species is new to the Polish fauna.

Polska leży w strefie klimatu umiarkowanego przejściowego, gdzie znaczą się wpływy zarówno klimatu oceanicznego jak i kontynentalnego. Powoduje to występowanie na terenie naszego kraju, często na stanowiskach dysjunktywnych bądź na granicach zasięgów, wielu elementów faunistycznych o różnym typie zasięgu (NOWACKI, 1990, 1992).

Jedną z takich grup motyli są gatunki o borealnym typie zasięgu, występujące liczniej na terenie północno-wschodniej Polski (BUSZKO, 1987; BUSZKO, RYNA-RZEWSKI, 1992; NOWACKI, RUDNY, 1992).

Kolejnym nowym dla fauny Polski gatunkiem z rodziny *Noctuidae*, o zasięgu borealnym jest *Spaelotis clandestina* (HARRIS). Stwierdzony on został na trzech stanowiskach:

- Białogóra XA87, 28 VIII 1992 r. 1 samica, J. SOSIŃSKI leg. Osobnik ten odłowiony został na światło na stanowisku w zagłębieniu międzywydmowym, na przejściu nadmorskiej wydmy szarej porośniętej zbiorowiskiem *Helichryso-Jasionetum* w zbiorowiska leśne boru bazynowego *Empetro nigri-Pinetum*.
- Rezerwat „Las Piwnicki” CD38 koło Torunia, 4 VII 1980 r. 1 samica, J. BUSZKO leg. Osobnik ten odłowiony został na światło na terenie rezerwatu obok budynku Stacji Ekologicznej UMK w Toruniu. W najbliższym otoczeniu występowały: zbiorowiska roślinności łąkowej, szuwarowej z klasy *Phragmitetalia* oraz zbiorowiska leśne: *Tilio-Carpinetum typicum* i *Pino-Quercetum*.

– Rybakówka FB30 na terenie Roztoczańskiego Parku Narodowego, 20 VII 1987 r. 1 samiec, J. NOWACKI leg. Osobnik ten odłowiony został na światło obok zabudowań nad stawami rybnymi „Echo”. W najbliższym otoczeniu występowały środowiska wilgotnych łąk, szuwarowe oraz leśne: *Leucobryo-Pinetum*, *Dentario glandulosae-Fagetum* oraz *Ribo nigri-Alnetum*.

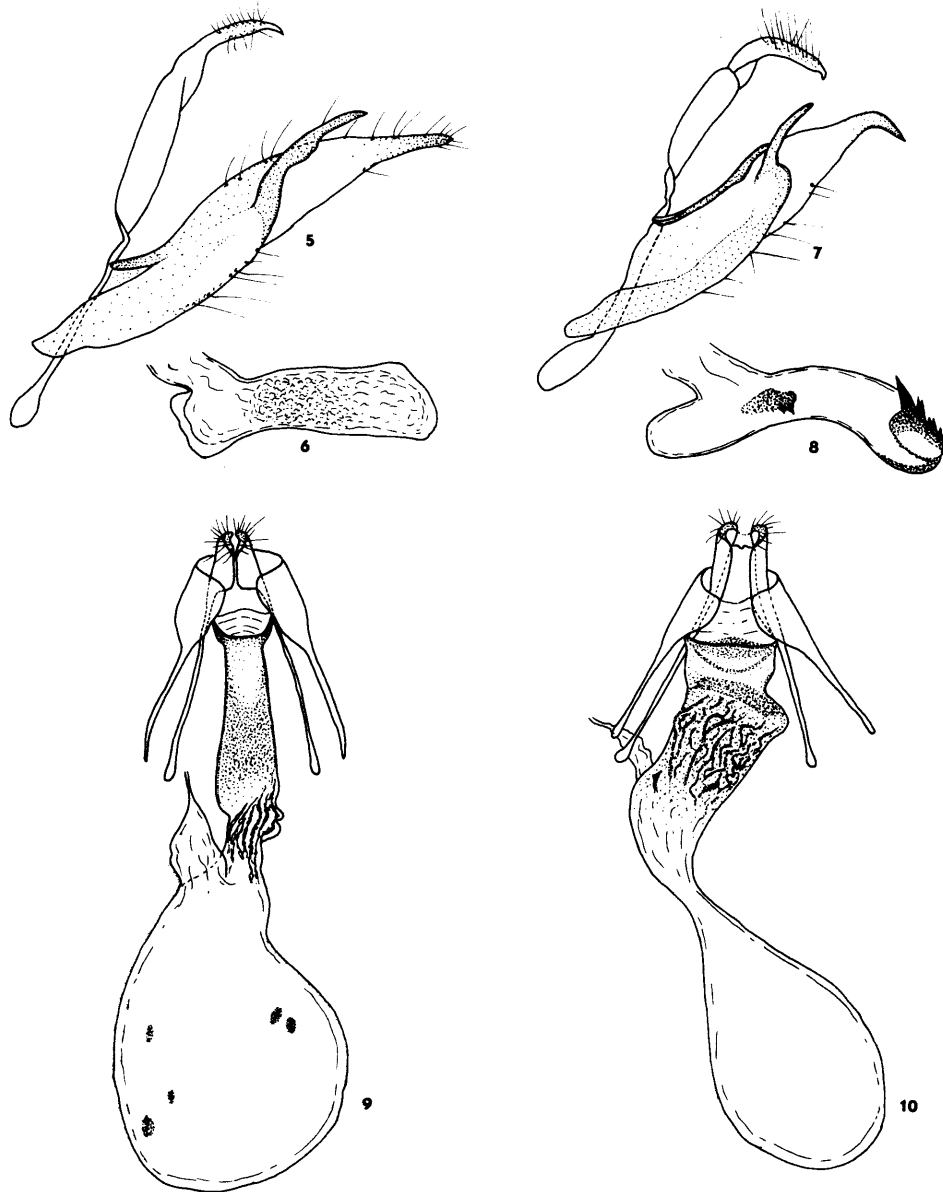
S. clandestina występuje w strefie borealnej całej holarctyki. Stwierdzony od wschodniej Kanady, Labradoru i Grenlandii, przez północne rejony Ameryki Północnej, Kamczatkę, Wyspy Kurylskie po Koree i dalej na zachód przez Syberię, północne rejony wschodniej Europy aż po Skandynawię (MORRIS, 1980; SKOU, 1991).

Stwierdzenie omawianego gatunku w Polsce jest konsekwencją jego europejskiego zasięgu. Dotychczas wykazany został w północnej Europie z: Dani, Finlandii, Norwegii, Szwecji, Rosji (SKOU, 1991) i Łotwy (ŠULCS, ŠULCS, 1987) oraz w pojedynczych osobnikach z: Schwarzwaldu na terenie Niemiec, południowego Tyrolu na terenie Włoch i Dolnej Austrii (SKOU, 1991).

Krótkie informacje na temat bionomii omawianego gatunku podają MORRIS (1980) i SKOU (1991). Według tych autorów gąsienice są polifagiczne. Obserwowane były na *Medicago sativa* L., *Trifolium* spp., *Vaccinium* spp. czy *Chamaenerion* spp., a ich rozwój trwa od września do maja z przerwą na diapauzę zimową. Lot motyli trwa od końca czerwca do połowy września.



Ryc. (Fig.) 1–4. Motyle (adults): 1, 2 – *Spaelotis clandestina* (HARRIS); 3, 4 – *Spaelotis ravida* (DEN. et SCHIFF.).



Ryc. (Fig.) 5–10. Aparaty kopulacyjne i genitalne (genitalia): 5–8 – aparaty kopulacyjne samców (male genitalia); 9–10 – aparaty genitalne samic (female genitalia); 5, 6, 9 – *Spaelotis clandestina* (HARRIS); 7, 8, 10 – *Spaelotis ravidus* (DEN. et SCHIFF.).

S. clandestina jest gatunkiem morfologicznie podobnym do *Spaelotis ravid* (DEN. et SCHIFF.), co może nastroczać pewne trudności przy oznaczaniu. Główne cechy różniące obydwu gatunki są następujące:

- *S. clandestina* jest motylem mniejszym o rozpiętości skrzydeł 35–38 mm. Na przednich skrzydłach przepaska wewnętrzna i zewnętrzna ciemniejsza od tła skrzydeł. Skrzydła tylne jednostajnie brunatne (Ryc. 1 i 2).
- *S. ravid* ma rozpiętość skrzydeł 38–45 mm. Na przednich skrzydłach przepaska wewnętrzna i zewnętrzna jaśniejsze od tła skrzydła. Skrzydła tylne jasne z wyraźnym przyciemnieniem przy brzegu zewnętrznym (Ryc. 3 i 4).

Wyraźne różnice u obydwu gatunków występują natomiast w budowie aparatów genitalnych, zarówno samców jak i samic (Ryc. 5–10).

PIŚMIENNICTWO

- BUSZKO J., 1987: *Autographa mandarina* (FRR.) (*Lepidoptera, Noctuidae*) w Polsce. Przegł. Zool., **31**: 175–179.
- BUSZKO J., RYNARZEWSKI T., 1992: *Blepharita bathensis* (LUTZAU, 1901) (*Lepidoptera, Noctuidae*) w Polsce. Wiad. Entomol., **11**: 21–26.
- MORRIS R., F., 1980: Butterflies and moths of New-Founland and Labrador. The *Macrolepidoptera*. Ottawa. 407 ss.
- NOWACKI J., 1990: *Xylocampa areola* (ESPER, 1789) nowy dla fauny Polski oraz kilka rzadkich gatunków sówkowatych (*Lepidoptera, Noctuidae*). Wiad. Entomol., **9**: 21–25.
- NOWACKI J., 1992: Sówkowate (*Lepidoptera, Noctuidae*) Roztocza. Fragn. Faun., **35**: 397–414.
- NOWACKI J., RUDNY J., 1992: Sówkowate (*Lepidoptera, Noctuidae*) Puszczy Augustowskiej. Wiad. Entomol., **11**: 37–57.
- SKOU P., 1991: Nordens Ugler, Danmarks Dyreliv, Bind 5. Apollo Books, Stenstrup. 566 ss.
- ŠULCS A., ŠULCS I., 1987: Neue und wenig bekannte Arten der Lepidopteren-Fauna Lettlands. 11. Mitteilung. Notulae Entomol., **67**: 141–145.

KRÓTKIE DONIESIENIA

71. Nowe stanowiska trzech rzadkich gatunków chrząszczy (*Coleoptera*) z Sudetów Wschodnich

New records of three rare beetle species (*Coleoptera*) from Eastern Sudetes

Dendrophagus crenatus (PAYKULL, 1799) (*Cucujidae*)

– Masyw Śnieżnika, rezerwat „Jaskinia Niedźwiedzia”, 6 VII 1993, 1 ex.

Relikt lasów pierwotnych, notowany w XIX wieku z Pojezierza Mazurskiego i Tatr, w latach dwudziestych i trzydziestych z okolic Przemyśla, a po wojnie tylko z Puszczy Białowieskiej i Podlasia. Nowy dla Sudetów Wschodnich.

Rhizophagus brancsiki REITTER, 1905 (*Rhizophagidae*)

– Masyw Śnieżnika, Kletno, 7 IX 1975, 1 ex.; Góry Bialskie, rezerwat „Puszcza Jaworowa”, 7 VII 1993, 2 exx.

Gatunek znany z południowo-wschodniej Europy, na północ po łuk sudecko-karpacki, oraz z Kaukazu. Znane jest też izolowane stanowisko w południowej Szwecji. Z Polski podany tylko z Czantorii koło Cieszyna w Beskidzie Zachodnim.

Hadreule elongatula (GYLLENHAL, 1827) (*Ciidae*)

– Masyw Śnieżnika, rezerwat „Jaskinia Niedźwiedzia”, 3 VII 1993, 1 ex.

Bardzo rzadki gatunek, podany tylko z Pojezierza Pomorskiego, Dolnego Śląska, Sudetów Zachodnich i Beskidu Wschodniego. Nowy dla Sudetów Wschodnich.

Wszystkie okazy były łowione przeze mnie.

LECH BOROWIEC, Wrocław

72. Nowe stanowisko *Dendrophagus crenatus* (PAYK.) (*Coleoptera*, *Cucujidae*) w północno-wschodniej Polsce

A new record of *Dendrophagus crenatus* (PAYK.) (*Coleoptera*, *Cucujidae*) in NE Poland

Dendrophagus crenatus (PAYK.) występuje w północnej i środkowej części Europy oraz w Pirenejach. W Polsce chrząszcz ten należy do rzadko spotykanych i wykazany był dotąd z Beskidu Wschodniego, Tatr, Puszczy Białowieskiej, Podlasia oraz na podstawie danych z ubiegłego wieku, również z Pojezierza Mazurskiego. Ostatnio odkryte zostało nowe stanowisko tego chrząszcza w Puszczy Boreckiej:

– okolice wsi Czerwony Dwór (UTM: EF70), 3 exx. 1 V 1993 i 2 exx. 7 VI 1993.

Chrzążcze spotykano w środowiskach wilgotnych. Trzy osobniki znaleziono w olsie pod korą martwego, leżącego i wilgotnego pnia *Alnus glutinosa* (L.) GAERT. Pozostałe dwa osobniki złowiono w brzezynie bagiennej pod korą martwego pnia *Betula pubescens* EHRH.

Wymienione okazy znajdują się w zbiorze autora.

KONRAD H. MACIEJEWSKI, Toruń

73. Uwagi o występowaniu *Strophosoma albolineatum* SEIDL. i *S. retusum* (MARSH.) (*Coleoptera*, *Curculionidae*) w Polsce

Notes on the occurrence of *Strophosoma albolineatum* SEIDL. and *S. retusum* (MRSH.) (*Coleoptera*, *Curculionidae*) in Poland

W ostatnio opublikowanej pracy MAZURA (MAZUR M., 1992: Badania faunistyczne ryjkowców (*Coleoptera*: *Rhinomaceridae*, *Attelabidae* *Apionidae*, *Curculionidae*) województwa zamojskiego. *Studia Ośrodka Dokumentacji Fizjograficznej*. XX: 55–111) zamieszczone zostały dane o dwóch gatunkach ryjkowców, których występowanie w Polsce budzi duże wątpliwości. Doniesienia te autor oparł na wzmiankach z literatury (bibliografię podaje MAZUR w cytowanej pracy), nie sprawdzając materiałów dowodowych.

Strophosoma albolineatum SEIDL. podana została przez MAZURA za TENENBAUMEM (1913) z Górecka Kościelnego na Roztoczu i za EICHLEREM (1914) z Ojcowa. SMRECZYŃSKI (1966) wątpi w wiarygodność danych EICHLERA, pomija natomiast doniesienie TENENBAUMA, o czym pisze również MAZUR. Ten ostatni twierdzi jednocześnie, że ze względu na rozmieszczenie *S. albolineatum* istnieje duże prawdopodobieństwo występowania tego gatunku w naszym kraju. W skomasowanej kolekcji M i IZ PAN w Warszawie brak jest jakichkolwiek okazów potwierdzających doniesienia wspomnianych autorów o występowaniu *S. albolineatum* w Polsce. Ryjkowce oznaczone jako *S. albolineatum* znajdujące się w kolekcji FEJFERA (1 okaz z Karasiówki, 14 VII [1]908, oraz dwa częściowo zniszczone z Florianki, V 1912) należą do gatunku *S. capitatum* (DE G.). W kolekcji TENENBAUMA znajdują się dwa okazy tego gatunku, ale bez etykietek, natomiast w kolekcji EICHLERA brak jest okazów dowodowych.

Rozmieszczenie *S. albolineatum* stwarza prawdopodobieństwo znalezienia tego gatunku w Polsce, ale jak do tej pory brak jest jakichkolwiek wiarygodnych doniesień, ponieważ okazy dowodowe nie istnieją. Należy więc sądzić, że gatunek ten w Polsce nie występuje.

S. retusum (MRSH.) TENENBAUM (1918) podaje z Florianki na Roztoczu, a ŁOMNICKI (1913) w swoim katalogu z Mazowsza. Dane ŁOMNICKIEGO nie opierają się na żadnych konkretnych okazach. TENENBAUM natomiast wykazuje *S. retusum* na podstawie okazów z kolekcji FEJFERA. W M i IZ PAN w Warszawie znajdują się w tej kolekcji dwa okazy *S. capitatum*, błędnie oznaczone jako *S. retusum*. Prawdopodobnie były one podstawą tego doniesienia.

S. retusum w Polsce również nie występuje, a dane z literatury opierają się na okazach błędnie oznaczonych.

JAROSŁAW KANIA, Wrocław

74. Nowe stanowiska rzadkich *Micropterigidae* (*Lepidoptera*)New records of some rare *Micropterigidae* (*Lepidoptera*)

Podsumowanie danych faunistycznych dla rodziny *Micropterigidae* zawarte jest w II części monografii „Motyle Polski” (RAZOWSKI, 1975). Od tamtej pory przybyło szereg nowych danych, przy czym niektóre z nich dotyczą rzadko spotykanych gatunków. Trzy z nich zasługują na uwagę:

Micropterix aureoviridella (HÖFNER, 1898)

– DV15 Tatry, Dolina Kościeliska, 1100 m n.p.m., 1 ex. 20 VI 1989; DV25 Tatry, Sarnia Skała, 1350 m n.p.m., 5 exx. 7 VII 1987.

Gatunek górski, znany był dotychczas tylko z Pienin i okolic Rytra.

Micropterix tunbergella (FABRICIUS, 1787)

– XU45 Wągrowiec, 1 ex. 20 IV 1989 na pniu *Fagus sylvatica* L.

Spotykany w lasach bukowych. Gatunek rozpowszechniony w południowej części Polski. Na północy wykazywany w ubiegłym wieku z okolic Szczecina, a w okresie międzywojennym z okolic Gardeji (Nadleśnictwo Jamy).

Micropterix mansuetella (ZELLER, 1844)

– EE67 Danowo, 3 exx. 6 VI 1985; EE79 i EF70 Puszcza Borecka 10 exx. 10 VI 1991, 1 VI 1992 i 3 VI 1993. Motyle spotykano w środowiskach nadwodnych i w olsach, gdzie często obserwowano je siedzące na kwiatach *Mercurialis perennis* L.

W Polsce podawany w ubiegłym wieku z okolic Szczecina i Dolnego Śląska, w obecnym stuleciu tylko z Pienin.

JAROSŁAW BUSZKO, Toruń

75. Nowe stanowiska niektórych rzadko występujących w Polsce gatunków motyli (*Lepidoptera*)New localities of some rare Polish *Lepidoptera*

Podczas prowadzonych w ostatnich latach obserwacji, stwierdziłem szereg nowych stanowisk gatunków motyli, których rozszedlenie jest w Polsce bardzo ograniczone. Obserwacje te znacznie rozszerzają wykazane dotychczas granice zasięgu omawianych gatunków.

Cidaria (*Perizoma*) *hydrata* (TREITSCHKE) (*Geometridae*)

– Puszcza Augustowska, Rygol (UTM-FE57), 6 exx. 8–10 VI 1992,

– Puszcza Białowieska, Masiewo (UTM-FD95), 4 exx. 11–13 VI 1992,

wszystkie okazy odłowione do światła.

Gatunek wykazany dotychczas z paru rozproszonych stanowisk, głównie z terenów górskich i podgórszych w południowej części kraju.

Cidaria (*Perizoma*) *lugdunaria* (HERRICH-SCHÄFFER) (*Geometridae*)

– Poznań (UTM-XU21), 12 VIII 1991 1 ex.,

– Bolechowo k. Murowanej Gośliny (UTM-XU32), 10 VIII 1991 1 ex.,

– Stara Bircza (UTM-FA00), 8 VII 1992 1 ex.,

wszystkie okazy odłowione do światła.

- Hrebenne (UTM-FA87), 6 exx. gąsienic żerujących na owocach *Cucubalus baccifer* L. zebrane 22 VIII 1991.

Gatunek wykazany z kilku rozproszonych stanowisk, głównie z południowej części kraju. Niniejsze obserwacje wskazują, że *C. lugdunaria* powiększa swój areal zasięgu, rozprzestrzeniając się w kierunku północno-zachodnim Polski.

Lomaspilis opis (BUTLER) (*Geometridae*)

- Puszcza Augustowska, Rygol (UTM-FE57), 3 exx. 9-10 VI 1992,
 - Puszcza Białowieska, Masiewo (UTM-FD95), 2 exx. 11-13 VI 1992,
- motyle odłowione do światła.

Występowanie tego gatunku niedawno zostało stwierdzone w Polsce w miejscowościach: Czerwony Bór w Puszczy Boreckiej i Mostki na Wyżynie Małopolskiej.

Autographa mandarina (FREYER) (*Noctuidae*)

- Białowieża (UTM-FD94), 1 ex. 8 VIII 1989 odłowiony do światła.

Gatunek wschodnio-palearktyczny, wykazany z Polski w ostatnich latach z Puszczy Boreckiej, Puszczy Augustowskiej, Roztocza, z rezerwatu „Czerwone Bagno” nad Biebrzą i z Puszczy Rominckiej.

Apamea illyria (FREYER) (*Noctuidae*)

- Puszcza Białowieska, Masiewo (UTM-FD95), 3 exx. 12-13 VI 1992 oraz 1 ex. 27 V 1993.

Gatunek borealny, występujący w Europie północnej oraz w górach środkowej Europy. W Polsce wykazany z Gór Sowich i z Puszczy Augustowskiej.

Ipimorpha contusa (FREYER) (*Noctuidae*)

- Wyżyna Lubelska, obrzeże rezerwatu „Dobre” (UTM-EB68), 2 exx. 2 VII 1992 odłowione do światła.

Gatunek występuje bardzo lokalnie w Europie. Z terenu Polski wykazany był przed ponad 50 laty z okolic Wałbrzycha (później nie stwierdzony) a w ostatnich latach z Puszczy Białowieskiej, Roztocza oraz z Poznania.

Wszystkie okazy złowiłem osobiście i znajdują się w mojej kolekcji.

JANUSZ SOSIŃSKI, Poznań

● Piśmiennictwo do artykułów należy dołączyć na oddzielnej stronie. Powinno ono dotyczyć tylko pozycji cytowanych w tekście i być zestawione według alfabetycznego porządku nazwisk autorów, z podaniem nazwiska i inicjałów imion, roku wydania, pełnego tytułu pracy, skróconego tytułu wydawnictwa, miejsca wydania, (w przypadku wydawnictw ciągłych nie będących czasopismami), tomu (ewentualnie także zeszytu) i liczby pierwszej i ostatniej strony. Np.

MARCINKOWSKI H., 1984: Rzadkie gatunki motyli większych (*Macrolepidoptera*) z Gór Sowich. Pol. Pismo Ent., **54**: 229-230.

BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1985: Chrząszcze *Coleoptera* – *Buprestoidea*, *Elateroidea* i *Cantharoidea*. Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXIII, **10**: 1-401.

Przy wydawnictwach zwartych należy podać ponadto nazwę instytucji wydawniczej z jej siedzibą. Np. JURA C. (red.), 1988: *Biologia rozwoju owadów*. PWN, Warszawa. 250 ss.

● Transliterację z alfabetów nielacińskich należy przeprowadzać według Polskiej Normy.

● Do prac historiograficznych, przedstawiających sylwetki entomologów, należy dołączyć możliwie pełny wykaz ich publikacji z zakresu entomologii, a w treści tychże prac zaprezentować pozostałą, entomologiczną spuściznę materialną danego entomologa (zbiory, księgozbiór itp.) z podaniem jej aktualnych losów.

● W artykułach i doniesieniach (za wyjątkiem recenzji, sprawozdań, komunikatów i materiałów kronikarskich) należy przy nazwach systematycznych rodzajów i gatunków cytowanych po raz pierwszy w pracy, umieszczać nazwiska (lub ich skróty) odpowiednich autorów (według zasad przyjętych w „Międzynarodowym Kodeksie Nomenklatury Zoologicznej”).

● Zaleca się:

- podawanie elementów daty w kolejności – dzień, miesiąc, rok, przy czym miesiące należy oznaczać słownie lub liczbami rzymskimi;
- podawanie przy nazwach stanowisk, oznaczeń według siatki UTM;
- nie stosowanie w maszynopisach ukośnej kreski w zamian za nawias okrągły.

● W celu zapewnienia odpowiedniego poziomu merytorycznego, artykuły przed przyjęciem do druku będą przedstawiane do zaopiniowania specjalistom z odpowiedniej dziedziny. Nadsyłanie do „Wiadomości Entomologicznych” artykułów o identycznej treści jak wysyłane do publikacji w innych czasopismach jest – rzecz jasna – niedopuszczalne.

● Materiały do druku prosimy przysyłać na adres Redakcji. Do przesłanych materiałów należy dołączyć: adres korespondencyjny z telefonem oraz kserokopię dowodu uiszczenia opłat statutowych PTE za rok bieżący (lub inny dokument potwierdzający ich uiszczenie). Pierwszeństwo druku, przy dużej ilości nadsyłanych prac, mają prenumeratorzy „Wiadomości Entomologicznych”.

● Autorzy artykułów otrzymują bezpłatnie 50 nadbitek. Autorzy doniesień naukowych, komunikatów, sprawozdań i materiałów kronikarskich otrzymują nadbitki według każdorazowo ustalonego podziału, natomiast autorzy recenzji, polemik, sprostowań itp. nadbitek nie otrzymują.

„Wiadomości Entomologiczne” drukują odpłatnie ogłoszenia drobne i reklamy popularyzujące wyroby i usługi mające zastosowanie w szeroko pojętej działalności entomologicznej. Za treść ogłoszeń i reklam Redakcja nie odpowiada. W ogłoszeniach drobnych opłata wynosi 1.000,- zł od znaku, natomiast opłata za reklamy ustalana jest każdorazowo na drodze umowy między reklamującym a Redakcją. Członkom rzeczywistym i wspierającym Polskiego Towarzystwa Entomologicznego przysługuje 20% zniżka.

Informacje – Informations

Zawiadamiamy Szanownych Odbiorców „Wiadomości Entomologicznych”, że w I kwartale 1994 roku ukaże się suplement do tomu XII:

Struktura zasięgów sówkowatych (*Lepidoptera, Noctuidae*) w pasie wydm nadmorskich polskiego wybrzeża Bałtyku

autorstwa Janusza NOWACKIEGO, objętości ok. 8 ark. druk., w cenie 100 tys. zł (dla odbiorców hurtowych i członków PTEnt. – 80 tys. zł). W związku z tym, że suplementy nie są objęte prenumeratą, a także ograniczonym ich nakładem, zainteresowanych prosimy o wcześniejsze, oddzielne zamawianie wyżej wymienionego suplementu w jednostkach rozprowadzających nasze czasopismo.

Redakcja

WARUNKI PRENUMERATY – SUBSCRIPTION ORDERS

PRENUMERATA KRAJOWA

- Prenumeratę krajową dla osób fizycznych nie będących członkami PTEnt. oraz osób prawnych prowadzi Biblioteka Polskiego Towarzystwa Entomologicznego, ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław. Wpłaty na rok 1993, w wysokości 80 tys. zł., przyjmowane są na konto:

B.H.K. SA o/Wrocław
nr 489209-1179-132

- Zamówienia hurtowe prosimy kierować na adres Redakcji. Przy zakupie powyżej 30 egzemplarzy udzielamy 20% rabatu.
- Prenumeratę dla członków PTEnt., z 20% zniżką, przyjmuje Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Entomologicznego (ZG PTEnt., ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław, B.H.K. SA o/Wrocław nr 489209-1179-132)
- Sprzedaż pojedynczych numerów oraz subskrypcję na stałą dostawę prowadzą Oddziały ORPAN na terenie całego kraju.

FOREIGN SUBSCRIPTION

Subscription order and all payments should be addressed:
Polskie Towarzystwo Entomologiczne, Oddział w Poznaniu, Dąbrowskiego 159,
60-594 Poznań, Poland. Our account:

No. 63513-2596-132

is placed in:

PKO Bank Państwowy, I O/Poznań, Poland.

Price (1993): institutional – 30 USD, personal – 20 USD, single fascicles – 10 USD each.